

არსენალი

№17 (164). 17-30 აპრილში, 2012 წ. სახმელეთ-აწვრივი ჯარები. ფასი 2 ლარი

**გულაუთის აეროდრომი
საქართველოს
წინააღმდეგ**

**კიბელი ომისთვის ორი წელი
ეზაფაგოდა, თუმცა, ქართული
არტილერიის ზღვს დალოდა...**

**რას წარმოადგენს
ახალი „კალაშნიკოვი“**

ISSN 1987 - 5061
9 771987 506007

პირველი
ქართული
საეხრაზმი

36

ყარაგაღის
ოვის
პოლიციური
გზაჯვარედინი

11

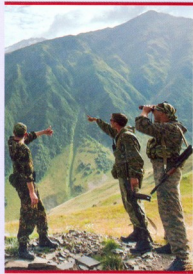

საგეგანო ავიაცია —
ორი სვიჩიის
გზაჯვარედინი

50

სოჭი 2014 წლის
ოლიმპიადისთვის
ეგზალტა

34

სწავლება
„ქაპკაზ 2012“

25

რას წარმოადგენს ახალი
„კალაშნიკოვი“

53

პალიტრა
ბიზნა

სარჩევი

- 4** სახელმწიფო სიხარული
- 7** კრემლი მოხსენიებს ორი წელიწადის განმავლობაში...
- 8** რუმინული მხარეების განცხადება
- 11** ყარაღაჯის საპარტიო პოლიტიკა?
- 13** სირიის კრიზისი – ახალი პერიოდით სარგებლობა
- 16** ავსტრიული პოლიტიკის მიმართ
- 18** თანამედროვე მსოფლიო
- 20** არ გაიშვება, რომ არის სისხლი გაქვს ახალგაზრდა...
- 22** სახელმწიფო პოლიტიკის პარტიზმი: უკრაინის ზღვარზე?
- 25** „კავკასი 2012“ – სტატუსი საპარტიო საზღვრებისა და არის მიხედვით
- 30** 500 ფაქტი მხარეების იმპორტი
- 34** სოფი 2014 წლის ოლიმპიადისთვის ემზადება
- 36** პირველი ქართული სახელმწიფო დანიშნულების რეზი
- 39** ნაღობი „მირაჟი“
- 42** ოლიმპიკი კრიზისი
- 45** გულაშვილის პარტიული საპარტიო პოლიტიკის ენააღიარება
- 50** საგარეო პოლიტიკა
- 53** რას ნაშრომებს ახალი „პალიტიკა“

კვლევისას

20 წლის წინ ამ დღეებში, თავისუფლებამოკლებული საქართველოს რეალობაში ერთ-ერთი ყველაზე სასტიკი – აფხაზეთის ომი დაიწყო. 1992 წლის 14 აგვისტოს საქართველოს ხელისუფლებაში ვერ შედგენდნენ, თუ რა განსაცდელში ჩააყენეს ქვეყანა. 1992-93 წლების აფხაზეთის ომმა დე ფაქტო მოსწვევდა საქართველოს მისი ძირითადი მიწა აფხაზეთი, ხოლო 2008 წლის აგვისტოს ომმა უფრო დაეკუმულირა აფხაზეთსა და ცხინვალის რეგიონს. საქართველოს დღევანდელი ხელისუფლებას წარმოადგენდა უდიდესი ნაწილი (ერთი-ორი გამოკლებით) 20 წლის წინ თავს არიდებდა აფხაზეთის ომში მონაწილეობას, მიუხედავად იმისა, რომ ასაკი უწყობდა ხელს, რათა ჩამდგარიყვნენ იმ პირთაგან, მებრძოლებს რეგულარულად, რომლებიც ექვემდებარებოდნენ სამშობლოს. ვინ იცის, ამ ახალგაზრდა პოლიტიკოსებს აფხაზეთის ომი რომ გადაეტანათ, თუ 2008 წლის აგვისტოს ომიც არ ყოფილიყო?!

შეგარე რედაქტორი
ირაკლი ალაღაშვილი
პასუხისმგებელი რედაქტორი
თემურ ჩანაძიძე
კომპიუტერული უზრუნველყოფა
დათო მონიაშვილი

შეზღვევა!
გამოიფრთხილეთ „არსენალი“
და მიიღეთ 20%,
ორ კვირში მართლმად!
ტელ: 238-26-74; 238-26-73

რედაქციის დაუპირისპირებლად
გასაღების გადაგზავნა
აპრაქსიულია

გადამცემულია დასაგზავნად
13.08.2012

გაზეთი „პირის პალიტრა“
დაგზავნა ©
რედაქციის მისამართი:
თბილისი, იოსებძის ქ. N49
ტელ: 238-83-07 (121)

სარედაქციო განყოფილება:
ტელ: 237-78-07; 238-78-70
email: arsenal@kvispalitra.com
შურნალოდ გამოდის
ორ კვირის ერთხელ
პარასკევს

ქალაქისათვის გრძელვადიანი მინიუპილოტოზო თავიანი აღვილი მოქმედება

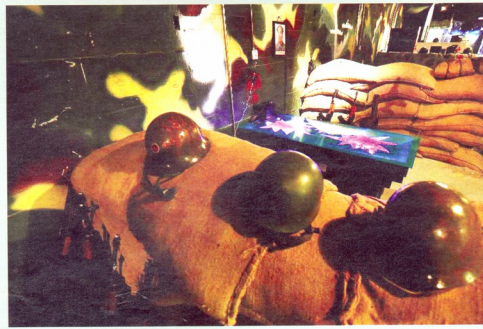

ამერიკელმა მეცნიერებმა მინიატურული უპილოტო შექმნეს, რომელსაც კამერისა და ინოვაციური პროგრამული უზრუნველყოფით დამოუკიდებლად ორიენტირება შეუძლია და მისიის შესრულებისთვის მხოლოდ სამიწის მითითება სჭარდება. ვოფლეი ეს მინიუპილოტოს საკმაო პერსპექტივას უქმნის რთულ პირობებში, მაგალითად, ქალაქში ბრძოლის დროს გამოყენებისთვის. არცთუ ძვირფასი აღჭურვილობით აპარატს ადამიანებისა და ობიექტების იდენტიფიცირება, ხოლო ნაგებობებში მოგზაურობა ოპერატორის დაუნაზღვრებლად შეუძლია. საგარეოდად, მომავალში ქალაქში ბრძოლებისთვის ასეთ რობოტ-აპარატებს გამოიყენებენ. ფაქტობრივად, თითოეულ ჯარისკაცს საკუთარი რობოტი-ფაქტორში ექნება, რაც მის შესაძლებლობებს ბევრად გაზრდის. თავისთავად მიკრორობოტებისთვის მოწინააღმდეგის განადგურებისთვის იარაღის შექმნაც გამოირიცხებოდა არ არის.

რინური რესპირანტი — იზრკანი თავი პარაზიზანად!

უცნაურობანი სხვაზე ნაკლებად არ უყვართ ჩინელებს, რომლებიც არც გამოიმგინებლობის ნიჭის ნაკლებობას უჩივიან. ახლახან მათ გამოქვეყნებული, რომელსაც 1968 წელს ვოფილი კომუნისტური სამხედრო ლიდერი, მარშალი ლინ ბი-აი ერთგვარ შტაბბინად იყენებდა, „სამხედრო ბარად“ გადააკეთეს. ბარის ფასად იმ სამხედრო თვითმფრინავს ჰგავს, რომლითაც სიკვდილის შემდეგ სამშობლოს მივლდატელ გამოცხადებულმა ბი-აიმ მონღოლეთის თავზე ფრენისას კატასტროფა განიცადა. ბარის სტუმრებს თავი ნამდვი-

ლად ომში გვონებათ, — აქ ავეჯის მავთულობას ქვემოთ სუფე ტომრები და ტყვეა-წამლის ყუთები ასრულივუნ. ინტერნეტს კი საარტილერიო ჭურვები, ნადებები და ავტომატები აღამაზებენ. მაგედანვე სუფრებად გადაფენილი ძველი პარამუტები კლიენტებს სიმყუდროვის შგვრინებას უქმნის, სადაც სინათლე ძველი ბომბებისგან გავეთხებული ლამპებიდან მოედინება. ბარის ჭურს კომუნისტურსიმბოლიანი დროშები ამშვენებს, კვლავებს კი მარშალის ფოტოსურათები და კომუნისტური ღიზუნგები.

ისრაელმა ირანთან შესაძლო ომში თავის მოსახლეობაში მსხვერპლი გაამოთვალა

ისრაელის თავდაცვის სამინისტროს სპეციალისტებმა მოამზადეს პროგნოზი, სადაც მოყვანილია დანაკარგი იმ შემთხვევაში, თუკი ქვეყანა ლიბანურ მოძრაობა „ჰეზბოლასთან“, სირიასა და ირანთან ომს დაიწყებს. პროგნოზის თანახმად, „ჰეზბოლასა“ და ირანთან ბრძოლა ისრაელის 200-მდე სამოქალაქო პირის სიცოცხლეს შეიწირავს. თუკი მძიმე მოქმედებებში სირიაც ჩაერთვება, მაშინ დანაკარგი 300-მდე გაიზრდება. ანაღიზი იმ რაკეტების რაოდენობის გათვალისწინებით გაკეთდა, რომელიც ისრაელის პოტენციური მოწინააღმდეგეების განკარგულებაშია. მკვლევრებმა ასევე გათვალისწინეს ისრაელის არმიის მომზადების დონე და წინა ომებში დაშვებული შეცდომები. როგორც ირკვევა, ისრაელის სამხედრო ექსპერტებს ყველაზე ნაკლებად ირანის შირი მანძილის რაკეტებისა ეშინათ. მათი ვარაუდით, ირანული რაკეტების დიდი ნაწილი ფიასკოს სტარტზევე თუ არა, ისრაელამდე გზის ნახევრის გავლის შემდეგ, ტექნიკური მიზეზებით განიცდის. ამას გარდა, თანამედროვე რადარებით ებრაელები ირანში რაკეტის სტარტს 15 წუთში დააფიქსირებენ, რაც მათ მოსახლეობის დროულად ევაკუაციის საშუალებას მისცემს.

ბელორუსიელი სპეცრაზმელები ახალი დელტაპლანებით იფრენენ

ბელორუსის შვიარადებელი ძალების სპეციალური ოპერაციების დანაყოფი 2015 წლისთვის ახალი ტიპის დელტაპლანერს T-2M-3-ს მიიღებს. ამას გარდა, სპეცრაზმი სამამულო წარმოების უპილოტო აპარატ „მოსკიტია“ და რუსული „ლასტოჩკით“ აღიჭურვება. ბელორუსელები სპეციალური ოპერაციების ძალების გადაიარაღებასა და მოღერწნივების დიდი გულისყურით ეკიდებიან. უკვე დაწყებულია მუშაობა გადასატანი პერსონალური კომპიუტერების შესაქმნელად, რომლითაც მებრძოლა მოქმედების მართვასა და ოპერატიული ინფორმაციის გაცვლაში დაქმნარება.

აშშ-ის სამხედროებს სამსახური პორნოსივების დათვალიერება აუკაცალს

აშშ-ის რაკეტსაინჟინერო-ტექნიკური ოფისის სააგენტომ თანამშრომლებს შეატყობინა მოსთხოვა, თავი დაანებონ სამსახურებრივი კომპიუტერებით პორნოსაიტებზე ძროძივას.

თანამშრომელთა ცუდლუტობამ თვით ორგანიზაციის აღმასრულებელი დირექტორი ჯონ ჯიამსი აღაშფოთა, რომლის თქმითაც, პორნოსაიტებზე შესასვლელად სააგენტოს ქსელის გამოყენება არაპროფესიონალური ქმედებაა და თან ორგანიზაციის შიდა ქსელის უსაფრთხოებასაც საფრთხეს უქმნის.

რაკეტსაინჟინერო-ტექნიკური ოფისის სააგენტოს იმ თანამშრომლებს, რომლებიც გაფრთხილების შემდეგაც შევლენ აკრძალულ საიტებზე, დისციპლინარული პასუხისმგებლობა დაეკისრებათ.

ქიმიური იარაღის გომინფორმაცია სამხედრო გომინფორმაციის სარეზერვუარო დაინაზს

აშშ-ის სამხედროებს სამსახური პორნოსივების დათვალიერება აუკაცალს

აშშ-ის რაკეტსაინჟინერო-ტექნიკური ოფისის სააგენტომ თანამშრომლებს შეატყობინა მოსთხოვა, თავი დაანებონ სამსახურებრივი კომპიუტერებით პორნოსაიტებზე ძროძივას.

თანამშრომელთა ცუდლუტობამ თვით ორგანიზაციის აღმასრულებელი დირექტორი ჯონ ჯიამსი აღაშფოთა, რომლის თქმითაც, პორნოსაიტებზე შესასვლელად სააგენტოს ქსელის გამოყენება არაპროფესიონალური ქმედებაა და თან ორგანიზაციის შიდა ქსელის უსაფრთხოებასაც საფრთხეს უქმნის.

რაკეტსაინჟინერო-ტექნიკური ოფისის სააგენტოს იმ თანამშრომლებს, რომლებიც გაფრთხილების შემდეგაც შევლენ აკრძალულ საიტებზე, დისციპლინარული პასუხისმგებლობა დაეკისრებათ.

დიდ ბრიტანეთში თავდაცვის სფეროში მომუშავე ლაბორატორიის მკვლევარებმა შექმნეს საღებავი, რომელსაც ქიმიური იარაღის ტოქსიკური ნივთიერებების შიანთქმა შეუძლია. ახალი საღებავების გამოცდა ბრიტანულ საბრძოლო ტანკებზე იგეგმება.

ახალი საღებავის საიდუმლო მასში შემავალ სილიკატულში, რომელსაც ნეკროალბატინური გაზების შუქვის უნარი აქვს. სწორედ ის აბრკოლებს გაზის საბრძოლო ტექნიკის საღებავში შეღწევის.

დაბინძურებული ზონის დატოვების შემდეგ, ტექნიკის კორპუსიდან საღებავის მოშორება მარტვად შეიძლება და არც დამატებით დეზინფორმაციის მოითხოვს.

ახლა ბრიტანელებს ისრა დარჩენილი, დამცველი „საღებავი“ კამუფლაჟის ფერებს შეუხამონ.

„ლურჯი ანგელოზები“ სივლის თავეა

ლიბელ სამხედროებს ავღანეთში ქიჩვი არ შეეკრათ

დალევასა და მოლხენას რა ჯობს, მაგრამ ავღანეთში საერთაშორისო მისიის შესრულების დროს, სადაც შენგან 24-საათიან საბრძოლო მზადყოფნას ითხოვენ, ჭიქების დაჭახუნებასა და ბანცალ-ბანცალით სიარულს არაფერია გააბიჯებს.

როგორც ჩანს, ამ შვედების მაღალად გამეორება განსაკუთრებით ლიტველ სამხედრო მოსამსახურეებს სჭირდებათ. აგერ უკვე მეთრედ ავღანურ მისიაში ჩართული ლიტვეური კონტინგენტებიდან

სამხედროები სიმთვრალის გამო დაითხოვეს.

ნაქეფარი სამი ლიტველი — სამხედრო-საპაერო ძალების პილოტი, ინჟინერი და ბორტოპერატორი ქაბულში სამხედრო პოლიციამ გამოიჭირა. ისინი სამსახურებიდან დაითხოვეს და სამშობლოში გაამგზავრეს.

მგავის ამბავი 2 წლის წინაც მოხდა, მაშინაც სამი ლიტველი ოფიცერი ავღანეთიდან სამშობლოში წსრურედ ლოიობის გამო გაუშვეს.

აშშ-ის სამხედრო-საზღვაო ძალების უმაღლესი პილოტაჟის საავიაციო ჯგუფის, „ლურჯი ანგელოზების“ საჩვენებელი ფრენების ხილვა რიგით მოკვდავთათვის ერთ რამედ ღირს. როგორც წესი, საბოლოტაჟედ დემონსტრაციასას მფრინავები გამანადგურებელ-გომბდამშენ FA-18 Hornet-ს იყენებენ და დაბად სიჩქარეზე მანყერებით მავურებელთა თვალს ახარებენ.

„ლურჯი ანგელოზები“ ცამი ბოლოს აგვისტოში, ამერიკის ტერიტორიაზე გამართული გრანდიოზული ფესტივალის Seafair-ის დროს აიჭრნენ და სიეტლს გადაუფრინეს. რა თქმა უნდა, განთქმული ჯგუფის მფრინავების მოწვობილი აეროშოუ სიეტლში გამართული ღონისძიების კულმინაცია გახდა.

ბაიკაჩი სავალე სნავლავისა

რა დასამაღია, ძლიერი სქესის წარმომადგენელთათვის იარაღსხმული გოგონების თქმა აქტუალობას არასდროს კარგავს. კამუფლაგის ფერებში „შეღებილი“, ფარავაში „გამოპრანჭული“ ავტომატმომარგეუბელი ლამაზმანები თვალს სხვანაირად იტაკებენ. ფოტოკორესპონდენტთა ობიექტეში განსაკუთრებით ხშირად კი ისრაელის არმიის ემხიანი ქალები ხვდებიან. ამ ფოტოზე ისრაელის არმიის ინსტრუქტორები არიან აღბეჭდილი, რომლებიც „საველე კვირულის“ დროს მორიგე წვრთნების ჩასატარებლად ემზადებიან. საველე სწულების კურსი, ძირითადად, ისრაელის არმიის გოგონებისთვისაა გათვალისწინებული და ყოველწლიურად იმართება.

პეზავაონი ჰირთხაგის განვრთნას იწყებს

ფაქტია, რომ ცხველებს გაცილებით უკეთ შეუძლიათ ასავთქეფილი ნივთიერების აღმოჩენა, ვიდრე ადამიანის ხელით შექნილი უახლეს დეტექტორებს. სწორედ ამიტომ სამხედროები ტერიტორიის განაღმვისას ვერ ტექნიკურ საშუალებებს იყენებენ, შემდეგ კი სპეციალურად გაწვრთნილი ძალებს.

თითო ძაღლის მომზადება და შენახვა საკმაოდ ძვირი ჯდება და ამერიკელი სამხედრო სპეციალისტები ფიქრობენ, რომ ამ საქმეში ადამიანის მგვობრობას ძაღლები არანალები ეფექტურად მდრღნელები

გაუწვევენ. განაღმვის სპეციალისტებმა არჩევანი ვირთხაზე შეაჩერეს, გარდა იმისა, რომ ის ძაღლები მატარადა ვველგან პერება, მისი შენახვა და ტრანსპორტირებაც გაცილებით იოლია.

როგორც ირკვევა, პენტაგონმა უკვე დაიბუღა კერძო კომპანია, რომელიც ნაღმის აღმოჩენის ვითარების განსაწვრთნელ ავტომატიზებულ სისტემას შექმნის.

კრემლი ომისთვის ორი წელი ემზადებოდა, თუმცა, ქართული არმიისთვის ზალს დაელოდა...

7 აგვისტოს მიწაზე ქართული არმიის არტილერიის მიერ გორის მიდამოებში ცხინვალისკენ გახსნილი ხეხსელი გაპოიყენა მოსკოვმა იმის სავადად, რომ რუსიან გვირაბისკენ ჯავახაკმლონები დაეძრა

თუ ვინ დაიწყო ომი 2008 წლის აგვისტოში, დღემდე განხილვის საგანია, თუმცა, ის ფაქტი, რომ სუვერენული სახელმწიფოს — საქართველოს ტერიტორიაზე მუხობელი რუსეთიდან შემოიჭრა სამხედრო ძალა, აშკარად მაინშეს აგრესორის ვინაობას.

თავად რუსეთში, აგვისტოს ომის მეოთხე წლისათვის გამოჩნდა ანონიმური ფილმი „დაკარგული დღე“, რომელმაც დიდი ავითრება გამოიწვია. ფილმის ავტორები, რომელთა ვინაობა უცნობია, ცდილობენ დაამტკიცონ, რომ მამინდელმა პრეზიდენტმა მძევლებმა ვერ გამოიხინა თვით და საქართველოში რუსული ჯარების გადასროლა ერთი დღით დაავიანა. პენსიაზე გასული რუსი გენერლები, მათ შორის რუსეთის გენერალური შტაბის ყოფილი უფროსი ოური ბალუევსკი ფილმში აცხადებს, რომ არა მამინდელი პრემიერ-მინისტრი პუტინის ზეწოლა, პრეზიდენტი მდევდევ ვერ მოახერხებდა ჯარების შევანზე ბრძანების გაცემას.

ბალუევსკი და ფილმში ნაჩვენები რამდენიმე გენერალი დარწმუნებული არიან, რომ მძევლებს ვერ კიდევ 7 აგვისტოს რომ შემოეყვანა საქართველოში ჯარები, ბევრი ოსი და რუსი სამხედრო გადარჩებოდა.

გენერლებს ამ ბრალდებაზე ოკუპირებულ ცხინვალში მყოფთა აქტივინდელმა პრემიერ-მინისტრმა მძევლებმა

პასუხი გასცა, — ჯარების შეყვანის ბრძანება გუგუცი მამინ, როდესაც საჭირო იყო — არც ადრე და არც გვიანო.

მძევლებს აღარ დაუკონკრეტებია, მაგრამ ფაქტია, რომ ბრძანება გასცა სწორედ იმ საარტილერიო ცეცხლის შემდეგ, რომელიც ქართულმა არტილერიამ 7 აგვისტოს მიწურულს, შუალისას გახსნა.

მართლაც ქართული არტილერიის ზალი რომ გახდა რუსული სამხედრო შენაერთების შემოჭრის საბაბი, მტყვევლებს ჩრდილო კავკასიის სამხედრო ოლქის 58-ე არმიის ყოფილი სარდლის, გენერალ-ლეიტენანტ ანატოლი ხრულევსის (რომელიც მოგვიანებით ცხინვალში ქართველმა სამხედროებმა დაჭრეს) ერთ-ერთი ინტერვიუც. რუსი გენერალი აღიარებს, რომ ჩრდილო კავკასიის ოლქის სარდლისგან ვერ კიდევ 5 აგვისტოს მიღო ბრძანება, გაეღიერებინა რუსული სამხედრო კონტინგენტი ქართულ-ოსური კონფლიქტის ზონაში. ქართული არტილერიის ზალიის შესახებ მას მამინე შეატყობინა კონფლიქტის ზონაში შერეული სამშვიდობო ძალების სარდალმა გენერალმა კულაბხეროვმა.

8 აგვისტოს 0:03 სთ-ზე (ანუ ქართული არტილერიის ზალიდან რამდენიმე წუთში) ხრულევმა არმიის შტაბში გაახსენებინა საიდუმლო კონცერტი, სადაც გაწერილი იყო რუსეთის საბრძო-

ლო დანაყოფების საქართველოში როკის გვირაბის გეულით შეჭრის სქემა.

გენერალ ხრულევსის ტაქტიკებით 8 აგვისტოს 1:40 სთ-ზე პირველმა საბატალიონო ტაქტიკურმა ჯგუფმა გამოიარა როკის გვირაბი, მის ჩრდილოეთ პორტალში კი უკვე მთორე ჯგუფი შემოდიდა.

თავის მხრივ, 693-ე მოტომორლოელი პოლკის მეთაური ანდრეი კაზანკო აცხადებს, რომ 8 აგვისტოს 0:20 სთ-ზე მიიღო ბრძანება ცხინვალისკენ დაძვინისა და 6:30 სთ-ზე მისი საბატალიონო ტაქტიკური ჯგუფი უკვე ჯავახაკში იყო. მის ჯგუფს მიჰყვებოდა თვითმავალი არტილერია, რომელმაც 8 აგვისტოს 15:00 სთ-ზე ცხინვალის მისაღვომებთან ცეცხლი გაუხსნა ქართული ჯარის დანაყოფებს.

პრეზიდენტ მძევლებს მართლაც 7 აგვისტოს რომ დაეწყო ჯარების შემოყვანა საქართველოს ტერიტორიაზე, ეს საუკეთესო დასტური იქნებოდა რუსული სამხედრო ავღანიის უპირობო დამტკიცებისა მთელი მსოფლიოსთვის. მაგრამ მძევლები უკეთეს მომენტს ელოდა, საბაბს, მოელო საინფორმაციო ომი და ამისთვის კრემლისთვის საუკეთესო მომენტი იყო 7 აგვისტოს მიწურულს გახსნილი ქართული არტილერიის მასირებული ცეცხლი.

ირაკლი ალადაშვილი

როგორ სსოვრობან გვირავის ახლოვლები

სსოვრება ოინს შედეგია

ავად მოსაგონარი თვა, განსაკუთრებით კი იმ ოჯახებისთვის, ვინც 2008 წლის რუსეთ-საქართველოს უთანასწორო ბრძოლას თავისი ახლოვლები უტყვიან. ისინი ცხოვრებას გმირის ღირსად, მამის, ქვრივის სტატუსით აგრძელებენ. ეს სტატუსი საამაყო, მაგრამ ძალზე მძიმე... ჩვენ შევეცადეთ, გავვერკვია, როგორ ცხოვრობენ ქართველი გმირების ოჯახის წევრები.

მათ ოჯახებში ხშირად ვყოფილვარ სტუმრად და მინახავს, რომ როგორც ქართული ოჯახების უმეტესობას, მათაც არ უღიბნით, მაგრამ არიან წინააღმდეგობა.

საქართველოს უახლეს ისტორიას ტრეგედისაგან შემოიწია მძვინვარებად ომების გმირობის აზრები. ისინი გორის ცალკეულ ჯარისკაცებსა და მებრძოლებს მსახურობდნენ. ორივე მხარე ერთ დღეს 8 აგვისტოს დღივით, ოღონდ სხვადასხვა ტანკში. ერთ-ერთის ცხედარიც კი ვერ იპოვეს.

მარაზ რომელაშვილი, გაა და გელა რომელაშვილების მამა:

„ორივე შვილი ცხინვალში დაქვრივდა, იმ ქალაქში, საიდანაც 1991 წელს ეთნოკონფლიქტის გამო წამოვიდა მამინი გაა II წლის იყო, გელა — 7-ის. ბიჭები გორში გაიზარდნენ, გორის უნივერსიტეტის ფიზკულტურის ფაკულტეტი დაამთავრეს, ორივე კარატისტი იყო, გაას შვიი ქაშარცი ჰქონდა. საქართველოს არმიამ 2004 წელს ჩაირიცხნენ. გაას ამ დროს სამხედრო აკადემია დაამთავრებელი ჰქონდა, გელა კი სწავლას აპირებდა. 2008 წლის აგვისტოს ომის დროს მძვინვარებად გორის ჯარისკაცთა ბატალიონში მსახურობდნენ, გაა ოცმეათე იყო, გელა — ოცეულის შემთხვევა. როგორც თითქმის, ცხინვალში პირველად სწორედ ჩემი ბიჭების ტანკები შესულან. სულ ხუთი

ტანკი ყოფილა, პირველი ტანკი გიორგისა იყო. მამინ ოცმეათე იყო. ქართულ სატანკო კოლინას წინ №406 ტანკი მიუძღოდა, რომლის ეკიპაჟში იყვნენ: მეთაური, ლეიტენანტი გიორგი რომელაშვილი, მსროლელი კაპრალი ზაზა ბირთველიშვილი და მძლელ-მექანიკოსი კაპრალი ითარ სუხიტაშვილი. გორიდან კოლინა ჯერ ნიქოში, შემდეგ თამარაშხვიში, იქიდან კი ცხინვალში შევიდა.

ცხინვალში, მოსკოვის ქუჩაზე, პირველად გელას ტანკი აფეთქეს, ის მძას უკან მიხდებოდა. მეორემ ვერ გაიგო, უკან ტანკები რომ აუფეთქეს და გზა განაგრძო. რომელიდაც კუთხეში შესულა და მერე საით წვიდა, ვერ დაინახა. გელას ტანკის აფეთქების შემდეგ, ტანკიდან ამოსულა მოუსწრია და რომელიდაც შენობაში შეფარდნილა. თურმე იქ ოსები და რუსებიც შტაბი ყოფილა. ტყვედ აიყვანეს, მთელი დამე ჭაბუკს და დილით

დახვრიტეს. გაიას არაფერი იცინა, ტანკი მთლიანად განადგურდა. ოსების მამინდელი თვადიკის მინისტრ ბარანკოვის პირადად აუფეთქებია მისი ტანკი. ნაწილებად ყოფილა დაშლილი, ჩემი შვილის ცხედარიც არ არსებობს. ორი წელი დაკარგულის სტატუსი ჰქონდა გიორგის, შემდეგ სასამართლო ჩატარდა და გარდაცვლილის სტატუსი მისცეს. გელა კი მუხათგვერდმა დასაფლავებული. მართალია, გაას ცხედარი ვერ იპოვეთ, მაგრამ მასაც მუხათგვერდში გაუკეთეს საფლავი, თავის მძას და თანამებრძოლებთან ერთად. მას შემდეგ იქ ყოველ 8 აგვისტოს მათ მფლობელებთან ერთად მფლავებენ ჩემი შვილები საქართველოს შუქიერენ, სამშობლოსთვის დადეს ოჯი და ვე მაცოცხლებს და მამლიერებს. გააკაცები რომ იყვნენ, ეჭვი არ მუპარებოდა. ორივე კარგი სპორტსმენი იყო, ხელობაც იცოდნენ, მაგრამ მათინცდამინც ვარში სამსახური არიეს.

მარშან, 2011 წელს, გორში, ვერხვების დღინათა დასახლებაში მძვინვარებად რომელიაშვილების სახელობის სკვერი გაიხსნა. გიორგის ქალიშვილი ნანა 9 წლის არის, ხოლო გელას მარაში კი — 4-ის. აქე ვაგობლებით ცხოვრებას მათ გარეშე.“

ლილია წულაძე, რუსეთ-საქართველოს ომი გმირულად დაღუპული 41-ე ბატალიონის კაპრალ რუსლან წულაძის დედა:

„ომი დამავსო, ყოველდღე ეკლესიაში დაედიდი, ჩემი შვილისა და მისი

მგობრების გადარჩენისთვის კოლეგულობდნენ. ერთ დღესაც შევიძინე, რომ მუხობლები რაღაც სხვაგვარად მიყურებდნენ და ტრიონდნენ, მაგრამ ყურადღება არ მიმიტყვევია, ვთვითქმევ, ქვეყანაში იმედა და ვეჭვად დაბრუნდა-მეთქი. თურქულ ვიდეო (ცივად ჩემი შვილის დაღუპვის ამბავი. მერე ავტობუსში ჩემ უკან მგობრები მუხობლების ფორმას დაპარაკა მუხობსინე, თანასივლელს უყვირდა, სამი მძრომ არის, იმითან ერთ-ერთი მოუკლავითო. ვკითხე, ვისზე ამბობ-მეთქი, გაოგნებულმა შემომხედა და დაინხა, თქვენ არ იცნობთ, ოზურგეთში ცხოვრობსო, მითხრა. თურმე ჩემი შვილის სიკვდილის ამბავს ვეჭვობა.

რუსლანი ძალიან განსხვავდებოდა ძმებისგან. საიცარად მოსიყვარული იყო. ისეთი შერჩენა ჰქონდა, რომ მისი სიკეთე და ძალი ვეჭვას ვყოფილა. მშვიდა და გაწონასწორებული იყო, უყვარდა ბუნება. ხატუნდა, ხისგან ულამაზეს ფაგურებს აკეთებდა, პატარა ქანდაკებებს სხამდა. უფსაქოდ არასდროს მჯდარა, ყოველთვის რაღაცით იყო დაკავებული. საქართველოს ისტორია უყვარდა უზომოდ. ოცნებებდა საქართველოს ვეჭვად კუთხის შემოღობვაზე. სამხედრო საქმე პატარაობიდან უყვარდა, 8 წლისამ მითხრა, მშობელი სამხედრო ფორმას ვიდისო. ფული არ გვექონდა და რუსლანმა სთხოვა, სიმინდნი გაგვიყვებოდა. მკათო კლასამდე იმ ფორმით დადიოდა. როცა ჰკითხავდნენ, სამხედრო ფორმით რატომ დადიხარო, ჯარისკაცი ვარო, დიმილით პასუხობდა. კითხულობდა წიგნებს იარაღზე, სამხედრო ტექნიკაზე, ვეჭვადურის ცოდნა უნდოდა.

ნიგოციის სკოლა დაამთავრა, შემდეგ სამხედრო სამსახური მოიხდა სენაკის ბაზაში და კვლავ სოფელში დაბრუნდა. სამი თვის შემდეგ კი პოლკონიკი ვიდა ჭულიძე ნახა შემთხვევით და შინ დაბრუნებულმა მითხრა, საკონტრაქტო სამსახურში წასვლა გადაწყვიტეო. მეორე ბრიგადის საინჟინრო ასეულში მსახურობდა, განამდგელი იყო, სერჟანტი... ცოლის მოყვანა უნდოდა. შეყვარებული ჰქონდა, მაკა. ხშირად ამბობდა, ბერი შვილი მინდა მყავდეო. მაკა დღესაც მუქმინება, მკითხულობს... მასაც ჩემი შვილად მივიჩნევ. 21 ნოემბერს აპირებდა ქორწილის გადახდას, არ დასცალდა.

20 თვის შინ ათდიანი შეეზულეობით ჩამოსული გაუთავებლად ქორწილსა და... ომზე ლაპარაკობდა. 5 აგვისტოს დამბრეკა, პოლიგონზე მიყვარით სკარავილი და ტელეფონი გამორთული რომ მქონდეს, არ შეგეზინდისო. ეჭვი არ შემპარავია, არ მეგონა, ვითარება

ასე დაბრუნდა თუ იყო. ომი რომ დაიწყო, შიშმა ამიტანა. 9 აგვისტოს დამბრეკა, ოსიურში ვარ, ომში არ მიყვარითო. მკაცრად მითხრა, ნუ გეშინია, ტრანლის მორჩილი. უცებ აფეთქების ხმა გავიგონე, ისევ მიმატყუა. წვინთა, ნუ გეშინია... მას შემდეგ სულ გამორთული ჰქონდა ტელეფონი.

მინდოდა, იქ, სადაც ჩემი შვილი დაიღუპა, წელიწადში ორჯერ მედივარ პირველად რომ ჩავედი, ომი ახალი დამთავრებული იყო, მისას სისხლის კვალი ეტყობოდა. ჩემი შვილის დაღუპვის ადგილიდან მინა წამოვიღე, როცა მოუკვლები, მინდა, გულზე დამაქარან. მეორედ რომ ჩავედი, სისხლის მინდერი უკვე მწვანედ იყო აბინებულნი, იმ ადგილას, სადაც ჩემი შვილი და მისი მგობრები დაიღუპნენ. ჯვარი ალუმინითი და გული გამინათდა. სანამ ცოცხალი ვარ, მინდისმ ვედი, იმ ადგილს არასდროს შევტოვებ, იქ დაიღვარა ჩემი შვილის სისხლი, ის ხომ მხოლოდ 24 წლის იყო.

ადრე სიცოცხლე არ მინდოდა, ახლა, პირიქით, მინდა დიდხანს ვიცოცხლო და ბერი რომ გავაკეთო მისთვის. რუსლანს ჩემი სოფლის ცენტრში მშობრიალი დაუდგეს. მინდა პატარა სამლოცველო აუშენო მის სახელზე, სადაც ვეჭვად დაღუპულ გმირს მითვინებს ხალხი. ვეჭვად დაღუპულ ჯარისკაცს მინდა მოეჭვრო. ისინი დემეთთან არიან. მინდა ვეჭვად შეიშლკვარა დედას ვუთხრა, — გამაგ-

რდნენ, ჩემი შვილები სამშობლოში დაიღუპნენ და მათი სახელები ქორის ასობით ჩაწერება ისტორიაში!"

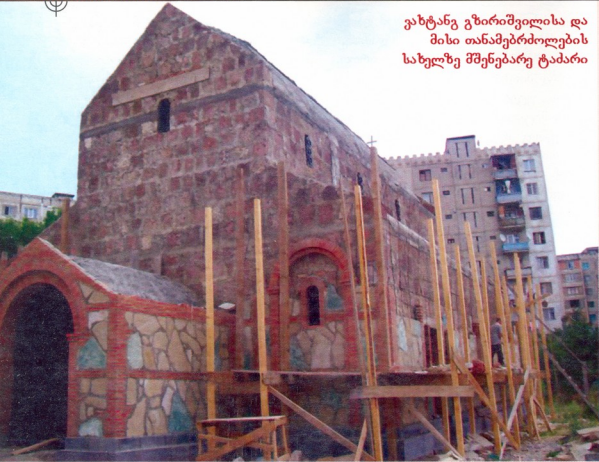
მარიანა ზვირიძე, მე-4 ქვე-ობრიგადის 42-ე ბატალიონის კაპრად ვახტანგ გზირიშვილის დედა:

„როცა ვახი მისას მგობარე, მეგონა, მეც იქ დავიბრუნდებო ცხოვრებას. სულერთად მეც იქ გარდავიცეკვლა, მაგრამ მისეც ვსურთქე, დედევარ, მის წილ სითბოსა და სიყვარულს ჯარისკაცებს ვუხარებ. ვეჭვად ჯარისკაცი ჩემი შვილი მტონია, ვეჭვად სამხედროფორმინამი გეზის ვუტყვ დღემდე დედევარ ვაზინას სამხედრო ბაზაში, სადაც მას ჯარისკაციანასა და ქვეყნის სიყვარულს ასწავლენენ.“

უფლის ძალითა და ჩემი შვილის სიყვარულით ჩამოვყალიბე „ვახტანგ გზირიშვილისა და მისი თანამებრძოლების სახელობის საქველმოქმედი ფონდი“, რომელსაც სამი მზანი აქვს: ტაძრის მშენებლობა, რომელიც ჩემი შვილის სახელზე წამოვიწყე, ამასთან, მინდა, 2008 წლის რუსეთ-საქართველოს ომში დაღუპული გმირების შვილებსა და მშობლებს, რითაც შემხილა დეკემბარი: ვმუშაობთ წიგნზე „ვახტანგ გზირიშვილისა და მისი თანამებრძოლების სახელობის საქველმოქმედი ფონდი“, სადაც აგვისტოს გმირების ამბავი იქნება მოთხრობილი. საქმის ნახევარი უკვე გაკეთებულია. ჩემი შვილი სამშობლოს სიყვარულსა და ქვეყნის დაცვას შექმინა. ამის მიღმა თუ ვინმეს პოლიტიკური

ლილია წულაძე ვახთან, რუსლანთან ერთად

ვახტანგ გზირიშვილისა და მისი თანამებრძოლების სახელზე მშენებარე ტაძარი

ინტერესი იდგა, ამას უფალი განსჯის. ყოველდღე თუ არა, ყოველკვირა მაინც მიტრეკვენ ჩემი შვილის მგობრებუი. მათ რომ ეუფურებ, ასე მეოინა, ჩემს შვილს ეუფურებ. საქმეს ვაკეთებ, რომელიც მის სსონას, ცხურებებს უკუემიარდება და ეს მადლებინებს.

თავდაცვის სამინისტროშიც დღემდე ვაგრძელებ მუშაობას. შვილმკვდარი დღისითვის ნუგეში არ არსებობს, მაგრამ საქმე, რომელსაც ვაზოს სახელით ვაკეთებ, ცხურების გაგრძელების ძალას მადლებს*.

ლელია თანდავშილი, კაპიტან ალექსანდრე თანდავშილის დედა:

„7 აგვისტოს დამბრეკა, დედა, მე-დღეარო. მგონა, ჯარი მაპყავდა პოლიგონზე. არ მითხრა, სად მძიდალა. თურნა, იმი დანყებულა და მე არ ვიცოდი. მითხრეს, 8 აგვისტოს, მეორე დამბრეკის დღოს, ჩემს შვილს თავისი რანზი უნებლად გამოუყენებია ნიქონამდე. ნიქონში დააწიეს სიტყვა, შვინ მგობარე ერეკლე ყულთშვილი მოკლესო. მის გამოსაყვანად შესულა. შვიდა და ისიც იქ დარჩა... ერთი გოგონა დარჩა. ჩემი შვილიშვილი დედასთან ცხურებოს.

შვილის დაკარგვის შემდეგ ცხურებდა მძილა, მაგრამ აღკა საქართველოს მთლიანობისთვის ბრძოლას შექმარა, იმ საქმეს, რომელიც მისთვის უმბრავსესი იყო, სიცოცხლეზეც კი. ამიტომ მე, გმირის დედას, არა მაქვს მორალური უფლება სოციალურ პრობლემებზე, ადა-

მანურ ტკივილზე ვიწწწუნო, თუმცა, სატკივარს რა გამოიძიებს*.

მამა ჩიპჩილაძემ, ვახაიანს მე-4 ქვეითი ბრიგადის 41-ე პატალიონის კარლ გიორგი ანუხელიძის მეუღლე:

„ჩემს პირველეს დაღუბნილი ბავშვობა არ ქვილიდა. მამა აუღმყოფო იყო, ვერ მუშაობდა და გიორგის ვერ კიდევ პატარობიდან დააწე მძიმე ტვირთი, დედასთან ერთად ის ინახუდა ორ დას, მამას, გამზრდელ მამიდას, მუშაობდა, ცხარეში დადიდა, მტრე ჯარში გაიწიეს და მას შემდეგ ჯარში მსახურობდა. 18 აგვისტოს აქვს დაბადების დღე, 27 წელი შეუსრულდებოდა. ომში რომ წვიდა ჩვენი ბავშვ ლეკნი 10 თვის იყო. მეორეზე ვიყვი ფეხმძიმედ. გიორგი ისე წვიდა ომში, ბავშვის სქესი არ იცოდა, უნდადა, გოგონა მყოლიდა და ასეც მოხდა, — ახლა პატარა ანა გვეყვს. ახალდაბადებულ ჩვილს ცვალი ფილტვი დახურული ჰქონდა, თვე-ნახევარი აპარატზე იყო მიერთებული იამშროლის კლინიკაში. თავდაცვის სამინისტროს თანადგომით, ქვეითა ძალისხმევით ანა მდგომარეობიდან გამოვიდა...“

იმი რომ დაიწყო, მე-4 ბრიგადაში მეტკევიამფრევეის თანამშემედ მსახურობდა. ჩვენ მამინ ძეგურბა ვისვენებოდა, კარგად მახსოვს, თოხმზაბათი იყო და ვიხზე, იქნებ პარასკევს ჩამოხვიდე მეთქი. ჩამოვლო, თითქოს დახორბდა არ გვიხრდოდა, თითქოს ვგმინობოდი... 8 აგვისტო რომ თუნდებოდა, სამინელე-ბა ატყდა, თავიდან მიწისებრა გვეგონა, მთელი სახლი ზანზარებდა, სარდაფში

ვიმალბოროდი. მისი ნაწილიდან დამბრეკეს, გიორგის მობილურზე ზარი ჰქონდა გათიშული და ვერ გაიგო... მამიდამისთან დეურეკე გვიანი იყო, მამიდამ გააღვიდა გიორგი. მამისეე წასულა... მტრე დაეურეკე და ვიხზე, თავს გაუფრთხილდითეთქი. ომი დამთავრდა, ჯარი თბილისში დაბრუნდა, გიორგი კი არ ჩანდა, არც ცოცხალი, არც მკვდარი. დალუკული გვეგონა და ვყვლან ვეჭვბდით

ოქტომბერში ნათესავმა ოსის ქალმა, რომისის გაფიც ოსურ ჯარში მსახურობდა, მითხრა, გიორგი ცოცხალია და ორი კვირის წინ ვლადიკავკაზში გადაიყვანესო. იმედე გავეინდა, იქნებ ცოცხალი იყოს-მეთქი. ერთ დღეს ვაკვივო თურმე „ალანია“ იღებდა ფილმს, სადაც იყო კადრები, თუ როგორ აწამებენ ოსები ქართულ ჯარისკაცს, მეთიზე ბრეგადის სერჟანტ გიორგი ანუხელიძეს. „ალანიას“ მკეკითხით და ფილმის გასვლამდე უნახო ოს კადრები, სადაც გიორგი წვლხმეოთ შშმველია, თვჩაღწუნული, სქემსენ და თან ვითხებოდნენ, გუშინ სად იყავიო. პასუხობდა, არ ვიცო. შემდეგ გონება დაკარგა და წყალი შეასხეს. გიორგი ტყვედ ჩაერდნილა. მისი მძაკეცა, თანამებრძოლი იყო ამოსული ჩვენიან, ნასვამი იყო და ვითხრა, არ უნდა გუუხენებოდიო, მაგრამ ეუკადრ ვითქმე, გიორგი ფეხში დაიკეცა, 9 აგვისტოს, ბოლო შეტაკების დღოს, სამმა ბავშვმა ნახა. ეხვეწებოდა, გიორგი, აქ არ დამტოვოო, წამოყვანეთ, სახლში ფეხმძიმე ცოლი მუხუსო და არ წამოიყვანეს, მძიმე ხარ და ვერ გათრეოთ. ვერ დაუდგენეთ, ვინ იყოს ის სამი კაცი. არ ვიცო, ქვეი მაქვს, თითოს იყო იმ სამიდან. ალბათ, მძიმედ იყო დაჭრილი, თორემ გიორგი ტყვედ არ ჩაერდნიდა. იხიც ვიცო, რომ ჩემი ქმარი ასე არავის მიატოვებდა.

ვიცოდიოთ, რომ ცოცხალი იყო და ვეძებოდი მაგრამ 20 თანერს მოვკვივდა პასუხი, რომ დაიღებდა. არადა, იმ კადრებში ჩანდა, რომ გიორგი მარტო იყო ტყვედ. 2008 წლის დეკემბერში ერთხმე აპარებდა წასვლას, ვეჭვებოდი, არ წახვიდე, უშორედი ერთი წელი რა გაძლებს-მეთქი. ახლა სულ წვიდა. ხშირად ვეკითხები ჩემს თავს, როგორ ვცხურებო უნისიდ? ვცხურებო, შეივლებს ვზრდ, მის სსონას ეინახუ და გმირი ქართულის ქვეითის სახელს ვატარებო.

PS. გვირეკელებოდა ინფორმაციით, გიორგი ანუხელიძე ცხინვალში ტყვედ ჩაერდა. მას მტერი დახოქმება, საქართველოს დროშაზე ვეჭვებოთ შედგომასა და მისვის ცოცხას აძილებდა, მაგრამ წაწადღეს ვერ მძიდა.

ლალი პაპასპირი

ყარაბაღისკენ საქართველოს გაველით?!

ყარაბაღის ომში
სომხეთის ღახეკარებს
თუჩვეთი რუსეთს
არ უჩრევს

შეიარაღებული დაპირისპირების
ზოლზე ყარაბაღში ყველდღიური
ორმხრივი სროლა სომეხ და აზერ-
ბაიჯანელ სამხედროებს შორის ჩვეუ-
ლებრივი მოვლენაა. ამიტომაც მისი
გადაზრდა უფრო ფართომასშტაბიან
საბრძოლო მოქმედებაში ყველთვის
მოსალოდნელია.

რა პოზიციას დაიკავებს ორი გველე-
ნიანი მებრძოლი — რუსეთი და თურქე-
თი, თუ ყარაბაღში ომი განახლდა?

ამაზე ოფიციალური განცხადებები
არ კეთდება, თუმცა, რამდენიმე დღის
წინ თურქეთის პარლამენტის წევმა,
სტრატეგიული კვლევების ცენტრის
დირექტორმა საინან ოგანმა სენსა-
ციური ინტერვიუ მისცა ერთ-ერთ
თურქულ საინფორმაციო საშუალებას:
„თუკი რუსეთი სომხეთს რაიმე სახის
სამხედრო დახმარებას აღმოუჩენს, ეს
კონფლიქტში ჩაითრევს არა მარტო
სომხეთს, არამედ რუსეთსაც და სხვა
ქვეყნებსაც, არ დაფიწვონ, რომ ეს ომი
ძიმე მდგომარეობაში თუად რუსეთსაც
ჩააგდებს“, — თურქი დეპუტატის ეს
მუქარანარევი განცხადება ყურადსა-
ღებია, მით უმეტეს, რომ საინან ოგანმა
დააკონკრეტა, — თუ ომი დაიწყო და
რუსეთი სომხეთს დაეხმარება, მაშინ

რუსული სატანკო კოლონები 2008
წლის აგვისტოს ომის დროს თბილი-
სიდან ორმოციოდე კმ-ში შეჩერდნენ,
თუმცა არსად წასულან. რუსული
ტანკები ოკუპირებული ცხინვალისა
და ახალგორის მიდამოებშია თავმო-
ფრილი. არ არის გამორიცხული, ყარა-
ბაღში ომის განახლების შემთხვევაში,
სომხეთის დახმარების მიზნით რუსეთ-
მა სცადოს ჯგუშანსატანკო კოლონების
გაყვანა ოკუპირებული ცხინვალისა
სომხეთის მიმართულებით

თურქეთი აზერბაიჯანის მხარეს დადგება იმ შემთხვევაშიც კი, თუ ოფიციალურმა ბაქომ არ სიხოვია ანკარას.

თურქეთის „ნაციონალური მოძრაობის“ პარტიის წევრი პარლამენტარის ეს განცხადება სულაც არ ნიშნავს, რომ თურქეთის ხელისუფლება სწორედ ასე მოიქცევა, მაგრამ ისიც ნათელია, რომ თუ ყარაბაღის ომის განახლდა, თურქეთი აზერბაიჯანს დაუჭერს მხარს, შეიძლება სამხედრო ძალითაც კი.

სწორედ ეს გარემოება საქართველოსთვის საინტერესო, ანუ თუ თურქეთი აზერბაიჯანისთვის სამხედრო დახმარების აღმოჩენას გადაწყვეტს, როგორი გზით გააკეთებს ამას — საერთო საზღვრიდან მიიტანს იერიშს სომხეთზე თუ საქართველოს გველით გადაუზიდავს აზერბაიჯანელ მოკავშირეებს შეიარაღებას.

ასეთ შემთხვევაში საქართველოც ერთგვარად ჩათრეული იქნება ამ ომში, რადგან სომხეთი ყველანაირად შეეც

დება, ჩამალოს თურქეთიდან აზერბაიჯანისთვის შეიარაღების მიწოდება, რისთვისაც საქართველოზე გამაფლ სატრანსპორტო მაგისტრალზე არც დივერსიული აქტების ჩატარებაზე იტყვის უარს (მათ შორის სომხური ეროვნების საქართველოს მოქალაქეების გამოყენებითაც).

თუცის მხრივ, რუსეთს ხელი აქვს მოწერილი სომხეთთან კოლექტიური თავდაცვის ხელშეკრულებაზე, რომელიც სომხეთში დისლოცირებული რუსული 102-ე სამხედრო ბაზის ამოქმედებას ითვალისწინებს იმ შემთხვევაში, თუკი სომხეთის ტერიტორიაზე უცხო ქვეყნის შეჭრის საფრთხე შეიქმნება, ანუ მოსკოვს ოფიციალურად აქვს აღებული ვალდებულება სომხეთის დაცვაზე და დახმარებაზე.

ეს კი იმას ნიშნავს, რომ რუსეთი არ გადგება განზე, თუ ყარაბაღში ომი დაიწყო და შეეცდება სამხედრო დახმარება გაუწიოს სომხეთს.

ამ შემთხვევაშიც დახმარების მარშრუტი რუსეთიდან სომხეთამდე ისევ საქართველოზე უნდა გავიდეს, იქნება ეს სამხელეთი თუ საჰაერო გზა.

სახმელეთო გზის გაჭრა საქართველოზე სომხეთამდე რუსეთის ალბათ, ძალიანძვირი გზით მოუწევს, რასაც დაგმობს დასავლეთი. საჰაერო გზის გამოყენება შედარებით უფრო მარტივია, მაგრამ ბევრად ძვირი.

მართალია, საქართველომ ჩაკეტა თავისი საჰაერო სივრცე რუსეთიდან სომხეთისკენ მფრენი რუსეთის შეიარაღებული ძალების სატრანსპორტო თვითმფრინავებისთვის, მაგრამ თუ ყარაბაღის ომის განახლდა, მოსკომა შეიძლება განახლოს საჰაერო ხიდი სომხეთისკენ და საექვრა საქართველოს ხელისუფლებამ გაბედოს რომელიმე რუსული სამხედრო-სატრანსპორტო თვითმფრინავის ძალით დასბა ან სულაც ჩამოგდება.

გეკურს თუ არა, ყარაბაღში ფართომასშტაბიანი საბრძოლო მოქმედების განახლების შემთხვევაში საქართველო ირიბად მინც იქნება ჩათრეული.

ირაკლი ალაღაშვილი

თურქეთის არმიის სატანკო კოლონა. ყარაბაღის ომის განახლებისას, თუკი თურქეთი აზერბაიჯანს შეიარაღებით დაეხმარება, ანკარა ქართული გზების გამოყენებაზე იფიქრებს

სირიის კრიზისი

ახლო აღმოსავლეთში სექტუარი დიქტატის ხანა მთავრდება

დღეს მიუღი მსოფლიო სირიის მოვლენებს შეუფოთებით ადვენებს თვალყურს. ევროკავშირმა ამ ქვეყანას უკვე სანქციებიც დაუწესა, რასაც შეუერთდა საქართველოც.

სირიის ამჟამინდელი ხელისუფლების უმთავრეს მხარდამჭერებად რუსეთი და ირანი მოიაზრება, ხოლო ოპოზიციის უკან დასაყდელის ქვეყნები და თურქეთი დგანან. ამიტომაც ცხადია, სირიის კრიზისი არ არის მხოლოდ რეგიონური მნიშვნელობის პრობლემა, — მას ისეთივე გლობალური მნიშვნელობა აქვს, როგორც თავის დროზე, 1914 წელს, სარაფოს გასროლას ჰქონდა და მართლაც, დიდი ნაწილი აცხადებს, რომ სირიასა და აღმოსავლეთის სხვა ქვეყნებში მიმდინარე პროცესებმა შესაძლოა მესამე მსოფლიო ომიც კი გამოიწვიოს.

სირიის კრიზისის წარმოშობა მიზეზი, რასაკვირველია, მხოლოდ დასავლეთ-აღმოსავლეთის ტრადიციული დაპირისპირება კი არა, უმთავრესად ე. წ. სექტუარი დიქტატობა.

საქმე ისაა, რომ გასული საუკუნის 60-იანი წლებიდან სირიის ხელისუფლება შიიტურნი ისლამის უკიდურესი ფრთის მიმდევრების, ალავიტების ხელთაა, არადა, სირიის მოსახლეობის 80%-ზე მეტი სუნიტი მაჰმადიანია. ამ ქვეყანაში ქრისტიანიც ბევრია, ალა-

ვიტა პროცენტული მაჩვენებელი კი სხვებთან შედარებით არაფერისმთქმელია. მიუხედავად ამისა, ალავიტები სირიაში ყოვლისშემძლენი არიან.

სირიის პირველი კრიზისი: კავშო ალ-ასადის „სამძვენი საბაშირონი“

ალავიტები, ანუ ნუსაირიტები შიიტურნი ისლამის რადიკალური ფრთის მიმდევრები არიან. მათ მოძღვრებას საფუძველი ჩაუყარა ცნობილმა დვითისმეტყველმა აბუ შაბ მუჰამად იბნ ნუსაირმა. თავდაპირველად, მის მოძღვრებს მხოლოდ „ნუსაირიტებს“ ეხებდნენ, მაგრამ XX საუკუნის 20-იანი წლებიდან, როცა სირია ერთა ლიგის მანდატით სამართავად საფრანგეთს გადაეცა, „ალავიტთა“ სახელით არიან ცნობილი.

ალავიტების რელიგიური შეხედულებები საკმაოდ განსხვავდება სუნიტებისა და შიიტების სხვა დაჯგუფებათა შეხედულებებისაგან. ალავიტობა არის ისლამის, ქრისტიანობის, მანიქველობისა და წარმართობის ნახავე. მის რელიგიურ დოგმატსა და ლაიტმოტოვად გასდევს „სამშების“ პრინციპი: მუჰამადი (მოციქული), ალი (მეოთხე ხალიფა) და სალმან იბნ ალ-ფარისი (მუჰამადის მედინელი თანამებრძოლი,

ერონებით სპარსელი). ამ სამებიდან მათთვის ალი ალაბის მიწები განსხვავდება და მას დიდ პატივს მიაგებენ.

სირიის გარდა, ალავიტები სახლობენ ლიბანსა და თურქეთში (პათიასა და ადანას ილგებში, სირიის მოსახლეურედ). თავად სირიაში მათი განსახლების არეალია ჰომსის, ლატაკიას, ტარტუსისა და ჰამას მუჰაფაზები (საგუბერნატორებში). ალავიტები ორ, ერთმანეთისგან განსხვავებულ ჯგუფად იყოფიან: ჩრდილოეთის, ანუ „მზის“ და სამხრეთის, ანუ „მთვარის“ ალავიტებად. ჩრდილოეთის ალავიტები უფრო მეტად თურქეთში ცხოვრობენ, ხოლო სამხრეთისანი — სირიასა და ლიბანში. ასადა კლანი, რომელსაც სირიის პრეზიდენტი ბაშარ ალ-ასადი ეკუთვნის, სამხრეთის, ანუ „მთვარის“ ალავიტების ლიდერია.

ალავიტები სხვა მუსლიმანებისგან განსხვავებით, ალკოჰოლზე უარს არ ამბობენ, ოღონდ ღირის ხორცს არ ჭამენ. გარდა ამისა, ოფიციალურად აღნიშნავენ იესო ქრისტეს (მათებურად — ისა იბნ მარამის) შობისა და აღდგომის დღესასწაულებსაც; ხოლო რამაზანის თვეში მარხულობენ მხოლოდ პირველ ორ კვირას და არა მთელ თვეს, როგორც სხვა მუსლიმანები. პატივს მიაგებენ ქრისტიან მოციქულებსაც.

ბაშარ ალ-ასადის
 მომხრეები სახელმწიფო
 დროშაზეც გამოსახევენ

ქრისტიანებთან ალაივტების ასეთი „სიახლოვე“ შეუმჩნეველი არ დარჩენილია სირიაში მისულ ფრანგებს: თუ იქამდე, ოსმალთა მფლობელობის დროს, ალაივტთა თემი უკიდურესად დაჩაგრული იყო და შკაცრად იდევნებოდა, ფრანგებმა მათ ხელ-ფეხი გაუხსნეს და ჩრდილო სირიაში მარიონეტული რესპუბლიკაც შეაქმნვეთ, რომელიც 1924-30 წლებში დე ფაქტო არსებობდა და მერე ფრანგებისავე სურვილით ისევ სირიას შეუერთდა.

სირიიდან ფრანგების წასვლის შემდეგ, ალაივტებს ისევ შვეიცრეთმა და დევნა დაუწყეს, სუნიტები მათ ისლამური დოკუმების შეურაცხველია და ქრისტიანებთან სიახლოვეს არ პატიობდნენ.

1950-70 წლებში ალაივტებს სირიაში უკვე არც ერთი გულებიანი პოსტი აღარ ეჭირათ და მეტეც, ქვეყანას მასობრივად ტოვებდნენ. თითქმის ერთადერთი ალაივტი, რომელიც სირიის პოლიტიკურ წრეებში ისევ ჩანდა, იმპერინდელი პრეზიდენტის, სალამ აჯ-ჯადიდის მარჯვენა ხელი გენერალი ჰაფეზ ალ-ასადი იყო.

ასადი და მისი გარემოცვა — ალაივტთა დიდკაცობა — პანარაბული მემარცხენე პარტია „ბაასის“ წევრები იყვნენ. „ბაასი“ კი აქცენებს არა ისლამზე, არამედ არაბულ ნაციონალიზმსა და მემარცხენე იდეებზე აკეთებდა და იმ არაბებსაც, ვინც სუნიტი არ იყო, ან ისლამს არ აღიარებდა, „ბა-

ასში“ წინსვლის მეტი შანსი ჰქონდა. შესაბამისად, ჰაფეზ ალ-ასადი, რომელიც სირიის სამხედრო-საკაპორო ძალების გენერალი იყო, ცდილობდა, მეტი თავისიანი მიეზიდა „ბაასში“ და პარტიაში მთელი ძალაუფლება ალაივტთა ხელში გადასულიყო.

1967 წელს, როდესაც სირია ისრაელთან „ექვსდღიან ომში“ დამარცხდა, ჰაფეზ ალ-ასადსა და პრეზიდენტ სალამ აჯ-ჯადიდს შორის შეშა კატამ გაიბრძინა, — ასადი პრეზიდენტს ებრალულებსადაც „გადამეტყულები მორიდებნი“ გამო სავეფედურობა, ეს უკანასკნელი კი ასადს ებრალეთა ავანტურის შუგს უწოდებდა.

ერთი სიტყვით, ერთი მეგობარი ერთმანეთის დაუძინებელ მტრად იქცა. იმ დროისათვის ჰაფეზ ალ-ასადს საკმაოდ მეარი ზურგი ჰქონდა „ბაასშიც“ და არამაშინ, რადგან ომის წაგებით უკმაყოფილო ჯარისკაცები მას უჭერდნენ მხარს; ამიტომაც სალამ აჯ-ჯადიდის წინააღმდეგ უცებ ააგრო უკმაყოფილების ტალღა, 1970 წელს სამხედრო გადატრიალებაც მოაწყო და პრეზიდენტეც გახდა.

სირიაში ალაივტთა ხელისუფლებაში მოხვლას არავინ ელოდა. ეს იმდენად მიუღებელი იყო, რომ ქვეყცა კი არავინ ეპარებოდა ჰაფეზ ალ-ასადისა და მისი მომხრეების სწრაფ მარცხში. თუმცა, ალაივტი გენერალი ეშმაკი აღმონრდა და მოკლე ხანში ყველა თავისი მოწინააღმდეგე გაანადგურა ან ქვეყნიდან გააძევა.

გასული საუკუნის 70-იანი წლების ბოლოს ერთი კაცეც კი არ იყო ისეთი, ვინც ჰაფეზ ალ-ასადს ხელს შეუშლიდა.

ისტორიულად სირიის უპირველეს მოკავშირედ კვეპიტე იყო. ეს ქვეყნები „არაბთა გაერთიანებული რესპუბლიკის“ სახელით გაერთიანებულიც კი იყო XX საუკუნის 50-იან წლებში, თუმცა, შემდეგ დაიშალა და ამასაც, სხვათა შორის, სუნიტები „ბაასს“ და მის არამუსლიმან წევრებს აბრალებდნენ. ასე რომ, ჰაფეზ ალ-ასადის გადასავადებადც სირიელმა სუნიტებმა ქვეყანაში კვეპიტელ „მუსლიმან ძებებს“ უხმეს.

1976 წელს ჰაფეზ ალ-ასადი და მისი მხედრობა საქვეყნოდ შეაჩვენა დამასკოს მთავარი მექითის იმამმა, რასაც იმ დღესვე მოჰყვა პრეზიდენტის პასუხი, — იმამს დააპატიმრეს, „მუსლიმანი ძებებს“ საქმიანობა კი აიკრძალა, თუმცა ამ უკანასკნელებმა ალაივტებს აჯანყებით უახსუხეს. პირველად ქალაქ ჰამას მოსახლეობა გამოვიდა. ამ ქალაქის მცხოვრებთა 99% სუნიტი იყო და ალაივტებს ადრეც ყველაზე მეტად სწორედ იქ უჭირდათ ფეხის მოკიდება.

ჰამაში დაწყებულმა აჯანყებამ ძალე თითქმის მთელი სირია მოიცავა, მაგრამ ჰაფეზ ალ-ასადს არ შემინებია, — მას მოსკოვის იმედი ჰქონდა, მოსკოვის ძლიერება კი ყველას კარგად მოეჩხენებოდა და მათ შორის „მუსლიმანი ძებებსაც“.

ჰაფეზ ალ-ასადს იმ დროს მხარდამჭერები აშშ-შიც საკმაოდ ჰყავდა, — ალაივტებს ამ ქვეყნის კონგრესში დიდი ლობი ჰყავდათ იმ დროს გაშინტრებნიმ ტარტომლედ დარწმუნებულნი იყვნენ, რომ ახალი აღმოსავლეთში ისლამური რადიკალიზმის აღრომინებას ჰაფეზ ალ-ასადი შეშლიდა ხელს. ასევე თვლიდნენ ერმულებიც, იქ სილის დიდიერი იდგური მემარცხენე-მარქსისტად მიანდნენ და ხელს ყველაფერში უწევდნენ.

ამგვარი მხარდაჭრით იმედოცემულმა ჰაფეზ ალ-ასადმა მედგრად კი შეუტია მუსლიმან რადიკალებს, მაგრამ მათი მონივრე შეძლეს და ჰამას გარდა, ალბოც დაიკავეს. ალბოშიმ ალაივტებს რელიგიური სკოლა ჰქონდათ და მუსლიმანთა ძებებს ამ სკოლის ყველა მოსწველე, სულ 100-მდე კაცი, მოლიანად ამოწვივტა. ჰაფეზ ალ-ასადმა ეს გამოიყენა და შერტყავნე გაუვადია, — მისმა ჯარმა ალბოში უჭერდნენ აილო და ჰამაც, თან ასეულობით სუნიტი ჩა-

ხოცა. ერთი სიტყვით, აჯანყება ჩაახშო.

ამასთან, პაფუზ ალ-ასადს ისიც არ დაეწეებოდა, რომ სირიის მოსახლეობა დიდი ნაწილი სუნიტი მუსლიმანი იყო და აჯანყების ჩახშობის შემდეგ, სუნიტური ისლამი სახელმწიფო რელიგიად გამოაცხადდა. თანაც, თავდაც დაწასკის მათარე მქრეთი პარასკეის ლოკუტებუ (ამ დღეს მუსლიმანები მქრეთში ერთად ლოცულობენ და ამას „ჯუმა ნამაზი“ ჰქვია) დაიწყო სიარული. მოკლედ, ასე იყო თუ ისე, პაფუზ ალ-ასადმა შეძლო სიტუაციის დარეგულირება, მაგრამ არა საბოლოოდ.

სირიის ამაჰმინდელი პაროზის: რა შედეგობში დასვა ბაშარ ალ-ასადმა

გენერალი პაფუზ ალ-ასადი 2000 წელს გარდაიცვალა. მისი სურვილისამებრ, პრეზიდენტად მისი ვაჟი — ბაშარ ალ-ასადი აირჩიეს. ამ უკანასკნელს ასპარეზზე გამოსვლამ შეტად როულ დროს მოუწია, რადგან მსოფლიოში უკვე სხვა ვითარება იყო და გეოპოლიტიკური ორიენტაციებიც იცვლილობდა. აღვითურე ხელისუფლებას გაშინგტონში უკვე აღმაცერად უფურბდნენ, ხოლო მოწოდებუ კი საკუთარი პოზიციებიც შევიწინდით და ახლო აღმოსავლეთის საქვეშეში ჩარეგას აღარც ფიქრობდნენ.

ბაშარ ალ-ასადმა მამისგან კარგად იცოდა, რომ ძლიერი მოკავშირის გარეშე აღვითურე კლანის ძლიერებას ბოლო მოეღებოდა. ისიც კარგად მოესენებოდა, რომ ქრისტიანებთან უწინდებურ სიახლოვეს მუსლიმანი რადიკალები, რომლებიც რეგონში უკვე განუზომოდ გავლენით სარგებლობდნენ, არ მოუთმენდნენ. ამიტომ ორიენტაცია შიიტურ ირანზე აიღო, პარალელურად კი ფლერტი გაბაბ ერაჟის იმეჰამინდელ ხელისუფლებასთანაც, — საღამ პუჟეის ბაშარ ალ-ასადმა აღვითობრე შიიტებთან ურთიობაში შუამგელობა შესთავაზა, სამაგეოროდ კი მოკავშირეობა სთხოვა. ასე წარმოიქმნა სამთა კავშირი: ერაჟი-სირია-ირანი.

რად თქმა უნდა, უმცროსი ასადის ასეთი ქმედებებს გამინგტონში ადგეკატური შეფასება მოჰგვა და ამერიკელებმა ხსენებულმა სამთა კავშირი ბოროტების დერმად მონათლეს.

სწორედ ამ დროს მოხდა II ხეკტემბრის ტერაქტებიც და აშშ-ს მიუცა კაუსუ ბელი (ომის გამიცხადების

ფორმალური საბაბი) ჯერ ავღანეთში, შემდგომ კი ერაჟში შეკრიბისათვის.

სუნიტები ბაშარ ალ-ასადს კვლავინდებურად ვი თვალით უფურებდნენ ირანიან მჭიდრო კავშირის გამო, თუმცა, აჯანყებას ვლარა ბედვდნენ, რადგანაც ბაშარ ალ-ასადს არმთასა და პოლიციამო უამრავი მომხრე ჰყავდა და უშეშროების სისხტემაც ბრწყინვალედ ჰქონდა აწყობილი.

ვაშინგტონელი გეოპოლიტიკოსები, რომელთაც ახალი სტრატეგისის შეუშუგება ვვლებოდათ, კარგად ზედვიოდნენ, რომ ჯერ „ალ-ქაიდას“, შემდეგ კი საღამ პუჟეისის რეჟიმის დასუსტეგა-განადგურება არაფრისიმოცემეს იქნებოდა, თუ შემდეგ აღვითებისა და რადიკალ სუნიტ მუსლიმანებს არ დააპირისპირებდნენ. თავის მხრე, ეს გამოიწვევდა სუნიტურ-შიიტურ გლობალურ დაპირისპირებასაც, რადგან ბაშარ ალ-ასადის ზურგს უკან ირანი იდგა; ამით კი ისარგებლებდა აშშ და ვველას ცალცალკე მოუღებდა ბოლოს.

მართლაც, საღამ პუჟეისის რეჟიმის დაშობისთანვე ამ „ამერიკული გეგმის“ შესრულება დაიწყო, — ერაჟში სუნიტები და შიიტები სამკერობა-სასიცოცხლოდ გადაემტერნენ ერთმანეთს, ლიბანში კი შიიტური „ჰეზბოლა“ გააქტიურდა. შიიტების გააქტიურება ირანში საღად შეაფასეს და ითვი არც კი გამოუდგიათ, ბაშარ ალ-ასადისგან განსხვავებით, რომელიც ანკესე ლოქისავით წამოგო, მან აშშ-ის საწინააღმდეგოდ კიდევ ერთი ნაბიჯი გადადგა, როდესაც ლიბანში „ჰეზბოლას“ და

სხვა პრობლემათ დალგეს მზამთ-დასუჰქირა. სწორედ ამ დროს „შემიზხვეთ“ მოკლეს ლიბანის სუნიტურ პრემიერი რაჟეჰ პარირი და ქვეყანაში სირიის ჯარები შევიდა.

რასაკვირველია, ეს იყო ბაშარ ალ-ასადის მთორე უდიდესი შეცდომა, რომელიც ძირად დაუჯდა მას, მაგრამ მამინ ამას ვერ მიხვდა, რადგან ამერიკამ ზაფანგში გაბმა აცალა. ბაშარ ალ-ასადი თავდაჯერებულობდა დალუგა, — ის ფიქრობდა, რომ სირია საკამბასად ძლიერი იყო და აშშ ომის წამოწეებას ვერ გაბედვდა. ამას ემატებოდა ისიც, რომ დაბასკი და მოსკოვი სწორედ იმხანად ძალთან დაუახლოდნენ ერთმანეთს.

ყოველვე შემოთქმულის ფონზე, ბაშარ ალ-ასადისთვის უდიდესი დარტყმა ვეკაბტის ბოლოდროინდელი რეოლოგია იყო: როდესაც კაიროში პოსნი მუბარაკი ჩამოავდგა და ხელი-სუფელება „მუსლიმანი ძმების“ ხელთ აღმოჩნდა, სირიის ალავიტ მესვეურს ვველავრტის ხალისი დაეკარგა. სწორედ ამ დროს დაუშვა მესამე დიდი შეცდომა, — არ გადადგა და არბთამერიკულ სვლებსაც არ დაანება თავი.

ამდნად, ბაშარ ალ-ასადი ახლა შეცდომების გამოწწორებას ცდლობს, მაგრამ დმერთმა უწეის, მოახერტება თუ არა. ამჟამად სირიაში ალავიტთა შორის მებდდ პოპულარულია ასეთი გამოთქმა: „ბაშარი ლომის ლეკვია, მაგრამ პაფუზ შევით ლომი ვერ გახდება“, — არახულოდ „ალ-ასად“ „ლომს“ ნიშნეს.

შიხილ ლაბაჰი

ალ-ასადის მომხრეები დამასკოში

კავკასიური მოვლენები

აზერბაიჯანის სამხედრო-საჰაერო ძალების სასწავლო-საბრძოლო L-39

ჯეორგია

● აზერბაიჯანში თურქულ კომპანია Tisas-თან ერთობლივად დამზადებული სამი სახის პისტოლეტი — Zafer-ი, Zafer-K და Inam-ი თავდაცვის, იუსტიციის, სავანგებო სიტუაციების სამინისტროებმა და სხვა ძალოვნმა სტრუქტურებმა შეიარაღებაში სატაბელო იარაღად მიიღეს.

● გაეროს ჩვეულებრივი შეიარაღების რეესტრის თანახმად, 2001-11 წლებში უკრაინამ აზერბაიჯანს მიჰყიდა: 28 თვითმფრინავი (12 L-39 და 16 МиГ-29), 12 შვეულმფრენი Ми-24, 48 ტანკი Т-72, 2 ქვეითთა საბრძოლო მანქანა БМП-1, 157 ჯავშანტანსპორტიორი (150 БТР-70, 3 БТР-3У და 4 БТС-5Б), 70 თვითმავალი პაუზიკა (16 2С3 Акация და 54 2С1 Гвоздика), 12 ზალპური ცეცხლის რეაქტიული ხსტემა 9Ф52 Смерч-ი, 85 ნაღმსატყორცი ПМ-38, 55 პაუზიკა Д-30А, 72 სხვადასხვა საარტილერიო სისტემა, Точка-У-ს გამშვები 3 დანადგარი, 64 რაკეტა Р-64, 18 რაკეტა 9М36-1 Стрела და მისი გამშვები 10 დანადგარი 9П58М, 6 ტანკსაწინააღმდეგო მართვადი კომპლექსი.

● აზერბაიჯანი და თურქული კომპანია МКЕК-ი ერთობლივად გეგმავენ ქვეითთა ავტომატური შაშხანის წარმოებას.

შესაბამისი დოკუმენტი წლის ბოლოს ან მომავალი წლის დასაწყისში მზად უნდა იყოს. ყველაფერი დამოკიდებულია აზერბაიჯანზე, რომელმაც შაშხანების რაოდენობა და პროექტში მონაწილეობის ფორმა უნდა განსაზღვროს.

● 31 თელის გერანბოის რაიონში თავდაცვის სამინისტროს ერთი-ერთი სამხედრო ნაწილის ჯარისკაცი ტაბეღური იარაღის გასროლით დაიღუპა.

● 1-ელ აგვისტოს ლენქორანის ნაწილის რიგითი ჯარისკაცი სახურავი-

დან გადმოვარდა და 3 აგვისტოს გარდაიცვალა.

● 2 აგვისტოს ნახჭევანის სამხედრო ნაწილის ჯარისკაცმა ტაბეღური იარაღით თავი მოიკლა.

● სამხედრო კვლევებისა და ჟურნალისტიკის ცენტრ „დოქტრინის“ მინიორინვის შედეგებით, 2012 წელს აზერბაიჯანის დანაკარგმა უსაფრთხოებისა და თავდაცვის სექტორში 55 კაცი შეადგინა, საიდანაც 12 სომხებმა მოკლეს, 2 ნაღმზე აფეთქდა, 1 ოპერაციის დროს დაიღუპა და 40 კი სხვადასხვა მიზეზით გარდაიცვალა. დაიჭრა 59 სამხედრო მოსამსახურე.

● აზერბაიჯანის საჰაერო სფერვის გულში ამერიკულ თვითმფრინავებს ავღანიეთთან სამედიცინო რეისების ხანგრძლივობა 105 წუთით შეუმცირდა. 2012 წელს ამერიკულმა თვითმფრინავებმა 150-ზე მეტი სამედიცინო რეისი შეასრულეს და 2200-ზე მეტი დაჭრილი და ავადმყოფი გადაიყვანეს.

● 6 აგვისტოს პრეზიდენტ ილჰამ ალიევის ბრძანებულებით ქვეყნის შეიარაღებული ძალების 38 სამხედრო მოსამსახურეს ბინების ორღერები გადაეცა.

● თავდაცვის სამინისტროსა და სამხედრო პროკურატურის ერთობლივი განცხადებით, დაკავებულია ერთი სამხედრო ნაწილის 4 ჯარისკაცი, რომლებმაც ერთი რიგითი 14 თელის თვითმკვლელობამდე მიიყვანეს.

სომხეთი აზერბაიჯანთან საზღვარს ამარტებს

პიროსილვა

ავხაზებმა რეზერვისტთა მორიგი სწავლება ჩაატარეს

F3178

სოფელი

- 8 აგვისტოს ფრონტისპირა ხაზთან დისლოცირებული ერთ-ერთი სამხედრო ნაწილის ჯარისკაცმა სიცოცხლე თვითმკვლელობით დაასრულა. მარტო აგვისტოში აზერბაიჯანის არმიამ სხვადასხვა მიზეზით უკვე 6 სამხედრო გარდაიცვალა.
- 2011 წელს უკრაინამ სომხეთს 2 სასწრაფო-საბრძოლო თვითმფრინავი L-39 მიჰყვია.
- 26 თელის პრეზიდენტ სერგ სარგსიანის ბრძანებულებით სამხედრო პოლიციის უფროსად პოლკოვნიკი სამველ გუკასიანი დაინიშნა. მისი წინამორბედი, პოლკოვნიკი არმენ სააკიანი იმავე თანამდებობაზე 2011 წლის დეკემბრიდან მძიმდარე წლის გაზაფხულამდე მუშაობდა და მისი ვაითაყუფლების მიზეზი ერევნის გარნიზონის პაუტრკახტში ჯარისკაცების ცემა გახდა.
- გერეოს ადამიანის უფლებათა დაცვის კომიტეტმა აღნიშნა სომხეთის არმიამ არასაწესდრო ურთიერთობათა დასაძლვეი ღონისძიებების დაბალი ეფექტურობა.
- ამის შესახებ განცხადება პელსინკის სამოქალაქო ასამბლეის ვანაძორის ოფისის ხელმძღვანელმა არტურ საკუნცმა გააკეთა. სომხეთის სამხედრო პოლიკორის გეორგი კოტჩინიანის ინფორმაციით კი 2011 წელს ქვეყნის

- შეიარადებულ ძალებში დაღუპული 36 სამხედრო მოსამსახურედან მხოლოდ 10-ის სიკვდილის მიზეზი ცეცხლის შტეკვების რეჟიმის დარღვევა იყო.
- თვდაცვის მინისტრ სეიჰან ოგანინის ბრძანებით, 1-ლი აგვისტოდან თანამდებობებიდან გათავისუფლებული არიან მთავარი შტაბის უფროსის მოადგილე გენერალ-ლეიტენანტი ვალერი გრიგორიანი, სომხეთის მთავარი სამხედრო კომისარი გენერალ-მაიორი სერგეი ჩალაიანი და თვდაცვის სამინისტროს საორგანიზაციო-სამომხმარებლო სამმართველოს უფროსი პოლკოვნიკი არაქელ მარტიკიანი.
- სომხურ საინფორმაციო საშუალებათა მონაცემებით, აზერბაიჯანთან სახელმწიფო საზღვარზე მძიმდარეობის თვდაცვითი პოზიციების გამაგრება და სხვადასხვა დაბრკოლების დაყენება, სამუშაოებში თვდაცვის სამინისტროს საინფორმაციო-მუხანგრეთა ქვედანაყოფებთან ერთად საგანგებო სიტუაციების სამინისტრო და ადგილობრივი სოფლების მოსახლეობა მონაწილეობს. სომხური მედიის ინფორმაციით, ადგილობრივი მოსახლეობა პანიკაშია, რადგან ომის განხლების შემთხვევაში აზერბაიჯანი უშუალოდ სომხეთის ტერიტორიას დაარტყამს.

ტანკო ქვედანაყოფებმა ახალგაზრდობის კობონის პირველი კომპლექტები მიიღეს. მასში შუის, ცეცხლგამძლე კონსტიუმი და ნამსხვრევებისგან დამცავი სატანკო შლეიფინი შესაღებით. „კოეპოსი“ მასა 6,5 კგ-ია და სხეულის 80%-ს ცეცხლისგან 10-15 წმ იცავს. კომპლექტი ეკიპაჟის წევრებს მოქმედებას არ უზღუდავს.

● სამხრეთის სამხედრო ოლქის სამხედრო კომისარატებმა სავაზფხული გაწვევაზე 1-ლი აპრილიდან 15 თვისამდე სამხედრო სამსახურში 24 ათასზე მეტი წვეამდელი გაიწვეეს. მათგან 15 ათასზე მეტი სამხრეთის სამხედრო ოლქში, შავი ზღვის ფლოტსა და კასპიის ზღვის ფლოტილადში იმსახურებს. 80 ახალგაზრდა საბრძოლვეტო პოლკში ჩაირიცხა და 66-მა კი ალტერნატიული სამოქალაქო სამსახური ამჯობინა.

კონფლიქტი რაკიონები

ოკუპირებული აზხაზებით

● 24-26 თელისს აფხაზ სეპარატისტთა შეიარადებულ ფორმირებათა გენერალური შტაბის უფროსის გენერალ-მაიორ ვლადიმერ ვასილენკოს ხელმძღვანელობით მოტომსროლელი ბრიგადისა და გულრიფშის რაიონის სამხედრო კომისარატის სამობრძოლაციო-სამტაბო სწავლება ჩატარდა. დამუშავდა მსროლელი ბრიგადის ჩამოყალიბების პროცესი — გაერთიხლება, შეტყება, სამობილზაციო რუსურების მწოდება, საბრძოლო შეთანწყობა და თვდაცვის ორგანიზება. სწავლება საბრძოლო სროლებით დასრულდა.

ოკუპირებული ცხინვალის რეგიონი

● 8 აგვისტო საოკუპაციო ჯარების რუსული მე-4 ბაზის ხელმძღვანელობაში კიდევ ერთხელ გამოიყენა ანტი-ქართული პროპაგანდისტოვის და პირად შემაღვანელობას 2008 წლის აგვისტოს ომის რუსული ვერსიებთა შეახსენა.

თვითღარიკული ყარაბაღი

● 5 აგვისტოს ჩრდილოეთის მმარულებლის ერთ-ერთი საბრძოლო ნაღვის 20 წლის რიგითი ჯარისკაცი ნალის აფეთქების გამო დაიჭრა.

ჩრდილო კავკასია

● სამხრეთის სამხედრო ოლქის სასამართლო პალატისმა მარცხული გამოცემისა

თხევადი ჯავშანი

საბრძოლო პირობებში ტყვიებისა და ნამსხვრევებისგან ჯარისკაცების დაცვის ყველაზე ეფექტურ საშუალებად დღემდე ჯავშანიღებულობა ითვლება. ბოლო ათწლეულების განმავლობაში ამ გამოწონებამ ყოველთვის არაერთი საფეხური გაიარა. სხვადასხვა მასალის გამოყენებით სპეციალისტები უკვე დიდი ხანი ოპტიმალური ვარიანტის შერჩევას ცდილობენ. თუმცა განვითარება მხოლოდ სამი სახის ჯავშანიღებულობა პოვა.

ისინი შეტალის ფირფიტების ან კველარისგან მზადდება. არსებობს კიდევ მესამე სახის — კომბინირებული ჯავშანიღებულობა, სადაც კველარისა და შეტალის ფურცლებთან ერთად კერამიკის ან სხვა ბალისტიკურ მასალას იყენებენ.

ეფექტურობის მიუხედავად, ჯავშანიღებულობის მთავარი პრობლემა წონაა, ხოლო ეფექტურობის შესაფასებლად კრიტერიუმში „წონა-დაცვის ეფექტურობა“ გამოიყენება, ანუ რაც უფრო საიმედოა ჯავშანიღებულობა, მით მეტს იწონის.

ნაწილობრივ ეს პრობლემა 1970-იან წლებში კველარის გამოყენებით გადაიჭრა. კველარი ძალიან დიდი სიმტკიცითა და შედეგობით გამოირჩევა.

მისი რამდენიმე ფენა ტყვიის ენერჯის მიულ ზედაპირზე თანაბრად ფენტვს.

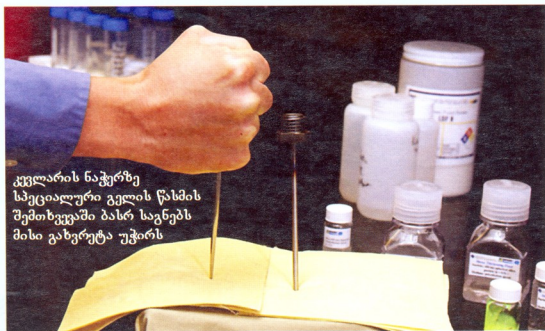
ლითონის, მაგალითად, ტიტანის თხელ ფურცლებთან ერთად, კველარის ჯავშანიღებულობა დაცვის მაღალი დონით გამოირჩევა და მხოლოდ ლითონისგან დამზადებულ ნიშნებს არაფრით ჩამოუვარდება. წინით კი უფრო მსუბუქია.

უპირატესობის მიუხედავად, ხარვეზები ამ სქემასაც აქვს. წინის გარდა, აქ გადევნება ჯავშანიღებულობის სისქის პრობლემა დგება. შესაბამისად, ის მოსახმარად მოუხერხებელია და ადამიანის მოძრაობის უნარს უზღუდვს.

ბრძოლის პირობებში კი ჯარისკაცის მოთხოვნა მის გადარჩენაზე პირდაპირ არის დამოკიდებული.

პრობლემის გადაწყვეტაზე მსოფლიოს წამყვანი სპეციალისტები რამდენიმე ათწლეულია მუშაობენ და ბოლო ხანს წინსვლაც შეიმჩნევა.

2009 წელს ბრიტანელები პირველები იყვნენ, ვინც წარმატებას მიაღწიეს. სპეციალისტთა ჯგუფმა გელი D30 შექმნეს, რომელიც დარტყმის ძილების დროს მკერდზე და წონაც უცვლელი რჩება. იმ შემთხვევაში, თუ გულზე ძალი არ მოქმედებს, მასინ პა-

კველარის ნაჭურვზე სპეციალური გელის წასხის შემთხვევაში ბასრ საგნებს მისი გახერხება უჭირს

ექტი, რომლითაც ის არის შეესაბამებული, რბილი და მოქნილია.

ბრიტანელები D30-ის გამოყენებას მომავალი თაობის ჯავშანთხილავებში აპირებენ. ქვეყნის თავდაცვის სამინისტრო უკვე დაიბრუნებდა ამ გამოგონებით და შეცნობის 100 ათასი გირანქა სტრატეგიის ოდენობით გრანტი გამოუყო.

მას შემდეგ პრესაში პერიოდულად სამუშაოს მსვლელობაზე სხვადასხვა ცნობა ჩნდება. ქვეყნდება გამოცდების ვიდეო-ფოტომასალები, თუმცა საბოლოო პროდუქტის დემონსტრაცია ჯერ არ შემდგარა.

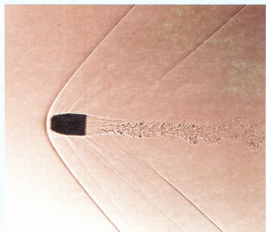
მოგვიანებით ანალოგიური დანიშნულების გველი პენტაგონის პერსპექტიული კვლევების სააგენტო DARPA-ს სპეციალისტებმაც შექმნეს. ბრიტანული D30-ის ამერიკული ვარიანტი კომპანია Armor Holdings-ის ქმნილებაა და ის ანალოგიური პრინციპით მუშაობს.

ფიზიკაში ამ სახის გელებს ნიუტონის სითხეს უწოდებენ. მათი განსაკუთრებულობა ცვალებად სიბლანტეში მდგომარეობს. მაგალითად, გელზე დაბალი სიჩქარით მოძრაობს სხეულის მოხვედრის შემთხვევაში, ის მასში ჩაძირება. ნიუტონის სითხესთან დიდი სიჩქარით შეჯახებისას კი ეს უკანასკნელი გაიცვლება მკვრივი ხდება და სხეული მას ვეღარ არღვევს.

სხვათა შორის, ნიუტონის სითხის დამზადება ნებისმიერ ადამიანს სახლის პირობებშიც წყლისა და სახამებლისგან შეუძლია.

ამ სითხის შესაძლებლობები უკვე დიდი ხანია ცნობილია. თუმცა ჯავშანთხილავებში მისი გამოყენების იდეა არც ისე დიდი ხნის წინ გაჩნდა.

თხევადი ჯავშანის უკანასკნელი პროექტი ბრიტანულმა კომპანია BAE

ნიუტონის სითხესთან მალაღობი სიჩქარით შეჯახების შემთხვევაში, ამ უკანასკნელის გამკვრივების წყალობით, ტყვიას მას ვეღარ არღვევს

Systems-მა წარმოადგინა. კომპანია მსპეციალური გელი (სამუშაო სახელი **Bulletproof cream-ი** – ტყვიამძლე კრემი) 2010 წელს შექმნა. დღემდე შექმნილი სხვა ნიმუშებისგან განსხვავებით, მისი გამოყენება მხოლოდ კველარის ქსოვილიან ერთად ხდება. ბრიტანელები საკუთარი ნიუტონის სითხის შემადგენლობას მკაცრად ასაიდუმლოებენ. **სხვათა შორის, ეს პირველი შემთხვევაა, როდესაც საქმე თხევადი ჯავშანთხილავის პროტოტიპის შექმნამდე მივიდა.**

30-წევრიან კველარის ჯავშანთხილავთან შედარებით, თხევადი სამჯერ ნაკლები ფენა და ორჯერ ნაკლები წონა აქვს, ხოლო დაცვის დონით მას არაფრით ჩამოუვარდება.

ბრიტანელების მიერ შექმნილ გელში, მყარი ნაწილაკებია გარეული. ტყვიის მოხვედრისას წარმოქმნილი დანიშნული დარტყმა მათი სტრუქტურის ცვლილებას იწვევს, რასაც ტყვიის მოხვედრის ადგილში გელის გამკვრივება მოხდეს.

ამჟამად უკვე ჩატარებულია გამოცდის რამდენიმე ციკლი. თხევადი ჯავშანთხილავი პნევმატიკური დანადგარიდან 300 მ/წმ-ის სიჩქარით ფლანდის ბურთულებს ესროდნენ. **სხვათა შორის, ამ ინფორმაციის გამოქვეყნებას ინგლისელებმა იუმპაკეს და ბუთოლის მასა არ დაასაზღვრეს. ეს ფაქტორი კი ძალზე მნიშვნელოვანია.**

ბრიტანულ ვარიანტში გელი და კველარი სანდვიჩის პრინციპით არის გამოყენებული. გელს კველარის პირველ ნაჭერზე უსაფრთხოდ და გარკვეული დროის შემდეგ ზემოდან მეორე ნაჭერს ადებენ. მსგავსი მეთოდით ნებისმიერი სასურველი სისქის მიღება შეიძლება. ამ სქემის უპირატესობა ის არის, რომ გელი ენერჯიას დიდ ფართობზე ფანტებს. მყარ მდგომარეობაში მის გადსვლას ერთ მილიწამზე ნაკლები დრო სჭირდება.

ამის მიუხედავად, ნაკლი „თხევადი ჯავშანთხილავი“ აქვს და ეს უფრო გელის დენადობაში შეიმჩნევა.

ჯავშანთხილავში ტყვიის მოხვედრისას წარმოქმნილი ნახევრტიანი გელი შეიძლება გადმოიღვაროს. ეს ნაკლი ამერიკული თხევადი ჯავშანთხილავებისთვისაა დამახასიათებელი. ბრიტანელებისგან განსხვავებით, ისინი კველარს გელთან არ ეფუძნებიან — კველარის ფურცლებს შორის მხოლოდ გელთან საუსე პაკეტს ათავსებენ. ასეთ შემთხვევაში დაცვის თვალსაზრისით საკუთრებს.

არის კიდევ ერთი მნიშვნელოვანი

მომავლის ჯარისკაცის უნიფორმაში, გამოყენებული ჯავშანთხილავები, თხევადი ჯავშანის ტექნოლოგიებზე ექნება დაფუძნებული

ნიუანსი, — თხევადი ჯავშანში გამოყენებული გელი წყალთან შეხებისას თვისებებს კარგავს. შესაბამისად, ის პერმეტუალად უნდა იყოს დაცული, რომ წყალმა და სინესტემ არ დაზიანოს.

დღემდე შექმნილი თხევადი ჯავშანთხილავებიდან ლაბორატორიულ გამოცდას ვერც ერთი ვერ გასცდა. ამ სფეროში მომუშავე კველად ორგანიზაცია გელების ეფექტურობის გაზრდასა და მათი სიმკვრივის შემცირებაზე მუშაობს, მაგრამ, როგორც ჩანს, რეალური პროტოტიპის შექმნამდე ჯერ კიდევ შორს არის.

ალექსანდრე ავაქიძე

არ გავიწყდება, რომ მისი სისხლი გაქვს ასალბი...

ის იარაღით ხელში მოყვდა ისე, როგორც ნამღვიღე მეომარს შეუფერება. ბესიკ კაპანაძე ერთ-ერთი მათგანია, ვინც საქართველოს ტერიტორიული მთლიანობისთვის ბრძოლას შეუწირა. ქვემო ქართლის განმსაყურებელ დავალებათა სამმართველოს ახალგაზრდა თანამშრომელი ცხინვალის მისადგომებთან დაიღუპა. როგორც მისი თანამშრომლები სოსო ჭიჭინაძე და მამუკა ზამბახიძე იხსენებენ, ბესო საყეთსო მებრძოლი და სამშობლოზე უსაზღვროდ მოყვარული ადამიანი იყო. ის 1980 წლის 25 აგვისტოს, გორში დაიბადა. პროფესიით ისტორიკოსი გახლდათ. სამხედრო სავალდებულო სამსახურის გავლის შემდეგ თავდაცვის სამინისტროში დარჩა და თელავის ბატალიონში ჩაირიცხა. 2004 წლის 10 აგვისტოს ცხინვალთან ბრძოლაში მიმედ დაიჭრა და სიყვდილს სასწაულებრივად გადაურჩა. სამშვიდობო მისიით ორიჯერ იყო ურავში. 2007 წლის ოქტომბრიდან შს სამინისტროში, რუსთავში, განმსაყურებელ დავალებათა სამმართველოში დაიწყო სამსახური. 2008 წლის აგვისტოში ცხინვალთან გმირულად დევდა. დაჯილდოებულია ვახტანგ გორგასლის მეორე ხარისხის ორდენით. დარჩა მუღელე და ვაკი. ბესოს შესახებ მის თანამშრომლებთან, მამუკა ზამბახიძესა და სოსო ჭიჭინაძესთან ერთად მისი ძმა ზვიად კაპანაძეც გვიამბობს.

მამუკა ზამბახიძე:

— ბესოს 2003 წლიდან ვიცნობ, მაშინ 111-ე ბატალიონში ვმსახურობდი. 2004 წელს ცხინვალში ერთად ვიყავით მაშინაც თავდაუშოგავად იბრძოლა, მძიმედაც დაიჭრა. თავიდანვე მოტივირებული ჯარისკაცი იყო. კომანდოში ჯერ ოცეულის სერგანტი გახდა, მერე ასეულის. კონტრაქ-

ტის დამთავრების შემდეგ მე სხვაგან გაუგებრე სამსახური, ბესო კი ქუთაისის ბატალიონში გააგზავნეს. მერე ქვემო ქართლის განსაკუთრებულ დავალებათა სამმართველოში ისევ შევხვდით ერთმანეთს. 2008 წლის 7 აგვისტოს ჩვენი სამსახურის 30-კაციანი ჯგუფი ცხინვალისკენ გადაიყვანეს. ვიცოდით, რომ ოსური ბანდოლომბრებებიცხან უნდა გაგვეშინდა

ქალაქი. 8 აგვისტოს დილის 8 საათზე უკვე ზემო ნიქოზში ვიყავით. ჯგუფმანტრანსპორტიორიდან რომ ჩამოყვდიო, მეთაურმა მოგვაწყო, ბრძანება მოგვცა და ცხინვალისკენ წყევილი. ქალაქის შესასვლელთან, მარჯვენა, რუსი სამშვიდობოები იდგნენ, მარცხენა კი ოსები. გვიბრძანეს, რუსებისთვის არ გვესროლა, ცეცხლი მხოლოდ ოსებისთვის უნდა გაგვეხსნა. ჩვენდა მოულოდნელად რუსმა სამშვიდობოებმა თავად გახსნეს ცეცხლი. მერე ჩვენც უკუასუხეთ რამდენიმე წუთში რუსულმა არტილერიამაც დაგვარტყა. ვითარება დაიძაბა, მაგრამ შეტევას მინც ვაგრძელებდით. უკვე ცხინვალში შევდიოდით, ბესოს ნაღმის ნამსხვერუებმა რომ მოხვდა.

სოსო ჭიჭინაძე:

— ნაღმის ნამსხვერუებმა ბესოს ჯგუფნიკელიტი დაუფლითა. ერთი ნამსხვერვი „მაკაროვზეც“ მოხვდა. სასკედილო ჭრილობა კისრის არეში მიიღო. იარაღისთვის ხელიც კი არ გაუშინდა, მუხლებზე დაიოქა და თავი ჩაქინდა. ბრძოლის ველზე სხვებც დაეცემულან, მაგრამ ის განსაკუთრებულად ღირსეულად წყევიდა ამ ქვეყნიდან. ერთიც კი არ დაუკენესია. ია-

რალით ხელში მოკვდა, ისე, როგორც ნამდვილი მემომარს შეეფერება.

მამამკა:

— რომ დეინახე, ბესომ დაიჩოქა, მეფედი, საქმე ცუდად იყო. მე და ზეი-ად წიკლაური მიეცვიდით და პაკაბის ბორტზე დაგუწინეთი. ათეი რომ აუწიე, კისრის არდას სისხლად გამოიწრა. ვიფიქრე, ენო არ გადავლაპროს-მითი, „ლიონკას“ კაფსულა მოვაძერე და ენა იმით დაუჭირე. მანქანით ფხვნისამდე ჩამოვიყვანეთ. გზაში გორის სამხედრო პოსტისთან სასწრაფო დახმარების მანქანა შევეხვება, ბესო იქ გადავიყვანეთ და უკან გაგზავნილით როგორც მერე გავიგე, გზაში დაღუპულა.

სოსი:

— ბესო პატრიოტი, ნამდვილი მებრძოლი იყო. მას შემდეგ, რაც სამხედრო საკლდებული სამსახურში წვიდა, ფორმა აღარ გაუხდია. თავდა-უხორავი იყო როგორც ბრძოლის ველზე, ისე მგებობებთან ურთიერთობაში. ავგისტოს ომის დროს ჩვეულ ფორმაში იყო. ითიჭი უხარიდა, ომში რომ მიდიოდა. ამბობდა, სამშობლოსთვის ბრძოლის შანსი მოკვდება, ამხუე დიდი ბედნიერება და უნდა იყოსო. თუ დავი-ხორავი, კაცურად წავიღო ამ ქვეყნადანო. საოცრად მოტივირებული იყო.

— თქვენ დაინახეთ, ბესო რომ დაიჭრა?

— არა, მე აფეთქების ტალღამ კა-ერში ამისროლა. მისწინ რომ დავ-გარდი, მხოლოდ მტრევის ტკივლის ვგრძნობდი, მაგრამ მოვიანებოთ მიე-ხედი, რომ ფეხში ვიყავი დაჭრაო. ხეშვი ჩავედი და წყალს გამოვიყვნი. ნიქოზისკენ გამოებრუნდი. ბესოს სიკ-ვიდელმა თავზარი დამკა. ის ჩვენ შორის ერთ-ერთი საუკეთესო მებრძოლი იყო.

მამამკა:

— ბესო სასწრაფო დახმარების მანქანას რომ გავაყვლით, ისე ცხინ-ვალის შესასვლელისკენ გავემართეთ. ჩვენი ქვედანაყოფი უკვე გამოსულიყო და ახალი შეტვიცისთვის ემზადებოდა. ერთ საათში შეტვიცის ბრძანება მივი-ეთო ქალაქის შესასვლელთან ოსური ბანდფორმებზეც გავანადგურეთ, რუსი სამშვიდობოების საგუშაგო გა-დავლახეთ და ცხინვალში შეველით. სხვათა შორის, რუსი სამშვიდობოები თვად რუსებმა დაბომბეს.

— საკუთარი ზალხი დაბომბეს?

— კი, ასე იყო. არ ვიცი, შემშალათ თუ განებე ჩემბრუს, მაგრამ ფაქტი ვი-ხუბია. ჩემი თვლით დაინახე, რომ რუსულმა თვითმფრინებებმა დაბომ-ბეს. ცხინვალის ავილეო, მაგრამ მერე

უკან დახევის ბრძანება მივიღეთ და ქალაქი დაეტოვეთ.

— თქვენი ქვედანაყოფიდან მხო-ლოდ ბესო დაიღუპა?

— დაახ. სულ 30 კაცი ვიყავით, ოთხი დაეჭურჭეს და ერთი მოგვიკლეს.

სოსი:

— ომში ბესოს მძა ზვიადიც იყო. ის თბილისის განსაკუთრებულ დავლებე-ბაში სამმართველოს თანამშრომელია. ცხინვალში ჩვენი ქვედანაყოფის ბი-ჭებს შეხვედრია და ბესო მოუკითხავს. მათ სიბარძელე ვერ გაუშხულიათ, უთ-ქვამი, დაჭრილია და გორის პოსტიტა-ლში გადავიყვანათ.

ზმინდლ პაპანაძე:

— ცხინვალის ისე მოვიარე, ბესოს დაღუპვის ამბავი არ გამიგია, არა-და. ყველაფერი ჩემ გვერდით, ოციო-დე მტრის მომხრებით მოხდა. ბესოს დანაყოფი ცხინვალში ჩემს დანაყოფზე აღრე შევიდა. გვენი რომ გამოვიდნენ, მერე ჩვენ შეველით. ბესო ბოლოს სწო-რედ აღ მპროიდში ენახე. ორიოდე წუთი დაველაპარაკე, მერე ჩაფეხურზე ხელი წამოვარტყე და ვუთხარი, წადი ერთი, მოცილდი აქედან-მეთუი. მაგის გამო სულ ვნერვიულობდი, ძალიან დაუღე-ვარი და უშმაში იყო. ჩემი მძა რომ არის, იმბტომ არ ვამბობ, მაგის შეთა-ვარი სულ ჩიოდა, საფარში ვერ ვაჩი-რებო. სადაც ყველაზე დიდი ვიფრთხე იყო, გვექცე იქ ამოვიფხდა ხოლმე თავს. ჩემი სამმართველოს ბიჭებთან ერთად ცხინვალში მკორედ რომ შევედი, ჩვენის მანქანას ჭურვი ესროლეს. არ აფეთ-ქდა, მაგრამ საბურჯი მოსხვრა და დაღმართზე დაგორდა. მე გადმობტო-მა ვერ მოვასწარი, მანქანაში ჩაყრდი და ძალიან მაგრადა დავებეტი. ცხინვალში ამას ვერ გვგრძნობდი, ალბათ, იმბტომ, რომ ვმობრაობდი და გახურებული ვი-ყავი. როგორც კი ნიქოზში ვადმოვედი და დასასვენებლად ჩამოვიყვნი, მაშინვე საშინელი ტკივილი ვიძებნი, ვეღარ გავიძრე. მაშინვე გორის პოსტიტალში გამომიშვეს. ბესოს ამბავი რომ ვიკით-ხე, მიიხრბეს, დაჭრილია და უკვე გორ-შიაო. ჩემს უფროს მძას დაუფრევე და ვუთხარი, ბესო პოსტიტალში ყოფილა და მიხუდე-მეთუი. თურემ ის ამ დროს უკვე დაღუპული ყოფილა. მე იმავე სა-ღამოს გორიდან თბილისში გადავნიყვ-ანეს. ვეცადე, ბესოს ამბავი ტელეფონ-ით გამეგო, მაგრამ ვისაც დაუფრევე, არაუგინ არაფერი იციდა. ჩემი უფროსი მძა ვერ პოულობდა. ვაიფრხე თუ არა, მისი ბეზნა დავიწყე. ყველგან მოვიკით-ხე. ბოლოს გორის პოსტიტლის მირ-გამი შევედი. 10 თუ 15 კაცი იყვა. ყველა

სათითად ენახე. ყველა ზეინახავს და ლაზამდე ითხო სიკვდილს ვათავებდი. მათ შორის ჩემი მძა ვერ ენახე, ის იყო, შევებით ამოცხსუნთქე, რომ დაიძახეს, მაცთვართ ორი კიდვე არისო. ახლოს არც მივსულვარ, ვიღაცამ დაბძახა, ერთის მკლავზე ობობა აქვს ამოსვირინ-გებულად. სისხლი გამოვიწრა. — ობო-რა ბესოს ქმრდა ამოსვირინგებული. ამის მერე აღარ მახსოვს, რა მოხდა... ახლა თავს იმით ვინუგუშებ, რომ ბესო კაცურად წვიდა ამ ქვეყნად. იმ საქმეს შექწირა, რაც ძალიან უყვარდა.

— როგორც ვიცი, ბესო ისტორი-კოს იყო, არამაში სამსახური რატომ დაიწყო?

— არმაში სამსახური დავაწყვებით. მთხუხე და უარი არ მიმთქვამს. ახ რო-გორ მეთუი, აშკარად აღ საქმისთვის იყო დაბადებული. საქმად კარგი ფი-ზიკური მონაცემები ქმრდა, გონე-ჯად უჭირდა, სამშობლო უყვარდა და უშმაშიც იყო.

— არ ნანობთ, რომ არმაში სამს-ახური არ გადაფიქვებინეთ?

— არა. არავითარ შემთხვევაში. ამ საქმეზე უყუივს რა უნდა გავიყუივს? თვითონვე ამბობდა, აღრე თუ გვი-ნა, ყველა მოვკლებით. მთავარი ის არის, ვინ რასთვის და როგორ მოკვდებით. მართალია, მიწრეწობა, ახლა გვერდით მივაფიქრე, მაგრამ ღვთის მაინც ძალიე-რი ვარ, რომ ჩემმა მძამ გმირის საცე-ლი დატოვა. ისე, მე თუ ვითხარეთ, ასე ახსო სიკვდილს უნდა ესებდეს.

— თქვენ ემბთ ასეთ სიკვდილს?

— კი, ნამდვილად ვეუბნ. უნდა ვა-ღიაროთ, რომ ომის მერე ძალიან ბევ-რმა დატოვა შეიარაღებული ძალები... ავგისბრო ომმა ბევრი მიახვედრა, რომ იბარდი და ბრძოლა მისი საქმე არ იყო. თინჯე დაერჩით, ყველანი მზად ვართ დირტეული სიკვდილისთვის. ჩე-მი ოჯახის წინააღმდეგობის მოხუნდა-ვად, უწინდელზე დიდი ენთუზიაზმით ვავტოკლებ. არ მაიფხვდება, რომ სის-ხლი მაქვს ასაღები.

— ე. ი. ახალი ომისთვის ემზად-ბით?

— ენახით, რა იქნება, ყოველ შემ-თხვევაში, მე მზად ვარ და იმამც დარ-წუნებულები ვარ, რომ მტრისთვის ასე მარტოვად აღარ ჩაივლის საქმე.

— რას გულისხმობთ?

— ძელი შეტვიცობები უკვე გაუითვა-ლისწინება ახლა ყველაფერი სხვაწა-რად იქნება. ჩვენ ძალიან ვაბრახუბული და მოტივირებული ვართ.

ხათუნა პახტურიძე

საქართველოს პარლამენტი პოლიტიკურ პარტიებში: უკანონოების ზღვარზე?

საინფორმაციო საშუალებებში თუ პირად საუბრებში ხშირად გაიკონტაქტებოდა, ეს და ეს ამა და ამ ოპოზიციურ პარტიაში შეგზავნილია და კონკურენტი პარტიის (ან ხელისუფლების) სასარგებლოდ ვაშუშობსო. აქეს თუ არა საფუძვლიანი ამგვარ მოსაზრებას და საზოგადოებრივ აზრში თუ არა ავტორიტეტის ჩანერგვა პოლიტიკურ პარტიებს და საზოგადოებრივ ორგანიზაციებში? მეთხველდისთვის ასევე საინტერესო უნდა იყოს სპეცსამსახურების ავტორიტეტის პოლიტიკურ პარტიებში შეგზავნის ისტორიული პარალელები.

სტალინი ოზრანკის ავანტი იყო?

საბჭოთა იმპერიის ბელადს, იოსებ სტალინს ოპონენტები (განსაკუთრებით ლევ ტროცკი გამოირჩეოდა) რუსეთის იმპერიის შინაგან საქმეთა სამინისტროს პოლიციის დეპარტამენტის საიდუმლო პოლიტიკური პოლიციის, ოზრანკის აგენტობაში სდებდნენ ბრალს.

გასული საუკუნის 30-იან წლებში სასტიკი რეპრესიების შემდეგ სტალინის ქვეყნის შიგნით ამკარა ოპოზიცია აღარ ჰყოფდა და აბა, ვინ რას გაუბედა.

ეროპასა და ამერიკაში გაქცეული მისი მოწინააღმდეგეები კი ათწლეულების განმავლობაში აგრესიულდნენ ოზრანკის დოკუმენტებს იოსებ ჯუღაშვილის გადასაბრუნებას და 1905-17 წლებში რუსეთის იმპერიის საიდუმლო პოლიტიკურ

რი პოლიციის სასარგებლოდ მუშაობის შესახებ. მათი მტკიცებით ახალგაზრდა სოციალ-დემოკრატი „კობა“ ოზრანკამ გადაიბრა და ბოლშევიკების პარტიაში შეგზავნა, რის შემდეგაც ბოლშევიკების ყველა საიდუმლო ინფორმაცია ოზრანკისთვის წინდაწინ ცნობილი იყო.

სტალინის ოპონენტები იმასაც ამტკიცებდნენ, რომ სტალინის ხშირ გაქცევას ციხიდან და გადასახლებიდან ორგანიზებას სწორედ ოზრანკა უკეთებდა, რათა „კობას“ სოციალ-დემოკრატიულ პარტიაში ავტორიტეტი გამყარებოდა.

თბილეთში ოპონენტების აღინიშნის, რომ სტალინის ოზრანკის აგენტობის დამადასტურებელი დოკუმენტების უმეტესობა ყოველთვის ეჭვს იწვევდა, მათ შორის – პოლიტიკურ ემიგრანტებშიც.

რუსეთის იმპერიის პოლიტიკური

პოლიცია, რომლის სრული დასახელება („საზოგადოებრივი უსაფრთხოებისა და წესრიგის დაცვის განყოფილება“) საზოგადოების უსაფრთხოებაზე ზრუნვის შთაბეჭდილებას ტოვებდა, რუსეთის ლეგალურ თუ არალეგალურ პოლიტიკურ პარტიებში ძალზე აქტიურ ოპერატიულ-აგენტურულ მუშაობას ეწეოდა. განსაკუთრებით საინტერესოა ორი აგენტი.

პირველი – ვენი აზეფი (1869-1918 წწ.), რუსეთის სოციალისტურ-რევოლუციური პარტიის (ესერების) ერთ-ერთი ლიდერი და იმედოვნულად, ოზრანკის აგენტი (ოპერატიული ფსევდონიმი „რასკინი“) იყო.

ესერები ცნობილი იყვნენ რუსეთის მეფის მოხელეებზე ტერაქტების მიზნით აზეფის იმდენად ემხროდა გაშვების, რომ თანაპარტიელთა სრული ნდობის მოსაპოვებლად რამდენიმე ტერაქტი ოზრანკის მალულად მოაწყო. იმედოვნულად ოზრანკის ესერების ბოუ-ევის და დაგეგმილ ტერაქტებზე ზუსტ მონაცემებს გადასცემდა.

ამის შედეგად მოხერხდა რუსეთის იმპერატორ ნიკოლოზ II-ისა და რუსეთის შინაგან საქმეთა მინისტრ ლერნოვზე თავდასხმის თავიდან აცილება.

ამერიკის აზნატი ბრძანების ბარამოცხაში

პოლიტიკურ პარტიებში ოპერატიული-აგენტურული მუშაობა ბევრი ქვეყნის სპეცსამსახურისთვისაა დამახასიათებელი. ქვემოთ ავსიათხრობთ აშშ-ის გამოძიების ფედერალური ბიუროს მიერ აშშ-ის კომუნისტური პარტიის რიგებში აგენტურის შტაბურთის საიდუმლო ფაქტის შესახებ.

თავად წარმიდგინეთ, 22 წლის განმავლობაში აშშ-ის გამოძიების ფედერალური ბიუროს (გფბ) აგენტს გულთბილად იღებდნენ საბჭოთა ლიდერები ნიკიტა ხრუშჩოვი და ლეონიდ ბრეჟნევი, კომუნისტური იდეოლოგიის „ცერბერი“ მიხაილ სუსლევი, კა-გუ-ბეს შვეიგ უფრო ანდროპოვი, ჩინეთის ბელადი მაო ძედუნი და კუბის მქსცენტრიკული ლიდერი ფიდელ კასტრო.

ეს იყო გვბ-ს ყველა დროის ერთ-ერთი საუკეთესო და წარმატებული ანტისაბჭოთა ოპერაცია. კონტრდაპერვიტი ლინისძისებები, რომლებიც თავდაპირველად აშშ-ის კომპარტიის წინააღმდეგ იყო დაგეგმილი, თანდათან გასცდა ამერიკის საზღვრებს და მთელი სოციალისტური ბანაკი მოიცვა.

ვევლაფერი კი გამოძიების ფედერალური ბიუროს თანამშრომლების ოპერატიული და საარქივო მასალების ანალიზის შედეგად დაიწყო. ედგარ ჰუკერის ხელქვეითებს აშშ-ის კომპარტიაში 40-იანი წლების ბოლოს არსებული განხეთქილება შეუმჩნეველი არ დარჩენია. ისინი „ეკლეს“ გამოცდილი მონადირის მითითებით მიჰყვნენ და „ნადირობაც“ წარმატებით დაასრულეს.

შედეგად, გვბ აშშ-ის კომუნისტური

პარტიის ცნობილ წევრებზე: მიტროპოლიტსა და ჯეკ ჩაილდსებზე გვიდა. დაიწყო კარგად გააზრებული ოპერაცია მათ გადმოსაბიძგლად. პირველად უძცროსი მძა დათანხმდა გვბ-სთან თანამშრომლობას და მალე მოიხსნა დაითანხმა.

ამერიკის კონტრდაპერვიტი 1954 წელს ფარული ოპერატიული ღონისძიებების ჩატარებით ხელი შეუწყო მორის ჩაილდის (1902-91 წწ) აშშ-ის კომპარტიაში პიზიციის გამაგრებას.

სამი წლის შემდეგ მორის უკვე მეორე კაცი იყო პარტიში და მას სოციალისტურ ქვეყნებთან ურთიერთობა და რაც მთავარია, მოსკოვის მიერ გამოყოფილი ფელის აშშ-ის კომპარტიისთვის გადაცემის საიდუმლო ოპერაციების ჩატარება ეწელებოდა.

მორისის, როგორც ორმაგი აგენტის, განსაკუთრებულ მნიშვნელობაზე ის ფაქტიც მეტყველებს, რომ, როცა მეორედ დაოჯახება გადაწყვიტა, მისი საცოლის (გუა ლისის) პოეტიკისთვის სამი სპეცსამსახური (კა-გუ-ბე, გვბ და აშშ-ის კომპარტიის შიდა უსაფრთხოების სამსახური) ერთმანეთისგან დამოუკიდებლად ერთი წელი სწავლობდა. 1957-77 წლებში მორისი საბჭოთა კავშირსა და სხვა სოციალისტურ ქვეყნებში 52-ჯერ იყო.

საბჭოთა კავშირისთვის მორის ჩაილდსი აშშ-ის კომპარტიის მეორე და ისეთი სანდო პირი იყო, რომ საბჭოთა ფელის ამერიკელი კომუნისტებისათვის გადაცემის მსოფლიო მას აწვდიდნენ. სულ ამერიკის კომპარტიას საბჭოთა კავშირში ამ პერიოდში 28 მლნ დოლარი გამოუყო, რომლის გადაცემას და ხარჯვის პროცესის დეტალებზე გვბ-სთვის წინასწარ ხდებოდა ცნობილი.

1981 წლის აგვისტოდან ჩაილდსე ბარემუ პირათვის „გაუჩინარდნენ“, რადგანაც ამ პერიოდთან უკვე აშშ-ის ადმინისტრაციის „მოწმის დაცვის“ პროგრამაში იყვნენ ჩართულნი. გვბ-ის ხუთი უმაღლესი ჩინის გარდა, არაიენ იცოლა მათი ახალი გვარი და საცხიერებელი ადგილი. ამგვარი სიფრთხილუ აუცილებელი იყო, იმიტომ, რომ ამერიკულ აგენტებს სიცოცხლის ბოლო წუთამდე საბჭოთა სპეცსამსახურების შურისძიების ემინოდათ.

ამერიკის კონტრდაპერვიტი მორის ჩაილდის გადმოიბრუნა შექმლი და მოკლე დროში ის აშშ-ის კომპარტიაში უკვე მეორე კაცი იყო

1908 წელს აზვფის დაფინანსებული მთოხონით ესერებმა დაიწვეს იმპერიატორზე ვითომდა თავდასხმისთვის საჭირო თვითმფრინავისა და წყალქვეშა ნავის შესაძენი ფელის შტგროვება.

აზვფს ძალზე აფასებდნენ ოზრანკაში, სადაც მისი ფრეულიფორი ანაზღაურება იმ დროისათვის კოლოსალური თანხას — 1000 რუბლს შეადგენდა.

ისტორიაში კარგადაა ცნობილი ოზრანკის მეორე აგენტის ვინაობაც. ის რომან მალინოუსკია (1876-1918 წწ), რომლის ოპერატიული ფსეკდონიში „მკრეაი“ იყო.

ბოლშევიკების ერთ-ერთი რიგითი წევრი 1911 წელს ოზრანკამ გადაიბირა და პარტიაში კრიტიკული წინსვლისთვის ხელი მაქსიმალურად შეუწყო.

სულ მალე მალინოუსკი ვლადიმერ ლენინს ისე დაუახლოვდა, რომ ბოლშევიკების ყველა საიდუმლოებაზე მიუწვდებოდა ხელი. მალინოუსკი რუსეთის IV სახელმწიფო სათათბიროს წევრი და სოციალ-დემოკრატთა ფრანკციის ხელმძღვანელი იყო.

1918 წლის აპრილის დასაწყისში მალინოუსკი ფელიქს მერცინსკის პირადი ბრძანებით სასწრაფოდ დახვრებეს. ბევრი ისტორიკოსი ვარაუდობს, რომ ბოლშევიკებმა ამით თავიდან აცილეს ოზრანკის სხვა აგენტების გამედღენება.

ვეროპასა და ამერიკაში გაქცეული სტალინის მოწინააღმდეგეები ამტკიცებდნენ, რომ ახალგაზრდა ოსებ ჯუდაშვილი რუსეთის იმპერიის საიდუმლო პოლიტიკური პოლიციის სასარგებლოდ მუშაობდა

მისი აზანდარა სამართლებრივი პოლიტიკური პარტიზმი?

მასმედიაში გავრცელებული ინფორმაციის და სხვადასხვა პოლიტპარტიის წარმომადგენლების განცხადებების საფუძველზე რჩება შთაბეჭდილება, რომ საქართველოს პოლიტიკური პარტიები შეგზავნილი ავენტურითაა სავსე. არც საზოგადოებრივი ორგანიზაციები განიცდიან ავენტურის ნაკლებობას. მოკლედ „მისიარული“ ცხოვრებაა.

ოქტომბერში, როცა ქვეყანაში შემოვიდა ძალაში შედის და ისოვლად უკვე მოსვლის ადების დროა, პარტიებში მოქმედი ავენტურაც თავის „მოსავალს“ იღებს. ეს მოსავლი წინასწარყენი პერიოდით და არჩევნების შედეგებით ფასდება. თუ კარგად იმუშავეს, ხელმძღვანელებს საბიუჯეტო ჯილდოებსა და კარსკვლეობის მიღებებს, ხოლო რიგითი შემადგენლობა ფულად ჯილდოებსა და ფასიან საწურეებს დასჯურდებიან.

პოლიტპარტიებში ავენტურის შეგზავნილი და „ფურუების“ დაყენებით დაინტერესებული არაა:

- ა. კონკურენტული პოლიტპარტიები;
  - ბ. უცხო ქვეყნის სპეცსამსახურები;
  - გ. ადგილობრივი სპეცსამსახურები.
- საერთაშორისო სინამდვილეში ლოკალურ დონეზე პოლიტიკური შიინაფით კონკურენტული პოლიტპარტიები იმეფაინდა თუ „ერთდებიან“. მათი ავენტურის მისხნები და შესაძლებლობებიც ლოკალურია და ბევრც რომ ეცადონ, ჩვენი და უცხო ქვეყნების სპეცსამსახურების დაუხმარებლად დიდს კრათერს მიაღწევენ.

მათი ინტერესთა სფეროა: კონკურენტული პარტიების დაფინანსების მოცულობა და წყაროები (განსაკუთრებით საარჩევნო პერიოდში); ფარული კავშირი ხელისუფლებასა და სხვა პარტიებთან; წინასწარყენი პიარის სტრატეგია და ტექნიკა; ლიდერების პარტიული და არაფორმალური ურთიერთობა; მათზე კომპრომატების შეგროვება და ა.შ.

პოლიტპარტიებში ავენტურა შეიძლება იყოს შეგზავნილიც და გადმოიბრუნებულც. ავენტურის შეგზავნა შეიძლება იაფი, მაგრამ უფრო ხანგრძლივი პერიოდში, ვიდრე სხვა პარტიის რომელიმე დიდი ფუნქციონერის ან ლიდერის მოსყიდვა.

შეგზავნილები, ძირითადად, ტექნიკური პერსონალია და შესაბამისად, ხერხი

ლი მხოლოდ შეზღუდულ ინფორმაციაზე მოქმედებდა.

უფრო „გემრიელი ლუკმა“ პარტიის ლიდერია, რომლის შესაძლებლობებიც გაცვლიებით ფართია, მაგრამ გადმოიბრუნებაც იაფი და იოლი არ არის.

გაცვლიებით სასიფათოა პოლიტპარტიებში სპეცსამსახურების „ავენტურული თამაშები“. პარადოქსია, მაგრამ ფაქტია, რომ საქართველოში უცხო ქვეყნის სპეცსამსახურებისათვის ავენტურულ-ოპერატიული მუშაობა გაცვლიებით იოლია, რადგან მათ არც კანონი აწუხებთ და ჯერჯერობით არც ქართული სპეცსამსახურების კონტრადზუერითი ღონისძიებების ეშინიათ.

ჩვენი ქვეყნის სპეცსამსახურებს კანონით ეკრძალებათ ქვეყნის შიდაპარტიულ ორიენტრალიში მონაწილეობა. ასევე ეკრძალებათ ავენტურის მუშეობით ოპონენტების მარტუე მამრეულებად დამლა და ერთმანეთზე „ღამაზად“ წაქიდება, რადგან „ოპერატიულ-სამშებრო საქმიანობის შესახებ“ კანონის მე-6 მუხლის მე-3 პუნქტის მიხედვით

„ოპერატიულ-სამშებრო საქმიანობის განმახორციელებელ ორგანოებს (საჯარო მოსამსახურეებს) ეკრძალებათ ფარულ მონაწილეობა საქართველოს საკანონმდებლო, ადმინისტრაციული და სასამართლო ხელისუფლების, აფხაზეთისა და აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკების უმაღლესი წარმომადგენლობითი ორგანოების, საქართველოს ადგილობრივი თვითმმართველობის ორგანოების საქმიანობაში. აკრძალულია ფარულ მონაწილეობა ოფიციალურად რეგისტრირებული საზოგადოებრივი და პოლიტიკური ორგანიზაციების, რელიგიური ორგანიზაციების საქმიანობაში, თუ ეს საქმიანობა მიზნად არ ისახავს საქართველოს კონსტიტუციური წესდების დამზიხას ან ძალადობით შეცვლას, ქვეყნის დამოუკიდებლობის ხელყოფას, ტერიტორიული მთლიანობის დარღვევას, ანდა თუ ეს ორგანიზაციები არ ქვეყნიან ომის ან ძალადობის პროპაგანდას, არ ადუფებენ ერთმანეთს, კუთხურ, რელიგიურ ან სოციალურ შუღლს. ანთ შემთხვევაში აუცილებელია საქართველოს ოუსტიციის მინისტრის თანხმობა“.

კანონი ნათლად განსაზღვრავს იმ კონკრეტულ შემთხვევებს, როდესაც ფარული მონაწილეობა დაშუქებულია. მაგრამ რეალიზა გეიმენებს, რომ სპეც-

სამსახურების მიერ უკანასკნელსამსახრო ოპერატიულ-ავენტურული მოქმედებები დღესაც გრძელდება.

ამავე დროს „ფარული მონაწილეობა“ გაცვლიებით ფართო ცნებაა, ვიდრე ავენტურის შეგზავნა და ის ოპერატიულ-საკამოძიებო საქმიანობის სხვა მრავალ ფორმასაც მოიცავს.

ზემოთ მოყვანილი ისტორიული ფაქტები იმ კონკრეტულ რეალიზას ასახავდა, როდესაც რუსეთისა და აშშ-ის სპეცსამსახურები, ოზრანკა და გამოძიების ფედერალური ბურო იმ პერიოდში მოქმედი კანონმდებლობით ხელმძღვანელობდნენ.

დღეს კი საქართველოს სპეცსამსახურებში რომელიმე პარტიის წევრის გადაბრუნება, მის სახლში ფარული მონაწილის აპარტურის დამონტაჟება ან თვალდაკრული რომ მიინდომნ, ამისთვის კანონით გათვალისწინებული საფუძველი უნდა ჰქონდეთ.

ამავე დროს ყველას უნდა ახსოვდეს, რომ ამავე კანონის თანახმად:

„ოპერატიულ-სამშებრო საქმიანობის შედეგად მოპოვებული ინფორმაცია, რომელიც არ ჰქნება პიარის დანამაშულ მრავ საქმიანობას, მაგრამ შეიცავს მის მკომპრომიტრირებულ ცნობებს, არ შეიძლება განმარტდეს ან გამოყენებულ იქნეს რაიმე მიზნით ან პიარის წინააღმდეგ. ასეთი ინფორმაცია არ შეიძლება შენახულ იქნეს და უნდა განადგურდეს დაუყოვნებლივ, რის შესახებაც ცნობება საქართველოს ოუსტიციის მინისტრს ან საქართველოს მთავარ პროკურორს, აგრეთვე, სამსახურებრივი უმაღლესი ხელმძღვანელის განმახორციელებელი უწყების ხელმძღვანელს ან მის მოადგილეს“.

ეს იმ შემთხვევაში, როდესაც ქალაქში ყველაფერი ღამაზადაა, სინამდვილეში კი...

დასაბრუნო ერთიც უნდა ითქვას: სპეცსამსახურების ფარული მონაწილეობა ოფიციალურად რეგისტრირებულ საზოგადოებრივ, რელიგიურ და პოლიტიკურ ორგანიზაციებში მუშების ხიდზე საბრუნს ჰკავს და ამ ღონისძიებების კანონირება-უკანონობა, ადრე თუ გვიან, ცნობილი გახდება. ეს ყველას უნდა ახსოვდეს.

ბასიკ ავლადავშილი

ექსპერტიზის ორგანოს უსაფრთხოების საოთხებში, უშიშროების გადაამდვარი პოლკოვნიკი

„კავკაზ 2012“

სწავლება საქართველოს სავაჭრო და მისი მიზნები

სამხედრო სწავლება შეიარაღებული ძალების მომზადების ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი კომპონენტია, სადაც რეალურ საბრძოლო პირობებთან მახსიალურად მიხსოლოებულ გარემოში სამხედროები თეორიული ცოდნის და პრაქტიკული ჩვევების შერწყმას ახდენენ.

გარდა ამისა, სამხედრო სწავლებები ძალის დემონსტრირების და ზურთოლადაზინების აპრობირებული პოლიტიკური ინსტრუმენტია და მას ქვეყნები ხშირადც მიმართავენ.

საქართველოს მოსახლერე რაიონებში სექტემბერში ჩასატარებელი სწავლება ზემოთ დასახელებული მიზნებისა და გაგვინის სფეროებზე რუსულ პრეტენზიების გამოხატულებაა.

2006 წლიდან ჩრდილოეთი ყავასიაში რუსეთის არმის მსაბჭო სწავლებას თითქმის ყოველწლოურად ატარებს და მას ყოველთვის ყავასიაში შექმნილ რთულ ვითარებას უკავშირებს.

თუმცა, არსებობს სხვა მიზეზიც – თბილისის პროდასავლური ორიენტაცია და NATO-ში შესლის სურვილი მოსყოვისთვის მიუღებელია და სწავლება ძალის დემონსტრირებასთან ერთად საქართველოში ძალის გამოყენების შესახლო სცენარების დაზუზებასაც ემსახურება.

„კავკაზსკი რუზში 2006“

2006 წლის 13-27 თლისს ჩრდილო კავკასიის სამხედრო ოლქსა სხმელეთი, საეიაციო, საპაერო-სადესნტო, საზღვლო ქვეითი ჯარის შენაერთებისა და ქვედანაყოფების, კასიის ზღვის ფლოტილის ხომაღდების მონაწილეობით სწულება „კავკასსკი რუბე 2006“ ჩატარა.

ოლქის სარდლის არმის გენერლის აღექსანდრ ბარანოვის ხელმძღვანელობით 6000-მა სამხედრომ 30 ტანკის, 190 ჯავშანტრანსპორტიორის, 30 თვითმფრინავისა და 10-ზე მეტი შვეულმფრენის დახმარებით საქართველოსა და აზერბაიჯანის ტერიტორიებიდან რუსეთში ბოვეკია შემოდევვის აღსაკვეთი, მესაზღვრეთა დასახმარებელი და ანტიტერორისტული მოქმედებები დაამუშავა.

გამოჟნა ერთმა საინტერესო ინფორმაციამ, რომ ზოგიერთმა ქვედანაყოფმა ავიაციის მხარდაჭერით როკის გვირაბისა და მამისონის უღელტეხილის, ზემო ზარამაგისა და ქვემო ლარსის მიმართულებებზე გადამაცვლა და საქართველოს საზღვრებთან უკანონო შეიარაღებულ ფორმირებებზე შეტევის, ბლოკირებისა და განადგურების ამოცანები დაამუშავა.

ერთ-ერთი დავალება ცხინვალის რეგიონისა და აფხაზეთში ვითარების გამწვავებასა და რუსი სამშედლობების თვის დახმარების გაწვევს შეუბოდა და

ამისათვის ფსკოვის 76-ე საპაერო-სადესნტო დევიზის 700 მედსანტე როკის გვირაბისკენ გადადგოდა.

„კავკაზსკი რუზში 2007“

2007 წლის 7-17 თლისს ჩრდილოეთ ოსეთი-აღანასა და ინგუშეთის ტერიტორიებზე 58-ე არმის, მე-4 საპაერო და საპაერო თვდაცვის არმის, 76-ე საპაერო-სადესნტო და მე-7 სადესნტო-მოიერიშე დევიზების, შინაგანი ჯარებისა და სასაზღვრო რევიონული სამმართველოს შენაერთების, ნაწილებისა და დანაყოფების მონაწილეობით სწულება „კავკასსკი რუბე 2007“ ჩატარდა.

სწულებაში დაკავებული იყო 6000 სამხედრო, 250 ტანკი, ქვეითთა საბრძოლო მანქანა და თვითმავლი საარტილერიო დანადგარი, 30 თვითმფრინავი და შვეულმფრენი.

დამუშავდა რუსეთის სამხრეთ ნაწილზე ბოვეკიების მასირებული რეიდების აღკვეთის, სახელმწიფო საზღვრების ვადაცვტვისა და მოუშო ბლოკირებულ ტერიორისტთა მსხვილი ბანდების განადგურების ამოცანები.

ზოგიერთი ამოცანა საქმოდ საინტერესო იყო. მაგალითად, მე-19 მიტომასოლილი დევიზის ძალების სატანკო ასეულებითა და რეაქტიული არტილერიით გაძლიერებული სამი საბატალიონი ჯგუფი შექმნა; მე-7 დევიზის

ГОСУДАРСТВЕННЫЙ РЕЕСТР КАЗАЧЬИХ ОБЩЕСТВ РОССИЙСКОЙ ФЕДЕРАЦИИ
Войсковое казачье общество ВСЕВОЛЖСКОЕ ВОЙСКО ДОНСКОЕ

344001, Россия, Волгоградская обл., Симбирский район, д. 112
тел. (893) 265-91-98, факс 248-50-06

ВОИНЫ ЗНАЮТ ВЕРОЯТНОГО ПРОТИВНИКА!
С 2001 года республика Грузия имеет военный союз с Грузией и Арменией...

С 2001 года республика Грузия имеет военный союз с Грузией и Арменией...

Состав ВС Грузии: структурных войск, военно-воздушных сил и ПВО, военно-морских сил...

Состав ВС Грузии: структурных войск, военно-воздушных сил и ПВО, военно-морских сил...

Состав ВС Грузии: структурных войск, военно-воздушных сил и ПВО, военно-морских сил...

Состав ВС Грузии: структурных войск, военно-воздушных сил и ПВО, военно-морских сил...

Состав ВС Грузии: структурных войск, военно-воздушных сил и ПВО, военно-морских сил...

Состав ВС Грузии: структурных войск, военно-воздушных сил и ПВО, военно-морских сил...

Состав ВС Грузии: структурных войск, военно-воздушных сил и ПВО, военно-морских сил...

Состав ВС Грузии: структурных войск, военно-воздушных сил и ПВО, военно-морских сил...

Состав ВС Грузии: структурных войск, военно-воздушных сил и ПВО, военно-морских сил...

Состав ВС Грузии: структурных войск, военно-воздушных сил и ПВО, военно-морских сил...

Состав ВС Грузии: структурных войск, военно-воздушных сил и ПВО, военно-морских сил...

Состав ВС Грузии: структурных войск, военно-воздушных сил и ПВО, военно-морских сил...

Состав ВС Грузии: структурных войск, военно-воздушных сил и ПВО, военно-морских сил...

Состав ВС Грузии: структурных войск, военно-воздушных сил и ПВО, военно-морских сил...

Состав ВС Грузии: структурных войск, военно-воздушных сил и ПВО, военно-морских сил...

Состав ВС Грузии: структурных войск, военно-воздушных сил и ПВО, военно-морских сил...

Состав ВС Грузии: структурных войск, военно-воздушных сил и ПВО, военно-морских сил...

კოლბრის ხეობაში რუსეთის თვითმფრინავმა საპატარხო სერვეს ორჯერ დაარღვია;

— 4 სექტემბერს სტეფანწმინდასა და შატლის მადამოებში ჩრდილოეთიდან სამხეობის სავარსებო ტერიტორიაზე მოხდა რუსეთის თვითმფრინავის შეტევა.

მოსკოვმა ამ ინციდენტებთან კავშირი უარყო და საქართველოს შეთხზულ პროვოკაციებად გამოაცხადა.

2007 წლის ნოემბერში თბილისის მოულოდნელობა, დაგეგმილი, ჩვენთვის, დადესტანში, ინგუშეთისა და ვაზარდო-ბაღდათურში შეტევა.

ОБЪЯВЛЕНИЕ

8 августа в 20.15 по каналу Россия будет демонстрироваться документальный фильм «Цхинвал. Большие никто не умер». Рекомендовано к просмотру всем соотечественникам департамента

მარადეული წინააღმდეგობის გააქტიურებასთან ერთად ჩრდილო კავკასიის ოლქის პოლიტიკონებზე სასწრაფოდ მორიგე სწავლება „კავკასიის რუბეჟი 2007“ ჩატარდა, ოღონდ რუსეთის შიგნითადაც მძიმე მდგომარეობის უფროსი პირველი მოადგილის, გენერალ-ლეიტენანტ ალექსანდრ ბურუტინის განმარტებით „კავკასიის რუბეჟი 2007“-ს სტრატეგიული დანიშნულება არ მქონდა და შეზღუდული ძალების მონაწილეობის გამო ვიწრო მიმართულებების იყო.

სწავლებაში 1500 სამხედრო, 100 დაჯილდოებული საბრძოლო მანქანა, რამდენიმე მოიერიშე და ბომბდამშენი თვითმფრინავი მონაწილეობდა.

მაშინ სამხედრო ოლქის საინფორმაციო და საზოგადოებასთან კავშირის სამსახურის უფროსმა, პოდპოლკოვნიკმა ანდრეი ბობრუენმა სამხედროს კომენტარი გააკეთა, მისი თითო სწავლებას სამხრეთიდან (გულისხმობდა საქართველოს) ჩრდილო კავკასიაში შემოსული ტერორისტებისა და ბოიკოების სახით ნამდვილი მოწინააღმდეგე ჰყავდა.

„კაპაპუ 2008“
2008 წლის 15 ივლისს-2 აგვისტოს პრაქტიკულად მთელი ჩრდილოეთ კავკასიის ტერიტორია მოიცავდა „კავკასი 2008“-ში, რომელშიც 8000 სამხედრო, ვაჟაშენი ტექნიკის 700 ერთეული, 30 თვითმფრინავი და შეველი მფრინავი, აგრეთვე, შვიდი ზღვის ფლოტის ზომიერი და ქვედანაყოფები მონაწილეობდნენ.

დამუშავდა შეარაღებულ კონფლიქტებში სპეციალური ოპერაციებით მხარეა შევიდობისთვის ობიექტების, ტერიტორიების საერთაშორისო ორგანიზაციების ჩრდილოეთ კავკასიაში ბაზებისა და საერთაშორისო ბანაკების შექმნის მცდელობის აღკვეთის, ბანდიტურ დაჯგუფებათა ლეგიონების, საარტილერიო ცენტრის საპატარხო, საზღვაო თუ სახმელეთო სამხედრო განადგურების, საპატარხო-სამხედრო დევიზიის რეინიზაცია და სასაქონლო-სატრანსპორტო ვიჯეტის თვითმფრინავებით გადაყვანის, საპატარხო-საზღვაო დესტრუქციის გადასახდისა და სხვა ამოცანები.

მათაშორის, სწავლება 2 აგვისტოს დასრულდა, მაგრამ მასში მონაწილე ზოგიერთი ქვედანაყოფი დისლოკაციის ადგილებში დაბრუნების არ მქონდა და ცხინვალის რეგიონის სტრატეგიული ობიექტებს: გუთისის ხიდს, როკის გვირაბს, პორტუგალიას, ვაჟაშენს სწავლებისა და საბრძოლო მასალების საწვობებსა და ა.შ. აკონტროლებდნენ.

სწავლებაზე ვარისკების დაურიგეს ფურცლები სახელწოდებით „იცნობდე შენს მტერს“, სადაც მოცემული იყო საქართველოს შეიარაღებული ძალების შემადგენლობა, შეიარაღება, მისი ძლიერი და სუსტი მხარეები. რაც განსაკუთრებით გამოსავლიანია, ზანზანებით იყო აღნიშნული, რომ ქართული არმიის უკან NATO იდგა.

პარალელურად მიმდინარეობდა რუს საზოგადოებაში აზრის დაწვრივება, რომ საქართველო აგრესიული ქვეყანაა და რუსეთს საფრთხეს უქმნის.

P.S. 2006-08 წლებში ჩატარებული სწავლებებით რუსეთის არმიამ დაამუშავა ვარების სწრაფი გადაყვანის ქეშეები და ნორმები, შეარჩიეს მძიმეობის ოპტიმალური მარშრუტები, გენერალ იქნა საბატალიონი ტაქტიკური ჯგუფების შემადგენლობა და ძალების, პირადი შემადგენლობა მორალურად მომზადდა ქართულ არმიასთან საბრძოლველად, რუსეთში საზოგადოებრივი აზრი საქართველოს ხელისუფლების წინააღმდეგ ნეგატიურად განწყობილი და ა.შ.

ავგისტოს ომს წინ უსწრებდა რუსეთის არმიისა და მოსახლეობის იდეოლოგიური მომზადება

247-ე პოლის მუდგანსტრუქტურები რეინიზაცია ჩრდილოეთ ოსეთში გადაიყვანეს და შემდგომ სამოქმედო რაიონში საკუთარი სელით გადავიდნენ; ერთ-ერთი პოლის ქვედანაყოფმა კი მამისონის უკუელტროლებთან დაიკავეს პოზიცია.

რუსმა ექსპერტებმა მამისონი გამოიქვეს თვალის წინააღმდეგ იყო მიმართული, თუმცა, ოფიციალურმა რუსეთმა სწავლების სამხრეთი ოსეთთან დაკავშირებას აბსურდულად უწოდებდა.

ინტერესი კავკასიის სამხრეთ ნაწილზე დიდი რიმ იყო, რამდენიმე მოულოდნელობა ცხადყო:

— 6 აგვისტოს რუსულმა Cy-24-ის ტიპის ბომბდამშენიდან გაშვებული „პაენი-მიწა“ კლასის რაკეტა სოფელ წითელუბანთან ჩამოვარდა;

— 21 აგვისტოს ზემო აფხაზეთში

„კაპეპან 2009“

ოპერატიული-სტრატეგიული სწე-
ლება „კაეპან 2009“ 29 ივნისიდან 6
აგვისტომდე მიმდინარეობდა და სხვა-
დასხვა მასშტაბით ოლქის ყველა ბრი-
გადას, ასევე ოკუპირებულ აფხაზეთსა
და ცხინვალის რეგიონში ახალშექმნილ
მე-7 და მე-4 სამხედრო ბაზებსაც შეეხო.

სულ ამ სწელებაში 8500 სამხედ-
რო, 200 ტანკი, 450 ჯავშანტანკისპორ-
ტიორი, 250 ქვემეხი და სხვა ტექნიკა
მონაწილეობდა.

სწელების მნიშვნელობაზე ისიც
მეტყველებს, რომ მას გენერალური
შტაბის უფროსი, არმიის გენერალი ნი-
კოლაი მაკაროვი ხელმძღვანელობდა.

„კაეკაპ 2009“-ის პირველი ეტაპი
ჯარების საბრძოლო მდგომარეობაში
მოყვანასა და სამობილიზაციო სამსა-
სურების მუშაობასთან იყო დაკავშირე-
ბული.

მეორე ეტაპი მილიანად ბანდირ-
მირებების მოსაზღადავებელი ცენტრებისა
და ბაზების განადგურებასა და მნიშვნე-
ლოვანი ობიექტების დაცვას დაეძო, რისთვისაც სროლები საბრძოლო მოქ-
მედებებთან მიახლოებულ პირობებში
შესრულდა, განადგურდა საერთაშორისო
ტერორისტთა პირობითი ბაზები, ჩა-
ტარდა თამბაქურო-სამტაბო სწელება და
გათავსდა საბრძოლო მოქმედებათა
ეპიზოდები.

იკვებოდა ჯარების მართვის ერ-
თიანი, ავტომატიზებული სისტემის გა-
მოცდა, მაგრამ ოფიცერთა მოუმზადებ-
ლობის გამო ეს არ მოხერხდა.

„კაეკაპ 2009“-ზე დამუშავდა ახა-
ლი ტაქტიკური მითითებები, სადაც წინ
წამოიწა თანამედროვე კონფლიქტების
თვისებებმა: დროის შესწრაფვით მონა-
კვეთში ჯარების სხვადასხვა სახეობის
ფართო და ეფექტურმა გამოყენებამ და
მანევრულმა თავდაცვამ.

**მიმდინარეობს პირობითი
მონინალმდგვის საცეცხლე დამუშავება**

**სწელება „კაეკაპ 2012“-ზე
საზღვაო დესანტის
გამოყენების ამოცანები
დამუშავდება**

მეთაურებმა ყველა რეგლიმს გადაწ-
ვეტილებათა მისაღებად მეტი დამოუ-
კიდებლობა მიიღეს, შტაბების მუშაო-
ბამ მეტი ინტენსივობა შეიძინა და სხვ.

„კაპეპან 2012“

2010-11 წლებში სამხრეთის სამხედ-
რო ოლქში (ყოფილი ჩრდილოეთ კაეკაპ-
სის სამხედრო ოლქი) „კაეკაპის“ სა-
ხის სწელება არ ჩატარებულა, მაგრამ
ოლქის შენაერთები სხვა სწელებებზე
საბრძოლო მომზადებას მუდმივად ხეწ-
დნენ.

როგორც ცნობილია, ოპერატიული-
სტრატეგიული სწელება „კაეკაპ 2012“
17-23 სექტემბერს ჩატარდება და მასში
მონაწილეობას მიიღებს 8 ათასი სამ-
ხედრო, ჯავშანტანკების 200 ერთეუ-
ლი, 100 ქვემეხი, ათამდე ხომალდი და
კატარადა, აგრეთვე, თვითმფრინავები
და შვეულმფრენები. დაგეგმილია ოპე-
რატიული-ტაქტიკური დანიშნულების
სარაეტრო კომპლექსის „ისკანდერიდან“

სროლების შესრულება. სწელებაში
თავიდან ჩრ. კაეკასიში დასლოცირე-
ბულ შენაერთებთან ერთად ოკუპირე-
ბულ ცხინვალის რეგიონსა (მე-4 ბაზა)
და აფხაზეთში (მე-7 ბაზა), აგრეთვე,
სომხეთში მყოფი 102-ე რუსული ბაზის
ქვედანაყოფების მონაწილეობა იყო გა-
დაწვევტილი.

**რამდენიმე დღის წინ რუსეთის შეი-
არაღლები ძალების გენშტაბის უფრო-
სის მოადგილემ გენერალ-პოლკოვნიკმა
ალექსანდრე პოსტნიკოვმა განაცხადა,
რომ რუსეთის ზოგიერთი მებრძოლთან
დამატებით დაძაბულობის გამოსარიც-
ხად სწელებაში მე-4, მე-7 და 102-ე
ბაზების ქვედანაყოფები მონაწილეობას
არ მიიღებენ.**

რუსეთის შეიარაღლებული ძალების
გენშტაბის უფროსი არმიის გენერა-
ლი ნიკოლაი მაკაროვი კი ამტკიცებს,
რომ „კაეკაპ 2012“-ის ძირითადი მოქ-
მედებები სამხრეთის სამხედრო ოლქის
რუსეთის ტერტორიაზე მდებარე პო-
ლიგონებზე განეთარდება და სწელება
მესამე ქვეყნის წინააღმდეგ მიმართული
არ იქნება.

სწელებაზე ალბათ შემოწმდება
უახლესი შეიარაღებითა და საბრძოლო
ტექნიკით აღჭურვილი ქვედანაყოფების
ეფექტურობა, მდესანტეებისა და სამ-
ხედრო მებრძოლების ერთობლივი მოქ-
მედების ხერხები, საქართველოს ოკუპირე-
ბულ რეგიონებში ძალების უმოკლეს
დროში გაზრდის ოპტიმალური გზები,
სომხეთ-აზერბაიჯანის ომის განახლე-
ბის ან ირანის წინააღმდეგ საბრძოლო
მოქმედებათა დაწყების შემთხვევისთვის
შესაძლო სამოქმედო სცენარიები და სხვ.

თხზურ ჩარანიძე

ქვეყნული

ქვეყნული
ბიზნესი

F-15E
Strike Eagle

37 ივარ რაგნარსონი ვიკინგი მეომარი იყო სკანდინავიიდან (ჩრდ. ევროპა). ლეგენდის მიხედვით, მისი მეტსახელი „ივარ უძვლო“ დაკავშირებულია ვიკინგურ ლეგენდასთან, მასში მოთხრობილია კაცზე, რომელმაც აუი საქმე ჩაიდინა და ამიტომ ძელე-ბი გაელა. ივარს დიდი არმია ჰყავდა, რომლითაც ახ. წ. 865 წელს ინგლისი დაიპყრო.

▶ ბერსერკერის ფიგურა, რომელიც თავის ფარს კბეის.

▼ ვიკინგი მეომრები გრძელი ნაუებით მოგზაურობდნენ. მათ შეეძლოთ ნიჩბების გამოყენებით მდინარეს ქვეყნის შუაგულისკენ აპყლოლოდნენ.

38 ივარ უძვლო, უმამაცესი ვიკინგ მეომართა შორის, ბერსერკერი იყო. მრისხანე ბერსერკერები ბრძოლისთვის ველური ღრიალით ეშხადებოდნენ და ფარებს კბეჩდნენ.

39 ვიკინგები შიშის ზარს სცემდნენ როგორც დასვლეთ, ისე ჩრდილოეთ ევროპის ხალხებს. ახ. წ. 866 წლის ნოემბერში ვიკინგთა დიდმა არმიამ ხელში ჩაიგდო ანგლოსაქსების ქალაქი იორკი ჩრდილოეთ ინგლისში. ივარი, საგარაუდოდ, ერთ-ერთი მეომარი იყო, რომელმაც დიდი წვლილი შეიტანა ქალაქის აღებაში. იორკი ინგლისში ვიკინგების სამეფოს დედაქალაქი გახდა.

► რაგნარ ლოდბროკზე ამბობენ, რომ ის ზღაპრულ არსებებს შეებრძოლა.

40

ლევენდის თანახმად, ივარის მამა რაგნარ ლოდბროკი იყო. მისი სახელი „ტყევის შარვალს“ ნიშნავს. შეიძლება რაგნარი გამოგონილი პირია და მხოლოდ მითოლოგიაში არსებობდა. საგების მიხედვით, რაგნარი გველების ბუდეში ჩაუარდა, მაგრამ სქელი ტყევის შარვლის წყალობით გადარჩა და გველებიც დახოცა. ამიტომაც შეარქვეს მეტსახელი „ტყევის შარვალი“.

დაუპყრებელია!
ვიკინგების ხმლებს სახელები ერქვათ მაგალითად, ლეგბიტერი „ფეხის მკბეჩს“ ნიშნავდა, ფოტბიტერი — „ტერფის მკბეჩს“.

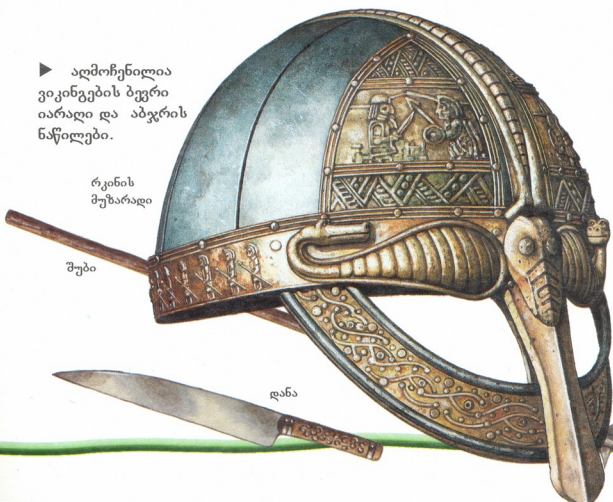

► აღმოჩენილია ვიკინგების ბევრი იარაღი და აბჯრის ნაწილები.

რკინის მუზარადი

შუბი

დანა

41

ვიკინგთა მთავარი იარაღი რკინის ხმალი იყო. იყენებდნენ რკინისწვერიან შუბებს, საბრძოლო ნაჯახებს, მშვილდებსა და ისრებსაც.

42 ახ. წ. 911 წელს ვიკინგთა რაზმი როლოს შეთავაზებით ჩრდილო საფრანგეთში ჩაეილა. თავიდან ამ ტერიტორიას ნორმანდია ერქვა (ჩრდილოეთების მიწა). ვიკინგების აქ დასახლების შემდეგ ეს ის ცნობილი ვახდა როგორც ნორმანდია, აქაურ მეომრებს კი ნორმანები ქოვდათ.

▲ 1066 წელს ნორმანელებმა დატრეფეს ზენტ ულარი ჩრდილოეთ საფრანგეთში და გადასხდნენ აქედან სამხრეთ ინგლისში საბრძოლველად.

43 ნორმანები კარგი მებრძოლები, ორგანიზატორები და მშენებლები იყვნენ. ახ. წ. 1000-იან წლებში ნორმანების არმიაში დაიპყრეს ინგლისი, საფრანგეთის დიდი ნაწილი, სამხრეთი იტალია და სიცელია. ისინი მონაწილეობდნენ ჯვაროსნულ ლაშქრობებშიც წმინდა მიწაზე (პალესტინა) და არაერთი მტკიცე ციხესიმაგრე ააგეს.

44 ნორმანი მეომრები, მართადად, ქვეითები იყვნენ. ისინი შუბებით, ნაჯახებითა და მშვილდებით იბრძოდნენ. კავალერია არმიის უმთავრესი ნაწილი იყო. ვეჭლა მხედარს საკუთარი ცხენი შეეფა და ოჟში სამხედრო სამსახურისთვის ჯილდოს მისაღებად მიდიოდა.

45 ბრძოლაში ნორმანული ქვეითი თვალცოცხი საბრძოლო წიხის იყენებდნენ. შექვიდრებული პირველი რიგები ქნიდნენ ფრების კვლას, რითაც უკან რიგები იცვლდნენ, ბრძოლის დღეების შემდეგ კი ქვეითებს და კავალერიას გზას უფრთხუფრუდნენ შტეტეზე გადასახლდნენ.

46 1066 წლის 28 სექტემბერს უილიამმა, ნორმანდიის ჰერცოგმა, ინგლისი დაიპყრო. ის საფრანგეთის ინგლისის არხით (ლა-მანშის სრუტე) დაახლოებით 750 ვემს წარუძღა. გემებზე 10000-კაციანი ჯარი და 3000 ცხენი იყო. 1066 წლის 14 ოქტომბერს ნორმანელებმა ინგლისელები ჰესტინგზის ბრძოლაში დაამარცხეს. ინგლისის მეფე ჰაროლდი გოუსე და უილიამ ინგლისის პირველი ნორმანული მეფე გახდა. ის ცნობილია უილიამ დაპყრობლის სახელით.

კითხვები

1. საფრანგეთის რომელი ნაწილიდან იყვნენ ნორმანელები?
2. რომელი იყო ნორმანული არმიის უმთავრესი ნაწილი?
3. რომელ წელს გაიმართა ჰესტინგზის ბრძოლა?

2 ა. 1066
1. ნორმანია
2. კავალერია

▲ ზენლავის პორცეზუ. ჰესტინგზის ბრძოლის ნორმანელებმა ინგლისელებს შეუტრია.

სოჭი 2014 წლის ოლიმპიადისთვის ემზადება

ახლახან დასრულებული ლინდონის ზაფხულის ოლიმპიური თამაშები ისტორიას ჩაბარდა. სამაგეოროდ ზამთრის 2014 წლის ოლიმპიური თამაშების მიმართ ინტერესი დღით დღე მატულობს, — ქალაქ სოჭში ოლიმპიადის გახსნამდე წელიწად-ნახევარია დარჩენილი.

რუსეთის ზამთრის ოლიმპიური თამაშების ჩატარება საკმაოდ რთულ პირობებში მოუწევს, — ჩრდილოეთ კუკასიაში ტერაქტები და შეიარაღებული წინააღმდეგობის მეტროპოლებთან შეტაკება ლამის ყოველდღიურად ხდება, ამიტომაც სპორტსმენთა და გულ-

შემატკვართა დაცვის მიზნით მრავალმხრივი უსაფრთხოების ერთიანი სისტემა იქმნება და მასში ერთი სვემენტი საზღვაო კომპონენტსაც უკავია.

ზღვაზე უსაფრთხოება შვიი ზღვის ფლოტის სამხედრო მესღვაურებთან ერთად რუსეთის ფედერალური უშიშროების სამსახურის სანაპირო დაცვის შვიი ზღვა-აზოვის სასაზღვაო სამართიელოს ნოეოროსიისკის საზღვაო მესაზღვრეთა 21-ე ბრიგადამ უნდა უზრუნველვოს.

2009 წლიდან ბრიგადა ყოველ წელს რამდენიმე ახალ მცურავ სმშუალებას სხვადასხვა დივიზიონს უნაწილებს.

სოჭის ოლიმპიური თამაშებისთვის ბრიგადის შემადგენლობაში შემავალი და ოკუპირებულ აფხაზეთში განთავსებულ სანაპირო დაცვის ონაშჩინის დივიზიონს ელისში „მანგუსტის“ ტიპის (პროექტი 12150) ორი საპატრულო კატარა და ПСКА-621 და ПСКА-622 დაემატა. მანამდე ონაშჩირეში რუსებს უკვე ჰყავდათ სამი „მანგუსტი“ (ПСКА-608, ПСКА-609 და ПСКА-611).

უახლოეს დღეებში სანქტ-პეტერბურგიდან ონაშჩინისკენ „სობოლის“ ტიპის (პროექტი 12200) კიდევ ერთი საპატრულო კატარა ПСКА-311

შვიი ზღვის ფლოტის „კურაჩინოის“ ტიპის ანტიდივერსიული კატარა

(საქარხნო №213) გაიფეხურება. ამჟამად კი დეფიზიონის განკარგულებაში სამი „სობოლი“: ПСКА-301 (საქარხნო №205), ПСКА-302 (საქარხნო №206) და ПСКА-304 (საქარხნო №208).

ახალი მცურავი საშუალებები ემართება ასევე 21-ე ბრიგადის შემადგენლობაში შემავალ სოჭის სპეციალური სამსახურის ხომალდების ცალკეულ დეფიზიონს, რომელსაც სოჭში დასასვენებლად მყოფი რუსეთის უმაღლესი სახელმწიფო მოღვაწეების ზღვაზე უსაფრთხოება აქვს დაგალებული.

აქედან გამომდინარე, დეფიზიონის შემადგენლობაში სამთავრობო იახტებთან ერთად სპეციალური სამსახურის სასაზღვრო კატარღები და საპატრულო ხომალდები შედიან.

საინტერესოა, რომ დეფიზიონის შემადგენლობაში ბოლო დრომდე ირიცხებოდა ბათუმის გემთსამუნ ქარხანაში 80-იანი წლების ბოლოს აგებული 14670 „გურზურეის“ პროექტის სპეციალური სამსახურის სასაზღვრო ორი კატარღა ПКАСС-51 „ბურვეესნიკი“ (ძველი სახელია „ლასტოკა“) და ПКАСС-52 „ჩაიკა“.

კატარღების დანიშნულება რუსეთის უმაღლესი სახელმწიფო და სამხედრო პირების ზღვაში გასეირნება იყო.

დეფიზიონის განკარგულებაში იყო საბჭოთა მერიდიმი აგებული და მდიდრულად მწყობრად სამთავრობო იახტა „იკეკაში“ (პროექტი 1360), რომელიც თავის დროზე ინჟინერის მერ ბრიგადის შემადგენლობაში შედიოდა და საქართველოს საზღვაოსთან საბჭოთა ქვეყნის ლიდერების ვარიობად დროს ტარებით იყო დაკავებული.

ძველ დროში აგებული იახტები რუსეთის სახელმწიფოს ახალგაზრდა ხელმძღვანელებს აღარ მოსწონთ და თანამედროვე დიზაინის იახტებს ამჯობნიან. ასე რომ, მომელოებული „იკეკაისა“ და „ბურვეესნიკის“ ადგილები დეფიზიონის საზღვაოგარეო სპეციალური შეკვეთით დამზადებულმა „ოლიმპიამ“, „პოსეიდონმა“ და სხვებმა დაიკავეს.

ბოლო წლებში სოჭის დეფიზიონს უახლესი პროექტებით აგებული მცურავი საშუალებებიც დაემატა. მათ შორისაა საპატრულო ხომალდები ПСКР-906 „სოჟი“ და ПСКР-927 „ადლერი“ (პროექტი 10410), ПСКР-401 „ნოიბრსკი“ (პროექტი 14310), აგრეთვე „სობოლის“ ტიპის 2 საპატრულო კატარღა — ПКАСС-985 (საქარხნო №200) და ПКАСС-986 (საქარხნო №201) და ა.შ.

სამთავრობო იახტები (მარცხნიდან მარჯვნივ) — „იკეკაში“ და ბათუმში აგებული „ბურვეესნიკი“

რული კატარღა — ПКАСС-985 (საქარხნო №200) და ПКАСС-986 (საქარხნო №201) და ა.შ.

სოჭის ოლიმპიური თამაშების უსაფრთხოების დაცვაში კი მთავარ ადგილს სანქტ-პეტერბურგში „ალ-მაზის“ გემთსამუნში აგებული სასაზღვრო-საპატრულო ხომალდი „რუბინი“ (პროექტი 22460) დაიკავეს.

„რუბინზე“ შეიძლება ხომალდსაწინააღმდეგო სარაკეტო კომპლექსი „ურანის“ განთავსება და მასზე ახლა გამოცდას გადის რამდენიმე ტიპის უპილოტო საფრენი აპარატი, აგრეთვე, სპეციალურად ამ ხომალდისთვის ფრანგული ძრავებით აღჭურვილი საკემბანო შეუქმლმფრენი Ka-226T მზადდება.

შეიძლება „ალმაზის“ გემთსამუნში მალე დასრულდეს იმავე პროექტის „ფემუდოც“.

საზღვაო ტერიორიების აღსაკვეთად კი ნოოროსისკის სამხედრო-საზღვაო ბაზის ანტიდეფენსიული დანიშნულების „გრაზინოიკის“ ტიპის (პროექტი 21980) 3 კატარღა გააეცა.

„გრაზინოიკის“ დანიშნულება ფლოტის ბაზირების პუნქტებში დეფენსიულ-ტერიორისტულ ძალებსა და საშუალებებთან ბრძოლაა.

139 ტონა წყალწვეის კატარღა აფურევილია წყალქვეშა სივრცეზე კონტროლის სხვადასხვა ელექტრონული აპარატურით, დეფენსინების საწინააღმდეგო ყუმბარსატორენტებით, 14,5 მმ-იანი ტყვიამფრქვევითა და ხელის საზენიტო-სარაკეტო კომპლექსით.

პარალელურად რუსული სანაპირო დაცვის ხომალდებისა და კატარღების ეკიპაჟები სხვადასხვა სწავლებაში საბრძოლო მოწინააღმდეგის დონეზე იმადლებენ.

ფლისის პირველ რიცხვებში რუსულ სასაზღვრო-საპატრულო ხომალდი „რუბინი“ თურქეთში შეიზიდვისპირა ქვეყნების სანაპირო დაცვის ძალების სწავლება Black Sea Hawk 2012-ში მონაწილეობდა, სადაც აგალებებს ბულგარულ 525 Sozopol-თან, უკრაინულ BG-57 Mikoliev-თან, რუმინულ MAI-1105 Stefan Cel Mare-სთან, ქართულ P-24 Sokhum-სა და თურქულ საპატრულო კატარღებთან ერთად ასრულებდა.

21-23 აგვისტოს ნოოროსისკში უნდა ჩატარდეს საერთაშორისო საზღვაო სწავლება „დოფრეი 2012“, რომელიც დროში შეიზიდვისპირა ქვეყნების ოპერატიული ურთიერთმოქმედების სამხედრო-საზღვაო ჯგუფის BLACK-SEAFOR-ის მორიგ აქტივაციას ემთხვევა.

რუსები სწავლებისთვის დამატებით შვიი ზღვის ფლოტის 3 ხომალდს, 4 დაამხმარე გემს, შეუქმლმფრენი Ka-27-ს საავარიო-სამაშველო ვარიანტსა და ნოოროსისკის სამხედრო-საზღვაო ბაზის ანტიდეფენსიულ სპეცკვლანაფოტს გამოყოფენ.

როგორც ეხელება, ოლიმპიადის გახსნისთვის რუსი საზღვაო მესაზღვრეები და სამხედრო მკვლევარები ინტენსიურად ემზადებიან.

თეიმურ ჩაჩანიძე

პირველი ქართული საესილური დანიშნულების რაზმი

მეორე მსოფლიო ომის დაწყებისთანავე მესამე რაიხმა სპეცდანიშნულების რაზმების სხვადასხვა ოპერაციაში საკმაოდ ეფექტურად გამოიყენა.

მაგალითად, განსაკუთრებული დანიშნულების მე-800 პოლკის „ბრანდენბურგის“ ქვედანაყოფებმა 1940 წლის აპრილში, დანიის კაპანაის დროს, მცირე ბელტის ხიდი (მცირე ბელტის ხიდი, ასევე ცნობილია როგორც ძველი ხიდი, რომელიც მცირე ბელტის ყურეს კვეთს და ქალაქებს სნოგპოისა და კონგენბროგარდენს ერთმანეთთან აკავშირებს) დაიკავეს და ამის შემდეგ გერმანიის არმია დანიისა გაართულების გარეშე შეიჭრა.

ბალკანეთში ბრძოლების დროს 1941 წელს 27 აპრილს საბერძნეთის დედაქალაქ ათენში პირველი „ბრანდენბურგის“ შეიქმნა.

სწორედ სპეცოპერაციების ეფექტურობა გახდა იმის მიზეზი, რომ ქართულ ემიგრაციაში გაჩნდა მსგავსი ქვედანაყოფის ჩამოყალიბების იდეა.

იდეას ინიცირება გაუკეთა მიხეილ კვიციანი, ომში მონაწილეთა პარიზში ქართული ემიგრაციის ბიუროს ხელმძღვანელმა. მისი სიტყვების თანახმად, საფრანგეთში მცხოვრები ბევრი ქართველი შხად იყო ქვეყნის ბოლშევიკური ტრანზიციონალიზაციის გამოცხადების ბრძოლაში წევილი შეტრია.

1941 წელს 20 თენის გერმანიის სამხედრო დაზვერვის (აბეჯი) მე-2 განყოფილების (დფერსა და საბოტაჟი) უფროსის, გენერალ ერვინ ლახუზენის ბრძანებით პირველი ქართული სპეცდანიშნულების ქვედანაყოფი „თამარა“ შეიქმნა, ხოლო იმავე წლის ივლისში კი 115 ქართველი მოხალისე მოსაზრებულად გერმანიაში გაიგზავნა. გერმანულმა ორი ჯგუფის — „თამარა I“-სა და „თამარა II“-ის შექმნა გადაწყვიტეს.

„თამარა I“-ში 16 ქართველი გაერთიანდა და ის ოთხ ჯგუფად დაიყო, თითოეულში 2-3 ემიგრანტი და 1-2 ტყვე ქართველი, აგრეთვე, გერმანელი

რადისტები და ამფოთქებლები გაერთიანდნენ.

ჯგუფებს მეთაურობდნენ გერმანული უნტერ-ოფიცრები, რომლებიც იმპეროლოგად პოლკ „ბრანდენბურგის“ რიგებშიც ირიცხებოდნენ. სპეცდანიშნულების ქვედანაყოფი „თამარა I“-ის მეთაურობა კი „ბრანდენბურგის“ გამოცდილმა უნტერ-ოფიცრმა პერმანმა ჩაიბარა.

„თამარა I“-ის ჯგუფები შემდგენიანი და კომპლექტა:

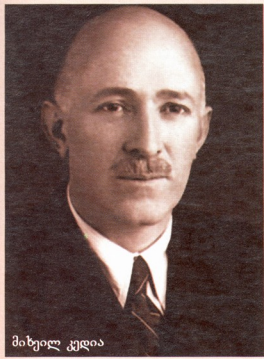
პირველი ჯგუფი: მეთაური — უნტერ-ოფიცერი ელვარდ ჰერმანი, ამფოთქებელი — ეფრეიტორი ვალტერ ფოიერბანდი, რადისტი — ეფრეიტორი ალფონს გრიუნაისი;

რიგითი — ემიგრანტი მათე კრესლიმე (ფსევდონიმი „კრესი“), ემიგრანტი დეიტი ხარისტარაშვილი (ფსევდონიმი „კალენბერგი“), ყოფილი წითელარმიელი: სიმონ ლილუაშვილი და რუბენ მაისურაძე;

მეორე ჯგუფი: მეთაური — უნტერ-ოფიცერი ფრიდრიხ ბუხოლიცი, რადისტი — ეფრეიტორი ერნსტ გუბერი, ამფოთქებელი — ეფრეიტორი გეორგ პენკუსკი, რიგითი — ემიგრანტი გიორგი თანძე (ფსევდონიმი „გო“) , ემიგრანტი ვალერიანი (ხუზა) კონაქიძე (ფსევდონიმი „კოხი“), ყოფილი წითელარმიელი გეგევან ახვლედიანი და ვანო ხიდაშელი (ზოგიერთი წყაროს მიხედვით ხიდაშელი ან ხიდიშვილი);

მესამე ჯგუფი: მეთაური — უნტერ-ოფიცერი ფრიდრიხ გელმრაიხი, რადისტი — რიგითი ფრანც ბრანდენერი, ამფოთქებელი — რიგითი პეტრიც ციპა, რიგითი — ემიგრანტი ეფრეიტორი ზურაბ აბაშიძე (ფსევდონიმი „აბაზი“), ემიგრანტი მიხეილ ბურმელა (ფსევდონიმი „ბუქი“) და ემიგრანტი ეფრეიტორი არჩალ (კუკუკი) კონაქიძე (ფსევდონიმი „კონი“);

მეოთხე ჯგუფი: მეთაური — უნტერ-ოფიცერი ფრანც ეკერი, რადის-

მიხეილ კელა

გენერალი
თერენ ლავრუშენი

ტი — უნტერ-ოფიცერი ერნსტ კომი-ანიკი, ამფეთქებელი — რიგითი ერვინ ციმერმანი, რიგითები: ემიგრანტი ეფრეიტორი ალექსანდრე კანკაჟა (ფსევდონიმი „კლუბერგი“), ემიგრანტი ეფრეიტორი შალვა მალაყელიძის მოვარე იყო; ფსევდონიმი „კარლი“, ემიგრანტი გრიგორი მიროტაძე (ფსევდონიმი „მირი“) და ემიგრანტი გიორგი თუხარული (ფსევდონიმი „თუხა“).

ეროვნული ნაწილები აბეურს ექვმდებარებოდნენ და არა ვერმანტის. თითქმის ყველა ეროვნულ საჯარისო ნაწილს მესამე რაიხის სპეცსამსახურებთან მაღაც აკავშირებდა.

მაგალითად, უკრაინელი ნაციონალისტები კატეგორიულად მოითხოვდნენ მხოლოდ SD-სთან თანამშრომლობას, რადგანაც, მათი აზრით,

მხოლოდ SD-ს ჰქონდა საიდუმლო ოპერაციების ჩატარების გამოცდილება.

აქედან გამომდინარე, „თამარა I“, რომ აბეურს ემორჩილებოდა და გერმანულ სპეცსამსახურებთან თანამშრომლობდა, საეხებით ლოჯიკური გადაწყვეტილება იყო.

ჯგუფის თითოეული წევრი კონკრეტულ დავალებას ასრულებდა:

— რაიხსტეგს ჯგუფების ერთმანეთთან და სიმფეროპოლში აბეურის ბაზასთან მუდმივი რადიოკავშირის შენარჩუნება ჰქონდათ დაეულებული;

— ამფეთქებლებს დიფერსიული აქტებით რეკინგზა, ხიდები, გზები და სხვა საკომუნიკაციო საშუალებები მწეობრიდან უნდა გამოეყვანათ

— ჯგუფებში შემავალი ქართველი ემიგრანტები ადგილობრივ მოსახლეობაში პროპაგანდისტული საქმიანობით იქნებოდნენ დაკავებულნი. მათ უნდა განემარტათ, რომ საბჭოეთის დამარცხების შემდეგ კოლმეურნობები დაიშლებოდა და მიწა გლეხებს დაუბრუნდებოდა. ამასთან, ემიგრანტებს ადგილობრივი წინააღმდეგობის მოძრაობასთან (საგრაულოდ, წითელი არმიიდან დეზერტირებული ქართველებისგან შედგებოდა) დაკავშირების გზები უნდა მოეძებნათ.

— გერმანელების მხარეს გადასული ყოფილი წითელარმიელები გამცილებლების მოვალეობას ასრულებდნენ და მათი შერჩევის წესი ერთი იყო — ის უნდა ყოფილიყო იმ ადგილების მკვიდრი, სადაც ჯგუფის გადასროლა იგეგმებოდა.

როგორც ვხედავთ, „თამარა I“-ს დავალებული ჰქონდა დიფერსიული აქტების ჩატარება, საბჭოთა საკრთველოში ამბოხების მოწყობა, დეზერტერთა რაოდენობის გაზრდა და გერმანული ჯარების შემოსვლისთვის ნიადაგის მომზადება.

მიმოვალმა ქართველმა სპეცრაზმელებმა საფრანგეთში ქალაქ ორლეანთან მდებარე ერთ-ერთი სადაზვერუო-დიფერსიულ სკოლაში ერთკვირიანი

ქართველი სპეცრაზმელები პისტოლეტ-ტყვიამფრევეი MP 40-თა და ხელფეხებარა Stielhandgranate-ით იყენებდნენ შეიარაღებულნი

მომზადების კურსები გაიარეს, სადაც შეისწავლეს ასაფეთქებელ მოწყობილობათა მომზადება-გამოყენება ქარხნებში, რეკინგზის ხაზებზე, ხიდებსა და შერთა-ნაკვეთებში. ასევე მიმდინარეობდა პისტოლეტებიდან სროლაში პარჯიშები.

მოსამზადებელი კურსის დასრულების შემდეგ „თამარა I“-ის ჯგუფები გერმანელებმა ყირიმში გადაიოყვანეს.

1942 წლის აგვისტო-სექტემბერში

ქართველი ლეგიონერები

ასეთ სატრანსპორტო „იუნკერსებს“ გადაამყვადით ქართველი სპერანზმელები დაჯარაღების შესასრულებლად

ლოფტგაფემ კავკასიონის მოსაზღვრე საქართველოს რაიონებში ქართულ ენაზე სხვადასხვა შინაარსის პროპაგანდისტული ფურცლები ჩამოყარა. ერთ-ერთში ეწერა:

„ქართველებო!

უკვე დიდი ხანია გერმანული არმიის რუკებში საბჭოთა რუსეთის წინააღმდეგ თქვენი ძმები — ქართველი მოსახლეობის იმპრეზია.

მაღე ისინი თავის სამშობლოში დაბრუნდებიან ქართული ეროვნული დროშის ქვეშ ძლევაში სილ გერმანულ ჯარებთან!

ჩვენ თქვენს წინააღმდეგ აღარ ვებრძობ, მაგრამ ვიბრძობთ საბჭოთა რუსეთის მონობისგან თქვენს განთავისუფლებისთვის!

ჩვენ გმირდებით თქვენურებობის განადგურებას, თქვენი აღძვლების შესწარმუნებას, რწმენის თავისუფლებას, განადგურებული ეკლესიების აღდგენას, ქართულ ეროვნულ სკოლას, ეროვნული კულტურის განვითარებას.

ნუ გაუწევთ წინააღმდეგობას თქვენს განმარტოვებულებას, ნუ ესვრით თქვენს ძმებს, პატიოსნად შეზღუდით მათ, როგორც თქვენ გზევათ ქართველად.

ამითი დამსახურებები, ვინც მიიღებს მონაწილეობას ბოლშევიზმის წინააღმდეგ ბრძოლაში, შესაბამისად დაფასებული იქნება.

გერმანული სარდლობა“.

1942 წელს 4 სექტემბერს საკის აეროდრომიდან (დონის ნახევარკუნძული) სატრანსპორტო Junkers Ju-52-მა საქართველოსკენ პირველი ჯგუფი წამოიყვანა და 3-სათიანი ფრენის შემდეგ ჭიათურის რაიონში გადისხა.

მესამე ჯგუფი 5 სექტემბერს — ჭიათურის რაიონში, მეორე ჯგუფი 6 სექტემბერს — ტყაბულის რაიონში,

ხოლო 6 სექტემბერს მეოთხე ჯგუფის ერთი ნაწილი — წალენჯიხის რაიონში და მეორე კი სოფელ ჭალეს (წალენჯიხის რაიონი) მიდამოებში და ოხაჩქუქს მიახვე (გალის რაიონი) აღმოჩნდა.

ჯგუფების შეიარაღება-აღჭურვილობაში შედიოდა: პისტოლეტ-ტყვიამფრქვევი MP 40 (500 ვაზნი), პისტოლეტ-ი Parabellumpistole M 1900 (4 მჭიდით), 7 ხელეშობარა — Stielhandgranate, 2 კგ-მდე ფეოქეზადი ნიეთიურება, ხანჯალი, მამუკი, კომპასი, გადმოსხმისა და მომკაული ქმედებების რაიონის რუკა, პირტატული ხერხი (სატელერაფო ბოძების დანახანებისთვის), წითელარმიელის უნიფორმის კომპლექტი, ვალ-დე საბჭოთა დოკუმენტები, გერმანული პროპაგანდისტული ფურცლები (200 ცალი), საკვები პროდუქტები (10 დღეზე და 5000 საბჭოთა რუბლი.

გარდა ამისა, ვიწველ ჯგუფში იყო ერთი ტყვიამფრქვევი (MG-34), სამი მამხანა (Mausier 98K), უხმაური სროლისთვის საჭირო ხელსაწყოები, დურბინები, რადიოგადამცემი და ფოტოაპარატი. „თამარა-1“-ის დესანტირების რაიონები ძირითადად წითელი არმიის 351-ე მსოფლიო დივიზიის ზურგის კომუნიკაციებს ემთხვეოდა.

დივიზია ქართველები იყო დაკომპლექტებული და ეროვნულ ნიადაგზე ქართველი მებრძოლების შეეწირება საკმაოდ ხშირი იყო. საქმე იქამდე მივიდა, რომ დივიზიის მეთაურის მოადგილემ, პოლკოვნიკმა იმარ მუსქიამქ საქართველოს კომპარტიის პირველ მდივანს და ამიერკავკასიის ფონტის სამხედრო საბჭოს წევრ კანდიდარტკვანის პირადად მიმართა გენერალ-მაიორ ვასილი სერგაცკის დივიზიის მეთაურიდან გათავისუფლების თხოვნით. მუსქიამქ სერგაცკის ადნაშაშვილმა დერჟავისტულ მოიხიზნა. შეიძლება ვივარაუდოთ, რომ „თამარა-1“-ის ერთ-ერთი მიზანი ამ დივიზიის დამლაც იყო. დივიზია მაქისონის უღელტეხილს იცავდა და მისი ბრი-

ლისუნარაიონის დაქვეითება გერმანიის არმიის საქართველოში გზას გაუხსნიდა. ვერც ერთმა ჯგუფმა მიზანს ვეღარ მიაღწია და „თამარა-1“-ის მისა კრახით დასრულდა.

შეიძლება ამის მიზეზი ნაკლები მომზადება და წერონა იყო (მათე კერესელების გადმოცემით, მათ სრულყოფილად ვერ შეისწავლეს პარაშუტით გადმოხტომა), ან მფრინავეების შეცდომები (მეთოხე ჯგუფის წევრებე ერთმა-ნიეთისგან საკმაოდ შორს აღმოჩნდნენ).

შეცდობა იქნებოდა იმის თქმა, რომ ქართველები „თამარა-1“-ში მხოლოდ სიკოცხლის გადასარჩენად ჩაწყვნენ. უმრავლესობას საქართველოს დამოკიდებლობის იდეა ამორაგებდა. ამის დასდტურთა არჩილ კოჩაკიძის მიერ საქართველოს სსრ რუკაზე დაწერილი სიტყვები:

„ეთხე გადასცეთ ეს გერმანელებს: გაუმარჯოს დამოუკიდებელ საქართველოს! მუდამ მამაც და დირსულ ქართველ ხალხს! ამ დღის სანახავდ მე დიდხანს ვიბრძობი, მაგრამ ბედს ჩემი სიკვილი სურდა რამდენიმე საათით ადრე და მე ბედინერა ვარ მოუკვედ ამ საქმისათვის, და მსურს, რომ ვიწველი ქართველი თავისუფალი საქართველოს თვითმხილველი გახდეს, ჩათა მზად იყოს წინააღმდეგ დანახარების შესრულებისათვის;

დაწყველილი დღეების სიმჭვიდეს ჯობს ბრძოლაში დაჯიფეუბოთ კიდევ ერთხელ დიდება საქართველოს და ქართველ ხალხს!“

საბჭოთა უშიშროებისა და მილიციის ორგანოებმა „თამარა-1“-ის წევრთა დიდი ნაწილი, ქართველებიც და გერმანელებიც, დაკავების ადგილზევე დახვრიტეს ან შერტაკებებში მოკლეს. მხოლოდ რამდენიმე მათგანი გადარჩა და მათაც საბჭოთა ციფებსა თუ ტყვეთა ბანაკებში წლების გატარება მოუხდათ.

ნაღირობა „ტირპიცი“

დასასრული. დასაწყისი იხ.
„არსენალი“ №16, 2012

სუბმარინა ფრთხილი მანევრირებით ბადისგან გათავისუფლდა, პატარა მანძილზე გაცურა და მოულოდნელად ფოლადის უზარმაზარი კედლის წინ აღმოჩნდა. ეს იყო „ტირპიცი“.

რამდენიმე წამის შემდეგ „ლილიაუტა“ ისევ ხიდრემში დაეშვა, რამდენიმე მეტრი გაცურა და ცხვრით ხომალდის ბორტს B კომპარტმენტის ადგილას შეეხო. შემდეგ მობრუნდა, ნელი სვლით კაჩოსკენ წავიდა და მარცხენა ნაღბი პირდაპირ ხომალდის კილის ქვეშ ჩამოავლო. მერე შემობრუნდა და ცხვრიდან დაახლოებით 40-60 მეტრზე C კომპარტმენტის მარჯვენა ნაღბი დატოვა.

უკან გამობრუნებისას ბუჩქლ პლუვის ნაფი ბაღეში ისევ გაიხლართა, არადა, აფეთქებამდე ერთი საათი რჩებოდა და ნაღბების სხვა ნებისმიერ დროს აფეთქებაც გამოირიცხული არ იყო.

პლუვი ყოველნაირად ცდილობდა, ბადისაგან თავის დახსნას, მაგრამ უფრო მეტად იხლართებოდა. ამ დროს გაისმა პირველი გამაყრუებელი აფეთქების ხმა და წარმოქმნილმა პირდაპირმა ტალღამ წყალქვეშა ნაფი ბადიდან გატყორჩინა. მართალია, ხლართებისაგან დაღწევა მოხერხდა, მაგრამ მიღებული დაზიანებების გამო X-7-ს დამოუკიდებლად ცურვა აღარ შეუძლო.

X-7-მა „ტირპიციდან“ 100 მეტრის მოშორებით ამოკვინა და უმაღლეს გერმანული მშენებარების ტყვიამფრქვევების ცეცხლქვეშ მოექცა. დაცხრილდა კორპუსი წყლით იფარებოდა და იძირებოდა.

„მე გვიანად თითონ სეიტერი, გაღუბნი წყალში და ამგვარი „თეთრი დროშის“ ქრებით პორტოლისკენ გვეცურე. როდესაც უკან მოვიხედე, X-7 აღარ ჩანდა. მას უკვე მიუცნობო ჩაბრუნა“, — იხსენებდა პლუვი.

ლექტანტმა დონადად კამერონმა პრისკობის მწიფობიდან გამოსვლისა და მარჯვენა ნაღბში წყლის შეღწევის

მიუხედავად, ათპროცენტური დაზიანებადამდომ ბინებში იმ მომენტში გააღწია, როცა ის გერმანელებმა თვითნებ კატარღისთვის გახსნეს.

„მიჯღეტი“ ბრმად ცურვას განაგრძობდა, მაგრამ ფსკერთან მოულოდნელი შეხების შემდეგ ამოკვინა და წამსვე ჩავეინა. ამის შემდეგ X-6 ისევ წყლის ზედაპირზე აღმოჩნდა „ტირპიცი“ ბორტდან 300 მეტრში, და ტყვიამფრქვევებით ცეცხლი მაშინვე გაუხსნეს.

კამერონმა „მიჯღეტი“ წინ წაიყვანა და ბიძგით მიხედა, რომ ნაღბები წყალქვეშა ნაფს მოსწვდნენ. შემსუბუქებული X-6 წყლის ზედაპირზე აღმოჩნდა და ხელუბანულად ეკიპაჟი გერმანულმა კატარღამ ბორტზე აიყვანა.

„ტირპიცი“ მეთაურმა შექმნილი მდგომარეობა სწორად შეაფასა და მარჯვნივ შეტრუნების ბრძანება გასცა, რამაც ფურერის სიამავე გარდაუკალ დაღუპვის გადაარჩინა, — ხომალდი ნაღბებს 200 მეტრით გამოორდა.

8-20 სი-ზე აფეთქდა სამი ნაღბი, რომლებმაც ხომალდი დიდად ვერ დააზიანა, მაგრამ კილის ქვეშ დატოვებულმა მეთითე ნაღბმა კი უზარმაზარი ხომალდი თითქოს ზემოთ აისროლა და მთელ სივრცეზე შეარყია.

ამოტოლით დატყენილი 2-ტონიანი ნაღბების აფეთქებამ „ტირპიცი“ მძიმედ დაზიანა, თუმცა ხომალდი არ ჩაიძირა. ფუნდამენტს ერთი ტურბინა მოსწვდა, ხოლო დანარჩენ ორზე საყრდენი საკისრები მწყობრიდან გამოვიდა; საბორტო ელექტროსადგურის დიზელ-გენერატორები საკისრების დაზიანების გამო სადგამებიდან გადაიხარა; გაიჭვდა მთავარი კალიბრის „ანტონისა“ და „ცეზარის“ კომპლექსის მექანიზმები; სამანქანო განყოფილებაში გაიფარა შანპაოუტები; დაზიანდა ყველა მანძილში, საჭის ჯგუფის ნაწილები და სხვ.

ინგლისელებს დიდხანს არ ჰქონდათ ოპერაციის შედეგებზე სარწმუნო

ინფორმაცია. ავიადზღვრვის მობილურ სურათზე კი ჩანდა გერმანოსრუბულ მდგომარეობაში მყოფი ხომალდი და მის ირგვლივ 2 მალის რადიუსში შესაძენი ნაფიცოების ლაქა.

იყო თუ არა დაზიანებული ან რა სახის დაზიანებები ჰქონდა მიღებული „ტრიაიცი“, ინგლისელებმა არ იცოდნენ, მაგრამ მისი არსებობა მოკავშირეებში ისევე შიშის იწვევდა და ამიტომაც კვლავ მთავარ სამიზნედ რჩებოდა.

მნიშვნელოვანი დანაკარგის მიუხედავად (6 „მიკროტესტან“ დაიღუპა მხოლოდ ორმა შეასრულა, ჩაიძირა 5 წყალქვეშა მინინაფი, დაიღუპა 10 მესღაფური და 6 ტყვედ ჩაურდა. ბაზაში 1 ნაფი და 8 მესღაფური დაბრუნდნენ), ბრიტანელებმა ოპერაცია მისცნ წარმატებულად შეაფასეს.

„ნადირი“ უნდა განადგურდეს

დღევრსამ ისე შეაშფოთა ფიურერი, რომ ამის შემდეგ „ტრიაიცი“ ისეთი სიფრთხილით ექცეოდნენ, როგორც ახალი კვრუბები საუკუნ კალითა. გერმანელები იმედოვნებდნენ, რომ თუ ხომალდს ატლანტის ოკეანეში არ შეიყვანდნენ, მოკავშირეები მის მიმართ ინტერესს შეასუსტებდნენ.

ალტერნატიულზე უკეთესი სადღოში „ნადირისთვის“ არ არსებობდა, რადგან ტრონიპაიმა და ნარეიკის ბაზებს ინგლისელები ბომბავდნენ.

რუსეთთან ალტერნატივადმდე 500 კმ იყო, მაგრამ რუსებს შორისფრთხი მისმე ბომბდამშენები არ ჰყავდათ.

მორიგი ავიადზღვრვის ფოტოსურათებზე გამოჩნდა ახალი „ნისლსატყორცნები“ ნაირზე, მსხვილი კალიბრის ახალი საზენიტო ბატარეა და ორი მშღაფური საზღვაო ბუქსირი. იქნებოდა მათბეჭდილება, რომ გერმანელები „ტრიაიცი“ სამშობლოში გადაყვანას გეგმავდნენ.

1944 წლის 11 თებერვლის ღამით მღიერ ქარბუქში მოიძებნა „ფანჯარა“ და საბჭოთა ჩრდილოეთის ფლოტის 36-ე ავიადღვიზის 15 ИЛ-4 ტაიის ბომბდამშენი „ტრიაიცი“ განადგურებას შეეცადა. მფრინაფეებმა დაზღვრვის ახალ მონაცემთა უქონლობისა და ცუდ მეტეოპირობებში სათადარიგო სამიზნეები — ნავსადგური კირკენუი, გამგურესტი და მათი მიმდებარე აეროდრომები დაბომბეს. მხოლოდ ორმა „ილმა“ მოახერხა 4000 მ სიღაფრიდან „ტრიაიციზე“ ჯეჰმანგაქმანი ბომბის და ათასკილოგრამიანი ფუგასის ჩამოგდენი

ბა, რომლებმაც ხომალდი მისიმედ ვერ დაზიანეს.

1944 წლის 15 მარტს გერმანელებმა ხომალდის გარემონტება დაასრულეს და „ტრიაიცი“ კვლავ საზიფთო იქცა.

ინგლისელებმა მომდღვირო ოპერაცია Tungsten-ი („კოლფრამი“) დაგეგმეს და შეკრებეს უზარმაზარი ძალა: 2 საზაზო ხომალდი, 2 დამრტყმელი ავიამზიდი, 2 საესკორტი ავიამზიდი, 2 კრეისერი და 16 საესკადრო ნადოსახანი.

მთავარი დამრტყმელი ძალა 40 ტორპედოში Barracuda-ს ორი ტალდისგან შედგებოდა, მაგრამ ამ შემთხვევაში თვითფრინაფები ჯეჰმანგაქმანი, სიღრმის, ფუგასური და მსხვერფადი ბომბებით იყო აღჭურვილი. შეტყვის შედეგად ჯეჰმანკორბუსი არ დაზიანდა, მაგრამ დაზიანებები მიღო ხომალდის ზედნაშენებმა და ეკიპაჰიდან 123 კაცი დაიღუპა, 316 დაიჭრა. დაჭრილთა შორის ხომალდის მეთაურიც აღმოჩნდა.

ინგლისელების დანაკარგმა 3 თვითფრინაფი და 9 პილოტი შეადგინა.

დამომეგე შესტად ერთ წლის გავტეულდა, მაგრამ ამ მტერი ღრისში განადგურდა ექსიფიანი რემონტის ყველა შედეგი: კორპუსში კვლავ გაიჩნა წყალმა, განადგურდა საპაერი თუღაცეის რადოსადგურები, ზეღა გეგმანი ვართის გროფე იქცა.

„ტრიაიცი“ გარემონტება კიდევ 3 თვეს გაგრძელდა და ხომალდმა 22 თინსიდან მრავების გამოცდა ისევე განახლდა.

ცუდი ამინდის გამო 1944 წლის აპრილ-მაისში გადაიღო ოპერაციები Planet-ი, Brawn-ი და Tiger Claw-ი, ხოლო ფლისში ოპერაცია Mascot-ის დროს 58 თვითფრინაფისგან გერმანელების საპაერი თუღაცეის გარდგევა ვერც ერთმა ვერ მოახერხა.

უმნიშვნელო იყო ავიატრონიკისთვის საპაერი თუღაცხმის შედეგი — „ტრიაიცი“ არც ერთი განაკაერი არ მიღო, ხოლო ბრიტანელთა ავიაციამ 17 თვითფრინაფი და 40 მფრინაფი დაკარგა.

ოპერაცია Paravane

1944 წლის სექტემბერში ინგლისელებმა კვლავ წამოიწყეს ახალი ოპერაცია „ნადირის“ წინააღმდეგ და ამჯერად 617-ე და მე-9 ესკადრილების ზუსტ ბომბარდირებაში დაოსტატებული მილოტების გამოყენება გადაწყვიტეს.

საგანგებო მომზადება 33 მიმე ბომბდამშენი Lancaster-ი. მათ ერთ ნაწილს ჰქონდა საექვილურად გადაკეთებული ბომბსათუჯის, რომელიც ერთ 5-ტონიან ავიამზიდ Tailboy-ს („ახმაზი“) იტყვდა.

ბომბი ინგლისელმა ავიატრონიკურტორმა ბარნს უელისმა შექმნა და მას საგანგებო ფორმის სტაბილიზატორები გაუკეთა, რომელთა წყალბოით ბომბი კარდინისა ბრუნებს იწყებდა და სრულყოფილი აეროდინამიკური ფორმის ხარჯზე ვარდნის მაქსიმალურ სიჩქარეს ავიარებდა.

4 კმ სიღაფრიდან ჩამოგდებული ბომბი ზეღამებთან შეტების წინ ზებგვირთი სიჩქარის აღწევდა და 5 მ სისქის რკინაბეტონი გაქონდა, გრუნტში 36 მ სიღრმეზე ჩაიღოდა და აფეთქებისას 40 მ დამაქმების ღრმულს აჩენდა.

რადგან სამიზნე „ლანკასტრების“ სამოქმედო რადიუსის მიღმა იყო, ამიტომ ბრიტანელებმა მათთვის აეროდრომი საბჭოთა კავშირის ტერიტორიაზე არანახვლკის მახლობლად კენშულ იავიღინაზე გამოიძენეს.

11 სექტემბრის საგანგებოდ მოწყობილ აეროდრომზე 24 წლის ვიკე-პოლ-

talizi
 ოთხ ბალანსირების ნაწარმი
 რეკლამის ტელ: 2141515
 www.talizi.ge

ძლიერმა საპაერო თავდაცვამ დაკარგა შენიღბული ტრიპიცი“ ბრიტანული ბომბებისგან მაინც ვერ იხსნა

კონიკ ჯ. ტუიტის მეთაურობით მოფრინდა 33 „ლანკასტერი“, რომლებგანაც 6 დაჯდომისა დაიმსხვრა. 21 „ლანკასტერი“ Tallboy-ით ხოლო 6 კი 230-კგ-იანი წყალქვეშა ამოსიარულე ბომბით“ იყო აღჭურვილი.

შტურა 15 სექტემბერს დაიწყო და შეტევაზე 5 წუთით ადრე გერმანელებმა კვამლის ფარდები დააყენეს. ბომბდამშენები სამხრეთ-აღმოსავლეთიდან გაიმჩნდნენ. ხომალდს კვამლი თანდათან ფარუდა და თვითმფრინავებს ყოველი მხრიდან, ყველა აირადით ცეცხლი გაუხსნეს. რამდენიმეჯერ მთავარმა კალიბრამაც გაისროლა.

ბრიტანული მფრინავებისგან მხოლოდ ტუიტმა მოახერხა თავისი „აზმასის“ ზუსტად ჩამოვლება, დანარჩენებმა ბომბები ბრმად ჩამოკრეს.

ტუიტის ჩამოვლებული ბომბი ხომალდს ცხვირში მოხვდა და ისეთი დამზიანებები მოაყენა, რომ „ტრიპიცი“ ცურვის უნარი დაკარგა, აუცილებელი შეიქნა მისი რეპონტისთვის ღიაში დავესება. ყველა „ლანკასტერი“ იავრდინკის აეროდრომზე დაბრუნდა, სადაც საწავითი შეესების შემდეგ ინგლისში გადაუბრინდნენ.

გერმანელები იძულებული გახდნენ, „ტრიპიცი“ ალტერ-ფიორდთან ტრომსში გადაეყვანათ, სადაც მცურვე ბატარეად გამოყენებას უპირებდნენ.

კომკურებს შორის მოხვდა. ბომბები ხომალდის კორპუსის სიღრმეში აფეთქდნენ. კვამლის, ოთქილისა და ნამსხვრევების შადრვანი 100 მ სიმაღლეზე აყარდა. უკვე პირველი მოხვედრების შედეგად ხომალდი მარცხნივ 20 გრადუსით გადაიხარა. მეორე ბომბმა გემბანის ჯეჟმანი გახვრიტა, საწვავის ცისტერნაში აფეთქდა და ხომალდის ფსკერი სივანეზე ერთი მესამედით გადახსნა.

წყალი კორპუსში შეყარდა და რამდენიმე წუთში დაგვერდება 70 გრადუსამდე გაიზარდა.

ირველვე ყველაფერი ცეცხლის ალში იყო გახვეული. უეცრად გაისმა მძლეობი აფეთქების ხმა — აფეთქდა მთავარი კალიბრის, „ცეზარის“ კომკურის საბრძოლო მასალის საცავი. აფეთქებამ ქვეშე კომკურთანა და ადამიანებთანა ზღვაში მოისროლა. წარმოშვა 40 მ სიგრიბის ნაწარალი მარცხენა ბორტის ჯეჟმანის სარტყელს ქვეშით.

გამომავალი „ტრიპიცი“ ისე სწრაფად გადაბრუნდა, რომ ქვემო გემბანებზე მყოფმა ადამიანებმა გადარჩენა ვერ მოასწრეს. ეს მოხდა პირველი ბომბის მოხვედრიდან 10 წუთის შემდეგ.

დაიღუპა 1204 კაცი და 890 ვადარანა. მათ შორის 84-მა საშემდეგულყო გაზის ქურებით გამოჰკრა ხომალდის კორპუსში სარკმლები და დაღუპული გივანტის სტომიტი თავი ასე დააღწია.

„ტრიპიცი“ ნადირობა დამთავრდა, ჩრდილოეთ ატლანტიკაში მოკავშირეებისთვის მუქარა აღარ არსებობდა და მათი სახსორო ხომალდები და ავიამნიდები მშვიდად გაემართნენ საომრად ააპონისკენ.

P.S. ლუფტვაფეს და კრიგსმარინს შორის ქიშპობამ „ტრიპიცი“ დაღუპა. მიუხედავად დიდი ზეგნა-მუდარისა, მეზობელი აეროდრომიდან არც ერთი გერმანული გამანადგურებელი არ აფრინოლა ხომალდის დასაცავად. ამის გამო ლუფტვაფეს შეეცნორვევაში დახვეტა მოესჯა.

გერმანულ საკონცენტრაციო ბანაკებს გადაურჩნენ დატყვევებული პლენის და კემპონის. სამშობლოში დაბრუნებულნი ისინი ბრიტანეთის იმპერიის უმაღლესი ორდენით — ვიქტორიას ჯვრით დააჯილდულეს.

ომის დამთავრების შემდეგ ნორვეგის წინააღმდეგობის ყოფილიმა მებრძოლებმა 100000 კონანდ შეიძინეს ჩაბრული „ტრიპიცი“, დაჭრეს და ჯარაოთ აქციეს ყველაფერი, რაზეც კი ხელი მიუწვდოდათ. ინფლუენციატორებით თვზის ქარხანას მიჰყავდნენ, გემბანის ჯეჟმანი ნორვეგიაში დაღესაც გამოიყენება გზის დროებით საფარად, რემონტის დროს.

ხომალდის ზოგიერთი ნაწილი სხვადასხვა ქვეყნის საშხელო მუზეუმებში ინახება. მაგალითად, სარტყლის ჯეჟმის დიდი მოცულობის ნაწილი ბრიტანეთის სამეფო საშხელო-სახელო ფლოტის მუზეუმშია, ლითონის ნაწილი კი საურეგებასა და მსგავს ბიუტერიაზე დახვეტა.

ასე უსახელოდ, ტურიტების სუენინებად და სათამაშოებად დანაწილდა და გაქრა ოკენების რისხვა, ხომალდი, რომელმაც ერთ დროს დიდი გარღვევა მოახდინა ახალი საშხელო-სახელო ტექნიკის მშენებლობის საქმეში.

ნადირობის დასასრული: ოკპანგის Catechism-ი

„ტრიპიცი“ საბოლოო განადგურებას წერტილი დაუსვა მასზე ნადირობის ვეტერანმა, ვიცე-პოლკოვნიკმა ტუიტმა.

1944 წლის 12 ნოემბრის დღით მისი ესკადროლის 32 „ლანკასტერი“ Tallboy-ით ბორტზე ხმელეთის შემოვლით საბრძოლო კურსს დაადგა.

„ტრიპიცი“ კეპაბო თავდაცვის კეპლის ფარდით შეცვალა, მაგრამ არ გამოვიდა და 11 კმ-ის სიშორიდან მთავარი კალიბრის ქვეშეხებით ცეცხლი გაესხა. 280-მანი ჭურჭების ნამსხვრევებსა ინგლისელ მფრინავებს შეტყვანე ცალ-ცალკე გასულა აიძულა და მძანს რაც უფრო უახლოვდებოდნენ, ცეცხლი მით უფრო მძიდრეობებოდა. მიუხედავად ამისა, „ლანკასტერები“ ცეცხლის ნალექის მაინც არღვედნენ და „ნადირობის“ ერთიმეორის მიყოლებით მიიწვედნენ.

შტურა 8 წუთი გაგრძელდა და 29 ჩამოვლებული ბომბისგან „ტრიპიცი“ 3 პირდაპირ მარცხენა ბორტში, მთავარი კალიბრების, „ანტონისა“ და „ბრუნოს“

ოლივერ კრომველი

1599-1658

ქრონოლოგია

- * 1599 — დაიბადა 25 აბრელის პანტინგლონში.
- * 1628 — აირჩიეს პანტინგლონის პრეზიდენტი-მინისტრად.
- * 1642 — დაიწყო სამოქალაქო ომი. დაიკავა კემბრიჯის ციხესიმაგრე.
- * 1643 — გრენოთშიან, ბარლეი-პუსთან, გენისბოროსა და უინსბისთან როიალისტები დაამარცხა.
- * 1644 — გამოარჯვა მარსტონ-მურთან.
- * 1645 — ჯარის რეფორმა გაატარა. ნეისბისთან გამარჯვა.
- * 1648 — პრესტონის ბრძოლაში შოტლანდიელებს სძლია.
- * 1649 — ჩარლზ I-ის ეგზეკუცია.
- * 1649-50 — ილაშქრა ირლანდიაში.
- * 1650 — დანარსა და ეუსტერთან ჩარლზ II დაამარცხა.
- * 1653 — ინგლისის ლორდ-პროტექტორი გახდა.
- * 1654 — დაასრულა ინგლის-პოლანდიის პირველი ომი.
- * 1655 — ესპანელებს იამაიკა წაართვა.
- * 1658 — 3 სექტემბერს გარდაიცვალა.
- * 1661 — ამოთხარეს და სახრჩობელავ ჩამოკიდეს.

ოლივერ კრომველი ინგლისის სამოქალაქო ომის დროს საბარლამენტო არმიის გენერალ-ლეიტენანტი იყო და როიალისტების დამარცხებაში დიდი როლი ითამაშა. ამის შემდეგ მან უელსი, ირლანდია და შოტლანდია დაიმორჩილა. ახალი მოდელის ჯარის შექმნაშიც მითილი მონაწილეობა, რამაც ბრიტანეთს მისი სიკვდილიდან საუკუნეების განმავლობაში შეუნარჩუნა სამხედრო ძლიერება.

დიდადა ჰანტინგლონში, 1599 წლის 25 აპრილს. 1628 წლამდე, სანამ პარლამენტში შევიდოდა, კრომველი მემამულე იყო. 20 წლისამ სარწმუნოება შეიცვალა, პურიტანი გახდა და ეკლესიისა და პოლიტიკის რომაული კათოლიციზმის გავლენისგან გათავისუფლება განიზრახა.

ოლივერის ჯარი

როდესაც კათოლიციზმის მომხრე ჩარლზ I-სა და პარლამენტს შორის სამოქალაქო ომი ატყდა, კრომველმა კემბრიჯის ციხესიმაგრე დაიკავა. მართალია, უკვე ორმოცს იყო გადაცილებული და არც სამხედრო გამოცდილება პკონდა, მან მხოლოდ „ზნეკითი და ღვთისნიერ კაცებს“ მოუყარა თავი კავალერიაში. კრომველს მაინდა, რომ მხოლოდ რელიგიური გულმოდგინება შეაძლებინებდა მეფის კარგად გაწერთინლ ჯერთან შებრძოლბას. მან თავისი შეპირები ორ-ორი კაჟის პისტოლეტითა და 90-სანტიმეტრიაანი ორპირა ხმლით შეაიარადა, ცხენდაც-ხენ ბრძოლაკ ასწავლა, რათა მანერვირბეაკ შესძლებოდათ და უკან დახევაკ.

ასე მტერს უფრო იოლად მოიხელღებდნენ. როგორც კი განლაგებულდნენ, პისტოლეტებს ისროდნენ და ხმლებს იმისუღებდნენ.

ამ ტაქტიკამ გაამართლა და კრომველმა აღმოსუღეთ ინგლისში გრენოთშიან, ბარლეი-პუსთან, გენისბოროსა და უინსბისთან 1643 წელს არაერთხელ სძლია როიალისტებს. ერთი წლის შემდეგ კრომველის კავალერიაამ პარლამენტის ჯარი დაამარცხა მარსტონ-მურთან. ეს გადაწყვეტი ბრძოლა იყო. შედეგად, პარლამენტის წევრ ოფიცერებს „თეთილუარევისი აქტიო“ გადადგომამ მოუწიათ, გარდა კრომველისა, რომელმაც ახალი მოდელის ჯარი ჩამოაყალიბა ბრძოლის ველზე სახელმწიფეკლ ოფიცერებთან ერთად.

ქალაქ ელის ამ სახლში ოლივერ კრომველმა ბავშვობა გაატარა

ყველაზე დიდი აკომა საქართველოს ისტორიაში!

- 3D-ში გაცოცხლებული დიდგორის ბრძოლა!
- მოძრავი ჩანართები ყველა გვერდზე!
- სავიზუალური ალბანური მრავალენოვანი!

ნიკითხუთ ნიგნის ვალაჩიხუნი!

ღაპრით აღგზუნებული

ნიგნები ალბილხე მიტანიტი — ელვა.ჯი
tel.: 2 38 26 73; 2 38 26 74; 2 38 26 76 www.elva.ge

რეკოლუციის დღეა

1645 წლის 14 თინის ახალმა ჯარმა როიალისტები ნეისისთან დაამარცხა, 1648 წელს კი, როდესაც უფროე სამოქალაქო ომი დიწყო, შეიქმნა აჯანყება ჩაახში და მეფის შოტლანდიელ მხარდამჭერთა ჯარს პრესტონთან 16 აგვისტოს ბრძოლა მოუგო.

1649 წელს ოლეერ კრომველი ერთი-ერთი იყო იმ 135 საგანგებო რწმუნებულთაგან, რომელთაც მეფის სიკვდილის ორდერს მოაწერეს ხელი. ამის შემდეგ მან ირლანდია ჩააწინარა და დანბარსა და ეუსტერთან მეფე ჩარლზ II-ის ძალები დაამარცხა.

კრომველს მეფის ტახტი შესთავაზეს, ის კი ლორდ-პროტექტორი გახდა, რაც სამხედრო დიქტატურის

სრულ უფლებას ანიჭებდა მეფისთვის ანგარიშის გაუწველად. მალე კრომველი კათოლიკურ, მძლავრ კოლონიურ ესპანეთის დაუპირისპირდა და ვესტ-ინდიეთში თავისუფალი ცურვა მოითხოვა. ამასთან, პურიტანული რეპულების მოხერხებას ლაიბოდა ორეფ ამერიკაში და სამხედრო ექსპედიციაც კი ვაგზუნა. მიზანს ვერ მიაღწია, სამაგიეროდ, იამაიკა იგლო ხელი. 1652 წელს პირველი ინგლისურ-პოლანდიური ომიც წაიწყო და 1654 წელს გამარჯვებით დაასრულა.

კრომველი 1658 წლის 3 სექტემბერს მალარიით გარდაიცვალა ლონდონში. მისი ცხედარი საიდუმლოდ მაიბარეს ვესტმინსტერის სააბატოში, ოფიციალურ დაკრძალვამდე ცამეტი

დღით ადრე, ოლეერის ადგილი მისმა ვაჟმა, რიჩარდმა დაიკავა, მაგრამ ავტორიტეტი არ ეყო ქვეყნის სამართად. როდესაც 1661 წელს ჩარლზ II ტახტზე დაბრუნეს, კრომველის ცხედარი ამითხარეს და როგორც მეფის მკვლელები და სამშობლოს მოღალატე, სახრებოვალზე ჩამოკიდეს. მისი თვის ვესტმინსტერის სასახლის ბოძზე წამოაკვეს, სადაც ჩარლზ II-ის მეფობის მთელ პერიოდში დარჩა.

შუბრალებაში ჩაშინარება

● მარსტონ-მურის ბრძოლაში ოლეიერ კრომველის არმიამ გაფინტა როიალისტთა ჯარი, რომელსაც უფლისწული რუპერტი სარდლობდა. ამის შემდეგ ჯარები გადაჯგუფა და საპარლამენტო ლიდერის, სერ თომას ფერფაქსის დასამხარებლად გასწია, როიალისტთა არმიის შუაგულიც ალგამში მოექცია. სამიდან ოთხი ათასამდე მებრძოლი დაეცა, დანარჩენები კი დატყვევდნენ. გარდა ამისა, კრომველმა ხელი იგლო ქვეშევრდები და მეფის მთელი სამხედრო აღჭურვილობა. კრომველი პარლამენტის მოწინავე ჯარისკაცად იქცა.

● ირლანდიის შუბრალებული ჩაწინარების მხეში, ალბათ მანამდე ინგლისელ მოსახლეთა ამოხეცვაში უნდა ვეხიოთ. 1649 წლის სექტემბერში დროედაში, დუბლინთან ახლოს, კრომველმა მთელ გარნიზონს გაუგლო მურის, ომეცა ასევე სასტეკად მოიქცა ბანინ-პოლში, ინგლისში, 1645 წელს, როგორც კრომველი წერდა, ეს „მოხალსე უფრო მეტი სისხლის ღვინის დაიცვამა ქვეყანას“. კრომველი შმშის ზარს სეცემა ვეყლას, ნებისმიერ ქალაქს არბედა, რომელიც კი უარს განაცხადებდა დანებებაზე. ეს იმ დროის იმის კანონი იყო, ამით თავიდან იცილებდნენ მოხალსეში წინააღმდეგობას.

● კრომველი მოეათათო ოუ გადგილიდა იერიშზე, ისიც მოლოდინს მანში, როდესაც რიცხვიორეფ ალგამტეხილა მტერს. მაგრამ დანბართან 1650 წელს მისი თორმეტი ათასი მებრძოლი ორჯერ აღმტეხულ ჯარს შეემა. ოლეერ კრომველმა თავისმა წეიმა და გრევილე გამოიყენა მანკერიბების შესანიშნავად, ჩარლზ II-ის შოტლანდიურ არმიას შეუტია და გაანადგურა კიდევ. მომდებარ წელს კი ამ არმიის ნარჩენებს გაუსწორდა ვესტმინსტერთან და მთელი ბრძანებით ერთი ხელისუფლის დაუქვემდებარა.

მოამზადა

ლევან ინგანაძემ

გულაუთის აეროდრომი საქართველოს ერთიანობის წინააღმდეგ

გულაუთაში, ბოგოროას სამხედრო აეროდრომი 1992-93 წწ.-ის ავსაზეთისა და 2008 წლის აგვისტოს ომებში რუსეთთან აქტიურად გაყოივანა საქართველოს გეოგრაფიული მთლიანობის დასაყრდენად

ოკუპირებული ავსაზეთის ქალაქ გულაუთის მარცხნო, ზედ შუი ზღვის სანაპიროზე, განთავსებულია სამხრეთ კავკასიაში ერთ-ერთი უდიდესი სამხედრო აეროდრომი ბომბორა.

ბომბორას სამხედრო აეროდრომი ფუნქციონირებდა მეორე მსოფლიო ომის დროსაც, როდესაც აქედან აფრენილი შუი ზღვის ფლოტის ბომბდამ-

ყენები ტორპედოებს უშენდნენ გერმანულ ხომალდებს.

ომის შემდგომ ბომბორას აეროდრომმა სტრატეგიული მნიშვნელობა შეიძინა საბჭოთა კავშირის პაერსაწინააღმდეგო თვდაცვის სისტემისთვის, რადგან აქ დისლოცირებულ გამანადგურებელ-გზაგადამჭრელებს შეეძლოთ აფრენისთანავე გზა გადაეჭრათ NATO-ს

წვერი თურქეთის მხრიდან გამოფრენილი ბომბდამყენებისთვის. პირდაპირი ზავით ბომბორადან თურქეთის საზღვრამდე მხოლოდ 190 კმ-მდე თუ არის (ტრაპიზონამდე 245 კმ), ეს კი საბრძოლო ავიაციისთვის ძალზე მცირე მანძილია, რაც ბომბორას აეროდრომზე განთავსებული გამანადგურებელ-გზაგადამჭრელების ეკაპაუებისგან სწრაფ რეაგირებას მოითხოვდა.

60-იანი წლების ბოლოს ბომბორას სამხედრო აეროდრომზე დისლოცირებული იყო 171-ე გამანადგურებელთა საავიაციო პოლკი, რომელიც ორგანიზაციულად ბაქოს პაერსაწინააღმდეგო თვდაცვის ოლქში შედიოდა.

მაშინ ამ პოლკს არცთუ ისე თანამედროვე თვითმფრინავები ჰქონდა. პირველი ესკადრილია მოქცეული იყო მილ-17 ტიპის გამანადგურებლებით, იყო აღჭურვილი, ხოლო მეორე და მესამე ესკადრილები კი რაკ-28 ტიპის გამანადგურებელ-გზაგადამჭრელებით.

ეს „თაკები“ გამანადგურებელი რაკ-25-ის (რომელიც ჯერ კიდევ სტალინის პერიოდში გამოიწინა) მორიგი მოდერნიზებული ვარიანტი იყო და 70-იან წლებში უკვე მოქცეულულად ითვლებოდნენ, თუნდაც იმიტომ, რომ

ბომბორას სამხედრო ნაწილის შტაბის ტერიტორია

თურქეთის აეროდრომზე ამერიკელებმა იმ დროისთვის თანამედროვე დამრტყმელი თვითმფრინავები, მათ შორის F-4F „ფანტომები“ განათავსეს.

არსად ოფიციალურად არ ფიგურავს განცხადებული, მაგრამ უეჭველია, რომ მესამე მსოფლიო ომის დაწყების შემთხვევაში თურქეთიდან და საბერძნეთიდან აფრინდლი ამერიკული ტაქტიკური დანიშნულების გამანადგურებელ-ბომბდამშენები შეეცდებოდნენ საპაერო დარტყმა მიეყენებინათ (შეიძლება ბირთვული იარაღის გამოყენებითაც კი) შავი ზღვის სანაპიროს იმ საკურორტო ადგილებსთვის, სადაც საბჭოთა ხელმძღვანელობას — გენერალურ მდიანსა და პოლიტიბიუროს წევრებს უფვარდათ დასვენება.

ასეთ კურორტებს კი სხვებთან ერთად მიეკუთვნებოდა ბიჭვინთაც და მიუსერაც, სადაც ავარაკები ჯერ კიდევ სტალინის ჰქონდა და მას შემდეგ იქ დიდი სიამოვნებით მიემგზავებოდნენ ჩრუშოეიცა და ბრუჟნეეიცა.

იქიდან გამოძინანრე, რომ კოუნსიტური პარტიის კლიტა პირველი რიგში თავის უსაფრთხოებაზე ფიქრობდა, მხელი წამოხსნა და არ უნდა იყო, თუ რა მნიშვნელობა ენიჭებოდა ბომბორას აეროდრომის გამანადგურებელ-გზაგადამჭრელთა პოლკს, განსაკუთრებით ზაფხულში, როდესაც მსციოანი პარტიული ბოხები შავი ზღვის თბილ წყლებში ნებებობდნენ.

70-იან წლებში 171-ე პოლკის გადაიარაღება დაიწყო იმ დროისთვის თანამედროვე ზებეგირითი Cy-15TM ტიპის გამანადგურებელ-გზაგადამჭრელებით, რომლებიც საბორტე რადიოლოკატორისა და „ჰაერი-ჰაერი“ კლასის მართვადი რაკეტების შესაძლებლობებით მნიშვნელოვნად აღემატებოდა მოძველებულ ЯК-28П-ს.

თითქოს ბომბორას პოლკის საბრძოლო შესაძლებლობები გაუმჯობესდა და მნიშვნელოვნად გაბლიერდა საბჭოთა პაერსაწინააღმდეგო თვლაცვის სისტემა საზრეთ-დასაუღეთის მმართულებით, მაგრამ 1982 წელს 171-ე პოლკი თავის თანამედროვე Cy-15TM-ებთან ერთად მოულოდნელად მზიური საქართველოდან 7 ათასი კმ-ის დაშორებით, საბჭოთა კავშირის უკიდურეს აღმოსავლეთით, ჩუკოტკაზე, მაგადანის მხარეში გადაისროლეს.

ეს ტრაგედია იქცა ამ პოლკის პილოტების, ტექნიკოსებისა და განსაკუთრებით მათი ოჯახის წევრებისთვის, რომლებიც ამ სამიოზიდან ჩუკოტკის „გამყინვარებაში“ გადადიოდნენ. ამ გადა-

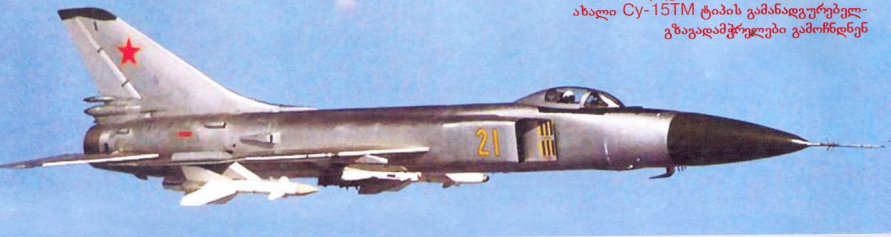

МиГ-17-ები ბომბორაზე 1960-იან წლებამდე შემორჩნენ

ЯК-28П ტიპის გამანადგურებელ-გზაგადამჭრელები დიდხანს დაფრინავდნენ აფხაზეთის თავზე

1970-იან წლებში ბომბორას აეროდრომზე ახალი Cy-15TM ტიპის გამანადგურებელ-გზაგადამჭრელი გამოჩნდნენ

წვეტილებას წინ უძღოდა ერთი მნიშვნელოვანი მფლენა — 1980 წელს პერსიანულ-საბჭოთა ომის დასრულების შემდეგ (რომელშიც რადიოტექნიკური და საჰაერო-სარაკეტო ჯარების გარდა საჰაერო პოლკებიც შედიოდა) გამანადგურებელ-გზაგადამჭრელი ავიაცია სამხედრო-საჰაერო ძალებს გადაეცა (რამდენიმე წლის შემდეგ ეს გადაწყვეტილება შეცდომად ჩაითვა და გამანადგურებელ-გზაგადამჭრელთა პოლკები ისევ პერსიანულ-საბჭოთა ომის დასრულების შემდეგ დაუბრუნეს).

საერო-საჰაერო ძალებს ბომბორას პოლკის Cy-15TM-ები შეუზღვევებდნენ საბჭოთა კავშირის უკიდურეს ჩრდილო-აღმოსავლეთის საზღვართან დასჭირდათ. ანდროში, უგოლნის აეროდრომზე გადაყვანილი 171-ე პოლკი აღასკიდან მხოლოდ 700 კმ-ით თუ იყო დაშორებული.

მაშინ უგოლნის აეროდრომს სტრატეგიული მნიშვნელობის ძალზე გასაღებელი ამოცანის შესრულება ეკისრებოდა. შესაძლო მსოფლიო ომის დაწყების შემთხვევაში საბჭოთა კავშირის ცენტრალური რაიონებიდან გამოფრინულ სტრატეგიულ ბომბდამშენებს ამ აეროდრომზე უნდა შეეცხოთ საწვავის მარაგი და აუღოთ ბირთვული ბომბები (ბირთვული იარაღის გასაღებელი მისიქსემა საწყობი „პორტალი“ აეროდრომიდან 10 კმ-ში იყო განთავსებული). ბომბორას ყოფილი პოლკის Cy-15TM-ებს კი ამ ბომბდამშენების გაყვლა და დაცვა ეკისრებოდათ, თუკი ისინი ჩრდილოეთ ამერიკის კონტინენტისკენ აიღებდნენ გზას.

ამით 171-ე გამანადგურებელი საჰაერო პოლკის მრავალწლიანი ისტორია დაკავშირებული ბომბორას აეროდრომ-

თან, დამთავრდა, თუმცა, გუდაუთის ქუჩებში მალე გაურუჯავი სახედროები გამოჩნდნენ, რომლებსაც მანამდე ჩუკოტკაზე შვე ენატრებოდათ.

საქმე ის არის, რომ 171-ე პოლკის ჩუკოტკაზე გადასროლის პარალელურად, უგოლნის აეროდრომზე მანამდე დისლოცირებული 529-ე გამანადგურებელი საჰაერო პოლკი ბომბორას აეროდრომზე გადმოიყვანეს, ანუ მოხდა ერთგვარი როტირება.

ამ პოლკის ოფიცერთა ოჯახები და განსაკუთრებით ბავშვები სხარულით ცას ქეჩენენ, რადგან პირველად ნახეს ხეზე ჩამოკიდებული მანდარინი და შეეძლოთ ზღვაში გვიან შემოდგომამდეც ეჭუჭუმალათ.

სამაგიეროდ, გუდაუთელმა ისევ დაუბრუნდათ რეაქტიული ძრავების აუტანელი გრუხები, რადგან 529-ე პოლკმა ჩუკოტკიდან თავისი შეიარაღება — ისევ ის მოძველებული AK-28P-ები ჩამოიყვანა, რომელთა აფრენისას ფორსაჟის რეჟიმში ჩართული რეაქტიული ძრავები გუდაუთაში სახლების ფანჯრებს აზანზარებდა.

სხვათა შორის, 1985 წელს, როდესაც საბჭოთა კავშირის სათავეში მოსულმა გორბაჩოვმა „პერესტროიკის“ დაწყება გამოაცხადა, გუდაუთელმა გაბედეს და მოსკოვში, ცენტრალურ კომიტეტში საჩივრის წერილი გაგზავნეს, — ბომბორას აეროდრომიდან აფრენილი სამხედრო თვითმფრინავების აუტანელი ხმაური დაძინების საშუალებას არ გვაძლევს და გთხოვთ სხვა ადგილას გადაიტანოთ.

ცოტა ხანში მათ პასუხი მიიღეს — სტრატეგიული მნიშვნელობის გამო ბომბორას სამხედრო აეროდრომს ხელს ვერ ვახლებთ, მაგრამ თუკი თქვენ გეჭრით მის სახალევს ცხოვრება, შევძილდა დაგვებართ, რომ საცხებრებლად საბჭოთა კავშირის სხვა კუთხეებში, მაგალითად, ფაზახეთში ან ციმბირში გადავიყვანოთ.

1982 წელს ჩუკოტკიდან აფხაზეთში ჩამოყვანილმა პოლკმა ბომბორაზე ისევ მოძველებული AK-28-ები ჩამოიტანა

აფხაზეთიდან ვახაზეთში გადასვლის მსურველი, არა თქმა უნდა, არაა ვინ იქნებოდა და ეს პრობლემაც მიჩნეულა.

1986 წელს პოლკი თავის გამანადგურებლებთან ერთად ზაფხულში აზერბაიჯანში, ნახსენის აეროდრომზე გადასროლეს, რადგან ბომბორაზე აეროდრომის კაპიტალური რემონტი მიმდინარეობდა. აეროდრომის ბეტონბრეტული საფარი 2,5-დან 3 კმ-მდე დააგრძელეს, რათა გორბაჩოვის ოთხბრაიან სამგზავრო Ил-62-ს შესძლებოდა დამუება და მიუსერისა და ბიჭვინთის სტალინის აგარაკებზე დასვენება.

ბომბორაში დაბრუნებულ პოლკს 1987 წელს უკვე არა მარტო ტექნიკურად, არამედ მორალურად მოძველებული ЯК-28П-ების ჩანაცვლება იმ დროისთვის გასაიდუმლოებული, უახლესი, მე-4 თაობის Cy-27 ტიპის გამანადგურებლებით დაუწყეს.

Cy-27-ები ბომბორაში პილოტებს უშუალოდ კომსოილსკ-ნა-ამურეს საავიაციო ქარხნიდან ჩაჰყვდათ და სასწავლო ფრენებს უშუალოდ შვაი ზღვის თავზე ასრულებდნენ.

აქ აუცილებლად უნდა შევეხოთ ბომბორას აეროდრომის ერთ არააფიშირებულ, მაგრამ ძალზე მნიშვნელოვან პლუსს — ასაფრენ-დასაფრენი ზოლის ერთი მხარე უშუალოდ გადის ზღვის სანაპიროზე (ბილიკის ბოლოდან ზღვის ნაპირამდე ასოლდე მეტ-

რია), რაც აეროდრომიდან აფრენილი თვითმფრინავის პილოტს საშუალებას აძლევს დაბალ სიმაღლეზე, ზღვის ზედაპირიდან 30-50 მ სიმაღლეზე გაავრძელოს ფრენა და სიმაღლის ზრდა აეროდრომიდან რამდენიმე ათეულ კმ-ში, ნეიტრალური წყლების თავზე დაიწყო. ასეთ შემთხვევაში თურქეთის სანაპიროზე განთავსებული მძლავრი რადიოლოკაციური სადგურები ვერ ახერხებენ ბომბორას აეროდრომიდან აფრენილი თვითმფრინავის დაფიქსირებას და მას მოგვიანებით უკვე ნეიტრალური წყლების თავზე, უშუალოდ თურქეთის სანაპიროს სიახლოვეს თუ შინაშევერ.

მიუხედავად ასეთი ტაქტიკური უპირატესობისა, სამოქალაქო პერიოდში პილოტებს ეკრძალებოდათ ზღვის მხარეს აფრენა. სტარტი კავკასიის მთების მიმართულებით იწყებოდა და მცირე სიმაღლის ადების შემდეგ პილოტები მარცხენა მანევრით ზღვისკენ გადიოდნენ. ზღვის მხარეს აფრენის უფლება მხოლოდ სატრანსპორტო თვითმფრინავების ეკიპაჟებს ეძლეოდა უსაფრთხოების მიზნით, რადგან რამდენიმე ათეულტონიანი საფრენი აპარატის მანევრირება მთების სიახლოვეს სახიფათო იყო. ასევე ზღვის მხარეს სტარტს იღებდნენ იმ მორიგე გამანადგურებლების პილოტები, რომლებსაც განგაშზე აფრენა უწყვედად და ყოველი წამში მნიშვნელოვანი იყო.

ბომბორას აეროდრომიდან აფრე-

ნილ გამანადგურებელ-გზაგამართლებებს არავითხელ ჩამოუვლიათ სადაზვერუო აპარატურით აღჭურვილი აეროსტატები, რომლებსაც დასულეთიდან საბჭოთა კავშირის ცისკენ უშვებდნენ.

1992 წლის 14 აგვისტოდან ბომბორას აეროდრომის ახალი ისტორია დაიწყო, რომელიც დაკავშირებული იყო საქართველოს ტერიტორიული მთლიანობის დასარღვევ ბრძოლებთან.

ჯერ იყო და, 14 აგვისტოს აფხაზეთმა სეპარატისტებმა თითქოსდა იერიში მიიტანეს აეროდრომის სიახლოვეს მდგარი პაერსაწინააღმდეგო თავდაცვის ნაწილზე და მისი საიარალო ოთახებიდან ათასზე მეტი პისტოლეტი, ავტომატი და ტყვიამურევეი გაიტანეს (გასაკებია, რომ არავითარი თუ დასხმა არ ყოფილა და რუსულმა სპეცსამხაზურებმა თავადვე გაუღეს საწყობის კარი). სხვათა შორის, განთიადში ქართული საზღვაო დესანტის გადასხმისა და ფსოუზე საქართველო-რუსეთის სახელმწიფო საზღვრის ჩაქრვის შემდეგ ბლოკადაში მოქცეული სეპარატისტები იარაღით სწორედ ბომბორას სამხედრო აეროდრომის საშუალებით მარაგდებოდნენ, სადაც სხდებოდნენ რუსეთთან თუ ბულონოსიდან გამოფრენილი სატრანსპორტო თვითმფრინავები.

ამ სტატიის ავტორს 1992 წლის შემდგომზე გახურებული იმის პერიოდში ორჯერ მოუწია გულაუთაში, ბომ-

1987 წელს ბომბორაზე დისლოცირებული 529-ე პოლკი იმ დროისთვის საიდუმლო, უახლესი Cy-27-ებით გადაარაგდა

ბომბორას აეროდრომის ერთი მხარე უშუალოდ გადის ზღვის სანაპიროზე, რაც აეროდრომიდან აფრენილი თვითმფრინავის პილოტს საშუალებას აძლევს დაბალი სიმაღლეზე, ზღვის ზედაპირიდან 30-50 მ სიმაღლეზე გაავრბელოს ფრენა და სიმაღლის ზრდა აეროდრომიდან რამდენიმე ათეულ კმ-ში, ნეიტრალური წყლების თავზე დაიწვოს. ასეთ შემთხვევაში თურქეთის სანაპიროზე განთავსებული მძლავრი რადიოლოკაციური სადგურები ვერ ახერხებენ ბომბორას აეროდრომიდან აფრენილი თვითმფრინავის დაფიქსირებას

ბორას აეროდრომზე ჩასვლამ ტყვეების გაცვლის პროცესზე დასასწრებად და თავისი თვალთი ნახა, თუ როგორ იცლებოდა სატრანსპორტო თვითმფრინავები.

სატრანსპორტო თვითმფრინავების გარდა, აეროდრომზე იდგა ორი Cy-27 ტიპის გამანადგურებელი და ოთხი Cy-25 ტიპის მოიერიშე თვითმფრინავი, რომლებიც ბომბაუდნენ როგორც ქარ-

თულ არმიას, ისე სოხუმის მშვიდობიან მოსახლეობას.

მაშინ მოსკოვი ყოველმხარე ცდილობდა დისტანცირებას და არ აღიარებდა თავისი საბრძოლო ავიაციის ქართული მხარის წინააღმდეგ გამოყენების ფაქტებს, თუმცა, ვინც იმ ომში იყო, კარგად ახსოვს, თუ როგორ გვბომბავდნენ ბომბორადან აფრენილი რუსული მოიერიშეები.

2012 წელს რუსეთში გამოიქცა წიგნი, სახელწოდებით Штурмовик-ი, რომლის ავტორი ალექსანდრ კოშკინი აღიარებს, რომ 1993 წელს მარტო მან ბომბორას აეროდრომიდან 60-ზე მეტი საბრძოლო გაფრენა შეასრულა სოხუმისა და ქართული დანაყოფების დასაბომბად.

1993 წლის 19 მარტს სწორედ ბომბორას აეროდრომიდან აფრინდა

დღეს ბომბორას აეროდრომზე მე-7 რუსული საოკუპაციო სამხედრო ბაზაა განთავსებული

Cy-27C, რომელსაც მაიორი ვაცლევ შაპკო მართავდა. მას ვვლებოდა აფხაზეთის ცაში ქართული მოიერიშეების აღმოჩენა და ჩამოგდება, თუმცა, სავარაუდოდ, მან ღამით დაკარგა ორიენტაცია და თავისი გამანადგურებელი სოფელ შრომასთან ტყეში შეიჭრა. თვითმფრინავი დაიმსხვრა, პილოტი დაიღუპა. გამანადგურებლის ფრაგმენტზე გამოსახულ წითელ ვარსკვლავს მაშინდელმა სახელმწიფოს მეთაურმა ედუარდ შევარდნაძემ ჯიბი უკაკუნა და რუსეთი აფხაზეთის ომში საქართველოს საწინააღმდეგო მოქმედებაში დაადანაშაულა.

სავარაუდოდ, 1992 წლის ბოლოსთვის რუსეთმა კიდევ ერთი, Cy-27 დაკარგა, — ბომბორას აეროდრომიდან აფრენილი გამანადგურებელი შვედური აფხაზეთის ომში საქართველოს საწინააღმდეგო მოქმედებაში დაადანაშაულა.

აფხაზეთის ომის შემდგომ ბომბორას აეროდრომს რუსი ცისფერანოვებუტანების ძირითად ბაზად იყენებდნენ, სადაც მათი რამდენიმე შეეკუმფერენი, მათ შორის საბრძოლო Ми-24-ები ბაზირებდა.

2008 წლის აგვისტოში ბომბორას აეროდრომზე სამხედრო-სატრანსპორტო თვითმფრინავებით რუსეთიდან საპაერო-სადელსანტო ჯარების დანაყოფები

აფხაზეთის ომის დაწყებამდე, 1992 წლის 17 ივლისისთვის გუდაუთაში, ბომბორას სამხედრო აეროდრომზე დისლოცირებული 529-ე გამანადგურებელი საავიაციო პოლკის შეიარაღებაში 24 Cy-27 და 4 შეეკუმფერენი Ми-8 იყო. პოლკის პირადი შემადგენლობა 1047 კაცს ითვლიდა. პოლკი 1992 წლის ოქტომბერში ბომბორადან რუსეთში, პრივოლნსკის აეროდრომზე გადაიყვანეს. ბომბორაზე კი სხვა ნაწილებიდან როტაციის პრინციპით გზავნიდნენ რამდენიმე Cy-27-სა და Cy-25-ს

გადმოისროლეს, რომლებიც შემდეგ დასაკლეთი საქართველოში შეედნენ და სხვაკაცი სამხედრო ბაზა დაიკავეს.

დღეს ბომბორას სამხედრო აეროდრომზე აფხაზეთში რუსეთის მე-7 საოკუპაციო სამხედრო ბაზა დისლოცირებული. მის შეიარაღებაზე „არსენალის“ გასულ ნომრებში დაწვრილებით ეწერდით და ამიტომ ამ თემაზე აღარ შეეწერებოთ.

ჯერჯერობით ბომბორას სამხედრო აეროდრომი არ გამოიყენება პირდაპირი დანიშნულებით, თუმცა კი რუსეთის ხელისუფლებამ მიიღო გადაწყვეტილება, ამ აეროდრომზე საავიაციო შენაერთის განთავსების შესახებ. ასეთ შემთხვევაში ის დაუყოვნებლოდ აღდგენის თვის სტრატეგიულ მნიშვნელობას.

ირაკლი ალადაშვილი

ყველა თაობის
საყვარელი გაზეთი
1934 წლიდან

საგაბაჟო ავიასია

იღმის ჩასახვა

საფრენი აპარატების საზღვაო ხომალდებზე გამოყენების იდეა დიდი წარსული აქვს. ამ ხნის განმავლობაში სამხედრო-საზღვაო ფლოტის შესაძლებლობები იზრდებოდა.

პირველად ხომალდებზე, როგორც დაზვერვის საშუალება, XIX საუკუნეში საჰაერო ბურთები გამოიყენა.

რა თქმა უნდა, ჰაერზე მძიმე საფრენ აპარატებს უფრო დიდი შესაძლებლობები ჰქონდათ და ფლოტისთვის მეტი სარგებლის მორტანა შეეძლოთ.

1908 წელს საფრანგეთში აშშ-ის სამხედრო ფლოტის ატაშე კლემან ადერმა საციცალური მოხსენება გამოაქვეყნა, სადაც ზღაზე ავიაციის გამოყენების აუცილებლობაზე იყო ლაპარაკი. ოფიცარი თვითმფრინავების გასაშუბად კატაპულტების ან სპეციალური მოედნების გამოყენებას სთავაზობდა.

ერთი წლის შემდეგ კლემანმა წიგნი „სამხედრო ავიაცია“ გამოცა და საციცალური ხომალდის – ავიამზიდის შექმნა იყენასწარმეტყველა, ხოლო მისი იდეა ძირითადი ელემენტები – დიდი გემბანი, ანგარი, ლიფტები დეტალურად აღწერა.

მართალია, ავიამზიდი, როგორც სამხედრო

ხომალდების ცალკეული კლასი, ბრიტანეთში შეიქმნა. თუმცა ხომალდიდან აფრენისა და მასზე დაშვების პრეცედენტი ამერიკაში შედგა.

თვითმფრინავების განვითარებასთან ერთად, სამხედროებას მათი გამოყენება მოწინააღმდეგის ხომალდების გასანადგურებლად მოისურვეს. ინტერესს მფრინავ გულენ კრტისის ექსპერიმენტებიც აფიქვებდა. ერთ-ერთი სადემონსტრაციო ფრენისას, მან ტბაში გაშვებულ ტვს ბომბების იმიტატორები დაეყარა.

ტვეისიგან დაზნადებული ლუკაგების უმეტესობა ტვს მოხვდა, თუმცა ერთმა დამკვირვებელმა, კონტრადმირალმა უილიამ კემპელმა აღნიშნა, რომ რეალური ხომალდის გასანადგურებლად ეს არასაკმარისი იქნებოდა. მისი აზრით, მოძრავი სამიხნის შემთხვევაში, სასქე ვარაუდლებოდა. მაგრამ კემპელის აზრს ვეღვა არ იზიარებდა და სამხედროთა ნაწილი საზღვაო ავიაციას დიდ მომავალს უწინასწარმეტყველებდა.

სკუპტიკოსებისთვის საკუთარი მოსაზრების სისწორის დასამტკიცებლად, ექსპერიმენტის ჩატარება გადაწყდა და ამისთვის მსუბუქი კრეისერი „ბირმინგემი“ გამოიყო, რომლის ცხვარეზეც ვარაუდებისგან 25 მ სიგრძის გემბანი აიწყო.

ხომალდიდან აფრენას მოხალისე მფრინავი იუჯინ ელი დაიანხმდა და პირველ საეკიპაჟო თვითმფრინავად „კერტისის“ მოწოდებრა ხნის ბიბლანი შეირჩა. ყოველი შემთხვევისთვის წყალზე აგარიული დაშვებისთვის თვითმფრინავს ტვტვებზე დაუყვნეს.

1910 წლის 14 ნოემბერს იუჯინ ელი ამ ბიბლანით კრეისერ „ბირმინგემიდან“ აფრინდა. ისტორიაში ეს ხომალდიდან თვითმფრინავის აფრენის პირველი შემთხვევა იყო და ამით საეკიპაჟო ავიაციის საფუძველი ჩაეყარა.

პირველმა წარმატებამ ავიაციისადმი სამხედრო ფლოტის ინტერესი უფრო გააღრმავა. ფლოტის შტაბში ათობით ხვდასხვა სახის წინადადება იღებდა და ერთ-ერთი მათგანი საკმარისი არგუმენტული აღმოჩნდა. ნიუ-იორკის სამხედრო ვრვების მექანიკოსმა კივლიმ სამხედროებს თვითმფრინავების გაშვება კატაპულტით, საზღო ხომალდების საარტილერიო კომპლექტებზე ორგანიზებული პლატფორმიდან შესთავაზა.

გემბანიდან იუჯინ ელის პირველ აფრენამდე ცნობილი იყო, რომ ხომალდიდან აფრენა მტრ ვეჟეტს ქარის საწინააღმდეგე მიმართულებიდან მოიტანდა. ეს ვარაუდი თვითმფრინავზე მოქმედი ჰაერის ნაკადის სიჩქარეს

დამატებითად ზრდიდა და შესაბამისად აფრინსთვის ნაკლები მანძილი იყო საჭირო. კიევის ვარიატში კი ქარის საწინააღმდეგოდ თვითმფრინავის დაყენება თავად საარტილერიო კომპლექსების მოტრიალებით შეიძლებოდა.

შექანიკოსმა პროექტის ნახაზებში ფლოტის შტაბში გაგზავნა, მაგრამ უარი მიიღო. სამაგიეროდ, ინგლისელებმა აიტაცეს და საარტილერიო კომპლექსიდან პირველად სწორედ ისინი აფრინდნენ (ამავე მეთოდს იაპონელებიც იყენებდნენ).

თვითმფრინავის ხომალდიდან აფრინის მომდევნო ეტაპი ხომალდზევე დადგომა იყო. იმ დროს მსგავსი რამ წარმოუდგენელი გახლდათ და ამ იდეას აბსურდულს უწოდებდნენ, მაგრამ ექსპერიმენტის ნატარება მაინც გადამწყდა.

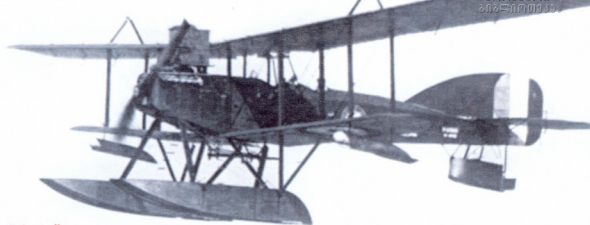
დაჯერებული კრისერ „პენსილვანია“ კიორხე 30 მ სიგრძის ხის გემბანი მოეწყო, რომლის ერთი ბოლო საარტილერიო კომპლექსის ყურდობოდა. თვითმფრინავის შესაჩერებლად გემბანის გასწვრივ 1 მ-ის ინტერვალით 22 წველი ქვიშით საუსე 20 კგ-იანი ტომრები დალაგდა და ყოველი წველი ერთმანეთთან 30 სმ სიმაღლეზე გადუმბდა გვარლით იყო დაკავშირებული.

თავად თვითმფრინავზე კი სამი კაუჭი დამაგრდა, გემბანის თავზე გადაფრინისას კაუჭები ერთ-ერთ გვარლს გამოედგობოდა. ავარიული სიტუაციის შემთხვევისთვის გემბანის ბოლოს ბრუნენტის დიდი ნაჭერი დაიჭობა.

1911 წლის 18 იანვარს იუჯინი ელი სან-ფრანცისკოს აეროდრომიდან აფრინდა და გემი ზღვაში მყოფი „პენსილვანიის კენ“ აიღო. გემბანიან მახლოებისთანავე სიჩქარის შესამცირებლად მრუვა გამოართო და კაუჭები მე-12 სამურწოზე გვარლს გამოეღო, რითაც თვითმფრინავის შეჩერება მოხერხდა. ავიაციის ისტორიაში თვითმფრინავი ხომალდზე პირველად დაჯდა.

შემდგომში ეს დღე საგემბანო ავიაციის ისტორიის ათელის წერტილად ჩაითვლება.

გულხელდაკრეფილი არც ინგლისელები იხსნდნენ, იმ პერიოდში ინ-

ბრიტანული Short-184 მსოფლიოში პირველ საზომალო ტროპიკულში დადიოდა

გლისის მსოფლიოში უძლიერესი საზღვაო ფლოტი ჰყავდა და შესაბამისად, საზღვაო ავიაციაში ჩამორჩენა ყოველად დაუშვებელი იყო. 1912 წლის 2 მაისს დელტენანტი ჩარლზ სემსონი 10 კვანძის სიჩქარით მოძრაე ხომალდ „ორლანდიდან“ აფრინდა.

საზღვაო ავიაციის დამოუკიდებელი

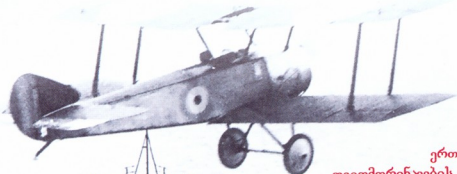
1914 წლის ავგუსტის ინგლისი პირველ მსოფლიო ომში ჩაება. კონტინენტური ევროპის თავზე სამოქმედო მანძილელი ინგლისური თვითმფრინავების ფრინის მანძილი არასაკმარისი იყო, ამიტომ პიღრთთვითმფრინავების გამოყენების მიზნით სპეციალური ხომალდების შექმნა გადაწყდა.

მათერობამ ძველი ლანსერი „კამპენია“ შეიძინა და მასზე 37 მ-იანი გემ-

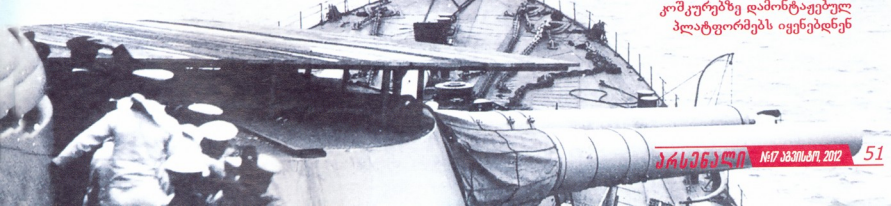
მოდიფიკაცია — Short-184
ფრთის გაქანი — 19,4 მ
სიგრძე — 12,3 მ
ცარიელი თვითმფრინავის წონა — 1580 კგ
მაქს. ასაფრენი წონა — 2400 კგ
ძრავის სიმძლავრე — 1x195 ცხ.ძ
სიჩქარე — 132 კმ/სთ-ში
ეკიპაჟი — 2 კაცი
შეიარაღება: ერთი 7,62 მ-იანი „ლიუისის“ ტყვიამფრეველი, 356 მ-იანი ტროპელო

ბანი მოაწყო. 180000 ტ წყალწვევის ხომალდს ბორტზე 10 თვითმფრინავის მიღება შეეძლო.

ლა-მანშის სრუტეში მოცურავე იმპროვიზებული პიღრთავიამბიდიდან ბრიტანელმა მფრინავებმა გემბანის სანაპიროზე დირიჟაბლების ქარხნებზე რამდენიმე რეიდი მოაწყვეს. ოპერაციის შედეგებზე საუბარი მწელია.

ერთი პერიოდი თვითმფრინავების ასაფრენად საბრძოლო ხომალდების კომპლექტზე დამონტაჟებული პლატფორმებს იყენებდნენ

თეითმფრინავებს მხოლოდ სამ-სამი 9 კვ-იანი ბომბი მიჰქონდათ და ნაკლებ-საყარაულოა, ცეკულების ქარხნები მძიმედ დაზიანებული იყვნენ.

პირველი მსხვერპლი

1915 წელს ბრიტანულმა პილოტი-ავიატორებმა ხმელთაშუა ზღვაშიც დაიწყეს მოქმედება და დარდანელის სრუტეში 8 პილოტი თეითმფრინავით „არკ როიალ“ გაიგზავნა.

17 თებერვალს ხომალდი დარდანელის სრუტედან 15 მილის მოშორებით დადგა და მალე ერთი პილოტი თეითმფრინავი თურქების პოზიციების დასაზვერად აფრინდა. შემდეგ იმ დღეებში თეითმფრინავებს სახაზო ხომალდ „ქუინ ელიზაბეთის“ საარტილერიო ცეცხლის კორექტირებისთვის იყენებდნენ.

ენისში „არკ როიალმა“ საბრძოლო მოქმედებების რაიონი დატოვა (დაბალი სიჩქარე მას კარგ სამიზნედ აქცევდა), მას შემდეგ ბრიტანული პილოტი-ავიატორი „ბენ-მაი-შის“ ჩაენაცვლა.

მისმა ერთ-ერთმა მფრინავმა მოწინააღმდეგის ხომალდებთან საბრძოლველად თეითმფრინავზე დამატებული 356 მმ-იანი ტორპედო გამოიყენა.

ცდები წარმატებით დასრულდა. ასე ჩაეყარა საფუძველი საზღვაო ხომალ-

დებთან მოქმედ პირველ პილოტი-თეითმფრინავ-ტორპედოში Short-184-ს.

„ბენ-მაი-შის“ ბორტზე ორი ასეთი თეითმფრინავი იყო. 17 აგვისტოს ტორპედოები შეიარაღებული ორივე Short-184 სასატრულოდ აფრინდა და მფრინავებმა მალე თურქული სატვირთო გემი შენიშნეს.

შეტევა წარმატებული გამოდგა — ტორპედო მიზანს მოხვდა და ალმოდებული გემი სწრაფად ჩაიძირა. საზომალდო თეითმფრინავებმა თავის პირველ სამიზნე გაანადგურეს.

ნამდვილი ავიაფილია

ეფექტურობის მიუხედავად, პილოტი-ავიაფილიებს ერთი დიდი ნაკლი ჰქონდათ, — დაჯილბაზე გაფრინის წინ ამსუე თეითმფრინავს გემბანიდან წყალში უშვებდა. ანალოგიური ოპერაციით დაჯილბებიდან დაბრუნებული თეითმფრინავი ხომალდზე თავის ადგილს იკავებდა.

ეს ოპერაციები ბევრ დროს მოითხოვდა, ხოლო თეითმფრინავების გამოყენება ზღვის ლევაზეც იყო დამოკიდებული.

მიანდათ, რომ თეითმფრინავებთან შედარებით ტექტიანი პილოტი-თეითმფრინავები უფრო სწელი და მოუქნელი იყვნენ. მისმე ტექტიები კი

ფრენისას დამატებით წინააღმდეგობას ქმნიდნენ.

ბრიტანელები პირველები იყვნენ, ვინც ამ პრობლემის გადაჭრას საფუძვლიანად მიუღწერნენ. პირველი ხომალდი, რომელსაც შეიძლება ავიაფილი ეწოდებოდა, სწორედ ბრიტანული F.ფი-ურიესი“ იყო.

პირველი მსოფლიო ომის დაწყებისთანავე, ბრიტანულმა საადმირალიტეტმა სახაზო კრესიერი: „ფიურიესი“, „გლორიესი“ და „კორიჯიესი“ დაუკვეთა. მათი მშენებლობა 1915 წელს დაიწყო. ხომალდებზე 456 მმ-იანი ქვეყებების დაყენება იყო ჩაფიქრებული, მაგრამ გემმა შეიცვალა და ხომალდი ავიაფილიად გადაკეთდა — ცხვირის საარტილერიო კომპურის ნაცვლად 70 მ სიგრძისა და 16 მ სიგანის გემბანი მოქციეს.

„ფიურიესი“ მწიობრში 1917 წელს ჩადგა და ხომალდის ცხვირის ნაწილი ავიაფილიის დანიშნულებას ასრულებდა, ხოლო კინოში კი — სახაზო ხომალდად დარჩა.

ექსპლუატაციისას ხომალდი ოთხჯერ რადიკალურად გადაკეთდა და ავიაფილიების განვითარებაში დიდი როლი ითამაშა. მას ბორტზე ოთხი Short-184 და ექვსი Sopwith Pup-აჰყავდა.

ექსპლუატაციისას გაირკვა, რომ გემბანი თელიანი Sopwith-ების დასაჯდომად არასაკმარისია და 1917 წელს ხომალდი დოკში დაბრუნეს, სადაც ძირფეხიანი რეკონსტრუქცია ჩაუტარდა.

კინოს საარტილერიო კომპურის ადგილზე დამატებითი 100 მ-იანი გემბანი (სიგანე 30 მ) გაკეთდა. ხომალდის შუაში ასაფრენ-დასაჯდომი გემბანების გამოყოფა ზენაშენის გვერდებზე თეითმფრინავების გადასაჯდომებელი რუსესები დააგეს და თეითმფრინავების ოდენობაც 20-მდე გაზარდა.

ავიაფილი მწიობრში 1918 წელს დაბრუნდა, მაგრამ თეითმფრინავების დაჯდომის პრობლემის გადაჭრა მანც ვერ მოხერხდა, — ხომალდის ცხვირისას ქარისგან ცენტრალური ზენაშენით წარმოქმნილი ტურბულენტური ნაკადი მფრინავებს ხელს უშლიდა.

„ფიურიესი“ კიდევ ერთხელ 1922 წელს გადააკეთეს. ამჯერად ორივე გემბანი გაერთიანდა და ხომალდი ბრტყელგემბანიანი ავიაფილიად იქცა. თეითმფრინავების ოდენობამაც მოიმატა — 33 თეითმფრინავი.

ალმძსანდრე ავაშიანი

(გაგრძელება შემდეგ ნომერში)

სახაზო ხომალდის ბაზზე შექმნილი Furious-ი ექსპლუატაციის პროცესში ოთხჯერ გადაკეთდა და სრულფასოვანი ავიაფილი 1939 წელს გახდა

რას ნაკრძობენ ახალი „კალაშნიკოვი“

AK-12-ს ზოგი ეხებით თაოგის ავტომატად თვლის, ნაწილი კი შელახაზებულ AK-74-ს უწოდებს...

სტატია ახალ „კალაშნიკოვზე“ — AK-12-ზე შეიძლება ჯერ კიდევ ნახვარი წლის წინ დაგვეწერა, როდესაც მის შესახებ პირველად გამოიჩნდა ინფორმაცია, მაგრამ მაშინ თავი შევიკავეთ, რადგან უფრო მეტის გაგება გეხურდა ახალ ავტომატზე.

მიუხედავად იმისა, რომ უკვე აგვისტოა, AK-12-ის ბედი ისევ გაურკვეველია, რადგან რუსეთის ძალოანი სტრუქტურების ხელმძღვანელებსა და უპირველესად თვადეცის სამინისტროს არ სურს ისევ მილიონობით შეიძინოს შელამაზებული ახალი „კალაშნიკოვი“.

რუსეთის არმიის საწყობებში ორ ათეულ მილიონამდე სხვადასხვა მოდიფიკაციის „კალაშნიკოვა“ ჯერ კიდევ საბჭოთა პერიოდთან, როდესაც კრემლში ტოტალური ომის გეგმებს აწვობდნენ და „კა-

ლაშნიკოვებით“ არმიის გარდა მრავალმილიონიანი რეზერვის შეიარაღებასაც აპირებდნენ.

რუსი სამხედროების ნაწილის აზრით, 2011 წლის ახალი AK-12 სხვა არაფერია, თუ არა AK-74M-ის ტიპის „კალაშნიკოვის“ მცირედ მოდერნიზებული და შელამაზებული ვარიანტი, რომელსაც „კალაშნიკოვის“ ბუერი ნაკლი დარჩა, მათ შორის ავტომატურ რეჟიმში სროლის მცირე სიზუსტე.

მეორე ნაწილის მოსაზრებით, AK-12-ში გამოსწორებულია AK-74-ის ბუერი ნაკლი და უფრო ეროვნოციურაა მსოფლიოსთვის.

თვადე კონსტრუქტორების აზრით, AK-12-ის მთავარი პლუსი მისი მოდულის პრინციპით აწყობაა, რაც მომავალში მის ბაზაზე არანაკლებ 20

სხვადასხვა ტიპის ავტომატური ცეცხლსასროლი იარაღის შექმნის საშუალებას მისცემს.

მოდულის პრინციპია ისიც, რომ AK-12-ის გადაყვანა სხვადასხვა კალიბრისა და ტიპის ვაზნებზე არ იქნება პრობლემა. შიდა, რუსეთში მოხმარებისთვის „იქმამის“ ქარხნის ხელმძღვანელობა მყიდველს 5,45 მმ კალიბრის ვაზნაზე გათვლილ AK-12-ს სთავაზობს. საზღვარგარეთ, ექსპორტზე, NATO-ს 5,56X45 მმ კალიბრის „კალაშნიკოვის“ ვაზნას აპირებენ. გარდა ამისა, მოთხოვნის შემთხვევაში ქარხანა დაამზადებს AKM-ის 7,62X39 მმ კალიბრზე გათვლილ AK-12-ს ან სულაც NATO-ს სტანდარტის მძლავრ 7,62X51 მმ კალიბრის ვაზნებზე შეურწყეს ახალ „კალაშნიკოვს“.

AK-12 ლულისქვეშა ვუმბარსატორციენით და 100-ვაზნიანი დოლური ტიპის მჭიდით

AK-12-ის არასრული დაშლა

AK-12

AKC-74

იკვება (ისევე, როგორც ამერიკულ M4-ზე) და გვერდით, მარჯვნივ, კონდახის მარჯვნივ დაკეცვა (ეს უფრო მოსახერხებელია, რადგან AK-74-ის მარცხნივ დაკეცილი კონდახი სირბილის დროს ჯარისკაცს სხეულზე ურტყამს) იმიტომ გახდა შესაძლებელი AK-12-ზე, რომ მისი გადატყვის ბერკეტი კონსტრუქტორებმა წინ, სალულის თავზე გადაიტანეს. თანაც ამ ბერკეტის განთავსება ორივე — მარჯვენა და მარცხენა მხარეზეც შეიძლება, რაც მოსახერხებელია ცაიციებისთვისაც.

„კალაშნიკოვის“ 65-წლიან ისტორიაში პირველად მის დამრტყმელ-დამშვებ მექანიზმში შეიტანეს საკეტის შემაჩერებელი მექანიზმი. სპეციალური დილაკი სასხლეტის წინ, მჭიდის მოსახსნელი ბერკეტის თავზეა. ამ დილაკზე თითის დაჭრის შემდეგ მსროლელს შეუძლია საკეტი უკანა მდგომარეობაში დააყენოს, ხოლო საჭიროების შემთხვევაში, ისევ დილაკზე თითის დაჭრით, საკეტი წინა მდგომარეობაში ბრუნდება და თან მჭიდიდან გაუნას გაიყოლებს.

ვაზნების გათავებისა და ახალი მჭიდის დაყენების შემდეგ ძველ „კალაშნიკოს“ ხელახლა სჭირდებოდა დატენა. თუკი ვაზნების გათავების შემდეგ საკეტი უკანა პოზიციაში დარჩება, მაშინ ახალი მჭიდიდან ის თავად გაიყოლებს ვაზნას და მსროლელს აღარ დასჭირდება ავტომატის ხელახლა გადატენა, რაც დროის მოგებაა (ანალოგიური მექანიზმი მუშაობს M4-ში).

AK-12-ის კონსტრუქტორებს დიდ

ახალი AK-12 AK-74M-ისგან დიზაინით განსხვავდება, თუმცა, არც ისე, რომ „კალაშნიკოს“ ცნობილი ფორმა ვერ ამოიცნოს ცეცხლსასროლ იარაღში მეტ-ნაკლებად გარკვეულმა ადამიანმა.

ყურადღებას იქცევს ახალი დიზაინის კონდახი. საზოგადოდ, „კალაშნიკოებს“ რამდენიმე სახის კონდახი ჰქონდათ ხისა და რკინის დასაკეცი, რკინის დასაკეცი კონდახი AKMC-ზე ქვემოთ იკვებოდა, ისევე როგორც ცნობილი გერმანული MP40 ტიპის პისტოლეტ-ტყვიამფრქვევები. AKC-74-ის რკინის სამკუთხა ფორმის კონდახი მარცხნივ იკვებება, რადგან მარჯვნივ დაკეცივისას გადასატენი ბერკეტის მოძრაობას შეუშლიდა ხელს.

AK-12-ს ორიგინალური კონდახი აქვს, რომელიც ტელესკოპურადაც

93 წლის მიხეილ კალაშნიკოვი ახალ AK-12-თან ერთად, თუმცა მის შემქმნაში მას მონაწილეობა აღარ მიუღია

მდღევად ის მიაჩნიათ, რომ ახალი ავტომატის მართვა ერთი ხელის პრინციპით შეიძლება. „კალაშნიკოვი“ ვისაც უსვრია, არასოდეს დააიწყებდა, რამდენად მოუხერხებელია მარცხენა ხელით ავტომატის მარჯვენე განთავსებული ბერკეტით გადატენა. მარჯვენა ხელით იმავე პროცედურის შესრულება ძნელი არ არის, მაგრამ მამის მსროლელი იძულებულია, სასხლეტს მარჯვენა ხელის საჩვენებელი თითი მიაშოროს. იგივე თიქმის ავტომატის მარჯვენე განთავსებული სროლის რეჟიმების გადართვის ბერკეტზე, რომელიც ამასთანავე დამცველის როლსაც ასრულებს.

AK-12-ში სროლის რეჟიმების გადართვით ბერკეტი იარაღის ორივე მხარესა და მსროლელს რა გავლენა აქვს ავტომატის მარცხენა მხარეს და მონტაჟებული ამ ბერკეტის გადართვა მარჯვენა ხელის ცერა თითით, ისე, რომ საჩვენებელი თითი სასხლეტიდან არ აიღოს. ცაცისთვის, რომელიც მარცხენა ხელის საჩვენებელი თითით ისვრის, მოსახერხებელი იქნება მარცხენა ხელის ცერა თითით ავტომატის მარჯვენა მხარეზე დაყენებული სროლის რეჟიმების შეცვლის ბერკეტის გადართვა.

ტრადიციულად „კალაშნიკოვი“ ან თითო ტყვიას ისროდნენ, ან ავტომატურ ჯერებს უშვებდნენ. AK-12-ის სროლის რეჟიმში არის 3-3-ტყვიანი რეჟიმებით სროლა, რისი წყალობითაც ჯანების მარაგის დაზოგვა შეიძლება. ისე კი პროფესიონალი მებრძოლები ავტომატური რეჟიმის სროლაზე დაყენებულ „კალაშნიკოს“ 2-3-ტყვიანი ჯერით ისედაც ისვრიან.

ლულის ახალი მუხრუჭი კონსტრუქტორების მტკიცებით 20%-ით ამცირებს უკუკემის ძალას და ზრდის სროლის სიზუსტეს ავტომატური ჯერების გაშვებისას.

AK-12-ს აქვს Picatinny rail ტიპის მიმართულებები როგორც სასროლი მექანიზმის თავზე, ისე სალულის ქვემოთ. მიმართულებები საშუალებას იძლევა, AK-12-ზე დაყენდეს ყველა სახის ოპტიკური სამიზნე, მიზნის ლაზერული მომნიშვნელები, ტაქტიკური ფარნები, წინა ხელის მოსაივლები, ასევე ზოგიერთი ლულისქვეშა ყუმბარსატყორცნი.

AK-12-ის რუსული არმიის შეიარაღებაში მასობრივად მიღება ცოტა ძნელი წარმოსადგენია, რადგან ამ ახალ ავტომატს რაიმე კარდინალური უპირატესობა AK-74M-ებთან შედარებით არ აქვს. უფრო საყარაულოა, რომ AK-12-ებს მცირე პარტიებით შეიძენენ რუსული სპეცდანიშნულების რაზმების შესაიარაღებლად. სამაგი-

AK-12 და მისი დამატებითი აქსესუარები

ჩვენი დროში: ახალი AK-12 უმჭიდროდ 3,3 კგ-ს იწონის. მისი სიგრძე 945 მმ-ია, ხოლო დაკეცილი კონდნით კი მხოლოდ 725 მმ. ლულის სიგრძე 415 მმ-ს შეადგენს. ტყვიის საწვინი სიჩქარე 900 მ/წმ-ს აღწევს, სროლის ტემპი კი 600/1000 გასროლაა წუთში. ამ ავტომატისთვის შექმნილია 60 და 100 ვაზნის ტყვიანობის მჭიდობები, სტანდარტულ მჭიდობი კი 5,45 მმ კალიბრის 30 ვაზნა ჩადის.

რობით არა აქვს. უფრო საყარაულოა, რომ AK-12-ებს მცირე პარტიებით შეიძენენ რუსული სპეცდანიშნულების რაზმების შესაიარაღებლად. სამაგი-

ეროდ, მასზე დიდი მოთხოვნა იქნება საზღვარგარეთ „კალაშნიკოვიების“ ფანატიკოს კოლექციონერებში.

ორივემ ალდავშილი

AK-12 ავტომატური ჯერი სროლისას

პროსტამოლ®

®

F1557
2012
სსიპ

პროსტამოლის კეთილთვისებიანი ვიკერგაზიის შემდეგ შედეგებისთვის

დროული
შედეგები
საუკეთესო
შედეგების ნაბიჯად

პროსტამოლი
პროსტამოლი

გამოყენების განხილვის ინსტრუქციას, გვერდითი ზედაპირის
შუალედურ დახრილ მდებარეობაში მისაღებად მივათითებთ.

პროსტამოლ® უნო

აუცილებელია პროსტამოლის უკუღმობა
ზრდას და აუცილებელია უკუღმობის
შედეგებისთვის

**M BERLIN-CHEMIE
MENARINI**